LES CENT MILLORS POESIES
DE LA
LLENGUA CATALANA

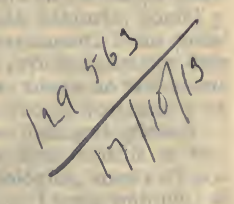
LES CENT MILLORS POESIES
DE LA
LLENGUA CATALANA

Antoni López, impressor.—Olm, 8, Barcelona.
Compost ab màquina Monotyp

LES
CENT MILLORS POESIES
DE LA
LLENGUA CATALANA

TRIADES PER

ERNEST MOLINÉ Y BRASÉS

ANTONI LÓPEZ : EDITOR
Llibreria Espanyola : Rambla del Mitg, 20 : Barcelona

PROLECH

Veusaquí algunes observacions apropòsit de la eclosió d'aquesta rosa de cent fulles de la poesía catalana, destinada a juntarse ab les que ara mateix van cullintse en altres jardins d'Europa.

Entenem que la poesia autòctona de Catalunya sols comensa a manifestarse a últims del sigle XIV, quan los nostres poetes deixen de confondre llurs cants ab los dels trobadors provençals; la llengua ja fou la catalana, poch o molt ajençada, encara que la tradició y l'esperit seguien rebentse de fora per medi de les *Leys d'Amor*, d'en Molinier, glosades després per sos adeptes. A la influencia tolosenca seguí la italiana, y per últim la castellana en los temps desolats de la nostra decadencia literaria, social y política que arribà al anorreament. Hem prescindit, donchs, dels poetes provençalisants dels primers temps, perquè llurs obres no poden enquadrarse dintre de la producció nostrada y sa inteligencia reclamaria un detingut glosari.

Les primeres poesíes qu'hem escullit ja freturen en part d'auxiliar filològich, mes no'l posèm perquè fora sensible que'l gran públich, al qui'ns dirigím, hagués de fruir l'aroma poètich a través de les espeses malles de la llingüística; mes val, en termes d'idealitat, aspirar lo perfum de la viola *pressentida* sota'l terrós violer que analisarla als raigs omnividents del microscopi.

Hem procurat donar una idea de cada època literaria fins copiant lo que's troba bonament

en les decadentes, perquè sols aixís pot endevinarse lo procés històrich de la nostra poesia.

Entenèm per llengua catalana la parlada pêls naturals de les terres de raça catalana, y aixís donchs als poetes de la vella Catalunya deuen juntarse sos meritíssims germans de Valencia, Mallorca y Rosselló, que avuy com en temps antich saben conseguir ab ideal clarividencia lo comú llenguatge literari sols diferenciat per sòbries supervivencies clàssiques conservades sota la crosta de cada forma dialectal.

Sense subordinar la selecció a una llista d'autors preestablerta, hem procurat no olvidarne alguns molt respectables del renaixement, encara que llur producció literaria, a voltes ufanosa, rarament hagi conseguit vesllums de la eterna bellesa; aquestos autors, si no han tingut llur gran moment poètich, han creat pera Catalunya en rimes memorables un transcendental moment històrich, y aytals rimes, adhuc d'escàs mèrit literari, mereixen un lloch en la colecció.

Al arrivar al renaixement es quan la tria semblava dificil per la abundancia de producció, mes nos ha facilitat la tasca lo considerar que aquesta abundancia es en part motivada per la pseudo-inspiració del amor a la joya o per l'esperit imitatiu o de vana notorietat. Es clar qu'al arribar a Mossèn Verdaguer nos veníen ganes d'emprar a sa ubèrrima cartera algunes dotzenes de poesies potser superiors a altres tantes de les escullides, mes axò, que no estava renyit ab lo títol del llibre, contrariaval nostre propòsit, qu'es presentar modestament un quadro gayre be complert de la poesia lírica catalana en ses diverses èpoques.

¿Hem de justificar lo nostre criteri, inspirat en lo de tots los autorisadissims colectors de

semblants *centons* poètichs, d'esclouren los poetes vivents? Lo creyem tan encertat que ni hem atès als quins indicaven que incloguessem per excepció als dos o tres poetes vius *indiscutibles*, per por de que fins aquesta alta qualitat los hi fos discutida y ab ella la nostra tasca de selecció.

No hem sabut escullir una mostra perfecta de la nostra poesía popular no narrativa. La qualitat lírica de les poesíes copiades, si be no observada ab escrúpol, nos ha impedit de escullir una part del nostre romancer, tant popular com literari modern. Per últim: no essent possible improvisar, ara de primera mà, les dates exactes de naixement y mort dels autors antichs perquè les nostres histories literaries y'ls diccionaris biogràfichs, dintre de sa imperfecció, solen prescindir d'aytals noticies, hem procurat agrupar los autors cronològicament dintre de cada època, y al peu de algunes composicions hem transcrit la data de sa aparició quan la hem judicada interessant o notoria.

E. Moliné y Brasés

JACME MARCH

1. *Cobles de fortuna*

Quant eu cosir en los fets mundenals
totes les gents vey regir per fortuna,
segons lo cors del sol e de la luna
ses planetes fan obres divinals;
fassen llur prou o llur dan a vegades
crey que el mon es pertit per jornades
mas Deu no vol l'arma sia sotsmesa
forcivolment aytal astre seguir
am la raho pot e deu ben regir
lo cors don han entre sí gran contesa.

Per ço be m par obra descominals
quant eu remir causa per si cascuna,
e vey gran be aver persona scuna
e l'om gentil e bo sofrir grans mals.
Axí que'l be vey anar per casades
sens mèrit gran los ve lo be de bades
e gran honor no seguint gentilesa
e si no fos com dins mon cor m'albir
qu'altre mon es miyllor per avenir,
hagra del tot la mi arma mal mesa

Donchs cars amichs qu'entenets bes e mals:
e ffigurats la cara de fortuna
e no us girets si tots la vesets bruna
de nostre sen per treball ne per als.
que cascun jorn hores hi son nombrades,

que may no u vis en be totes passades,
ges per assó non oblidets proesa
ans vullats vos en tot be captenir
e los amichs amar e car tenir
e en servir Deu no n haiats peresa.

Tornada

Deus en cui es tota virtuts compresa
e ha formats los cels e'ls fay vogir,
pot si li play astre mal convertir
e tot affany tornar en gran bonesa.

Altra tornada a nostra dona

Columba pros suplique us la nantesa
de Deu que us guart d'errar e de fallir,
volent nos aut en lo cel acollir
qu'es goig sens fi e complida riquesa.

FRA ENTELM TURMEDA

2. *Cobles de la divisió del Regne de Mallorques*

Introducció

Si m lleví un bon maytí
temps era de primavera
e vay pendre mon camí
per una streta sendera,
trescant per cela carrera

fins que eu fuy arribat
en un gran e gentil prat,
ja lo sol declarat era.

2

Lo sol era declarat
e lo sol qui s'espandia
per aquell delitós prat
que tot de flors se cobria
en mig del qual aparia
un palau molt alt murat
de torres environat,
feites son per maestria.

3

D'un gran val es valejat
e tot de pera picada
es construhit e fundat,
tal obra ni tan presada
ja may viu ne tan plasent
ple era d'ayga luzent
paria fos distillada.

4

Muyoles e storions
sobre l'ayga gint saltaven
anguiles qui jus lo fons,
barbes viu qui pasturaven,
lampreses qui encalsaven
savogues per a xuclar,
auceyls viu acabussar
qui vives les sen portaven.

5

Devaylí de mon cavayll,
lexí l dins lo prat en destre,
e anant en torn lo vall
per la via a ma destra,
desusalt d'una finestra
una donzeyla parlà,
humilment mi saludá:
«Be sia vengut lo Mestre».

6

Tantost qui m'hac saludat
eu tan gran remor sentia
del pont qui's fo acalat
veus la porta qui s'obria;
set donzeyles en la via
viu tot dret vers mi venir
segons tot lo meu albir
vestides son a sa guisa.

7

Totes porten ab colar
de dues colors partides
de vermeyll e d'un blau clar
lurs testes de flors cenyides,
de blanxes perles garnides
de marachdes e saffirs
amatistes e raubis
e granades gint polides.

8

Pres del franch acuyliment
la salut denant posada

ab semblant beyl e rient
era cosa ordonada,
e donaven aparent
la una degues parlar
per les altres e recitar
a mi la lur embaxada.

9

Ay Mestre molt reverent,
dix deyles la plus jolia,
lo vostre aveniment
nos ha dada alegria;
cosa molt cruel seria
que no fossets meritat,
pus assí sots arribat,
que nostr'amor vostra sia.

10

Van mi pendre per la mà
dins lo palays mi metien,
vem la porta quis tancà
ja lo pont levat havien,
donzelles viu qui corrien
solaçant per un jardí
avergonyantse de mi
entre los arbres fogien.

11

En ceyll jardí los fruyters
eren de totes maneres:
dàtils, pomers, preceguers,
codonys, albercochs, cireres,
massanes, prunes e peres,
taronges, ponsís, limons,

avalanes e ledons,
reyms moscateylls e figueres.

12

Ab aytant fom aplegats
en una beyla verdura,
fruyters aquí afreneylats
eren per gran espessura
e feyen contra natura
calt d'ivern, frescor d'istiu,
de ma vida may no viu
d'arbres tan gentil clausura.

13

Sots los arbres son les flors
qui reflorint florejaven
gitant lurs flagrants odors;
per l'ayre variajaven
auceylets que hi xantaven
lurs vessets e lurs xansós
a quintes e a bordós
musicalment biscantaven.

14

Aquí verets violers
blaves, grogues e vermeyles,
qui sen pujen pels noguers
roses blanques e vermeyles,
e d'altres floretes beyles
con flors de lis e clavells
girofles, safrans novells
e poms d'amors e murteyles.

15

En mig d'els es la Reyal
fontana qui cinch flums gita,
be es cosa divinal
lo fet del ayga condita,
per uns canals se congita
tot lo verger verdejant
e puys va se n retornant
a la font d'on es exida.

16

Una sala excellent
sus la font edificada
be son les colones cent
sobre la qual es fundada,
tota quanta es murada
de jaspis verts e vermells
colones e capitells,
tot es obra florejada.

17

Les finestres de crestayll
e d'ebanus lurs portetes
fetes per soptil entayll
d'on remiren les donzeyles
certes semblant d'ayceles
en lo delitós verger
d'aquel gran Rey Assuer
no crey fossen ni tan beyles.

18

Per grahons de marbre blanch
nos en pujam a la sala,

no m recorda que ves anch
una tan graciosa scala,
e dien que edificala
un mestre del Rey Artús,
puys morí caent dessús,
cert lo mon ne pres gran tala.

19

Lo portal entretaylat
de obra molt adonosa
tot al entorn deboxat
d'aur e d'atzur de Pistoya;
o Deu com es rica joya
les istories que y son
de Ector e de Jasón
e lo fet de la gran Troya.

20

Les portes son de bresil
a la morischa obrades
fetes per novell estil
molt soptilment esmaltades;
donzeyles viu ajustades
tantost van mi saludar:
«Mestre, placiaus entrar»
dient ab les mans plegades.

21

Entrant un raig de claror
tota la vista mi serra,
lo sol nol gita major
si mon parer no se n erra,
si que pel bras no m aferra
una donzeyla e m tench

com a Sent Paul entervench
ja fora caygut en terra.

22

Poch a poch confort prenent
per la vista qui'ns regia
gardí e viu clarament
que may obra tan jolia
al mon esser no poria
ne serà ne may no fó
sino l temple Salamó
on lo ver Deus se colia.

23

Obra de encantament
es segons la meu creensa,
forrat de launes d'argent
es lo mur de gran valensa
esmaltat per gran prudensa
e tot es estoritjat
dessús en lo traginat
de fin or tot de Florença.

24

Al entrant sobre coxins
hon remiren les donzeyles,
d'or e pell son los patins
e lurs calses de bruneyles
e lurs vestedures beyles
son de diverses colors
de violes e de flors,
al cap porten garlandeyles.

25

Cant mes gart e pus remir
mes la sala mi plasía,
no u pot creure qui u ou dir
si ell mateix no u vesía,
aytant de nit com de dia
l'ayre verets clarejar
e'n cadira assentar
mi fan per lur cortesia

26

Prop la cadira reyal,
tota ella entretallada
d'una pessa de corall
mestrivolment lavorada,
en la qual viu assentada
una dona molt plasent;
segons son capteniment
regina es coronada.

27

La sua faç blanxa, plasent,
graciosa per natura,
era lo seu vestiment
de fina seda escura,
en la sua gardadura
demostra gran marriment
e sospirant e planyent
dix: eu suy en gran pressura.

28

Molt spes e molt sovent
per plorar los ulls se torca:

—¿qui sots vos, dona plasent,
a qui l cor se desconorta?
—Vey enveje qui aporta
mos fiyls a perdició,
si volets saber qui so
sou la ylla de Mallorqua.

29

Yo son aquella ciutat
que plorava Jeremies,
sola, plena de poblat,
vidua per senyoria,
e yo qui pendre solia
grans trehuts e demanar
cové ls me ara pagar
si no fan mi vilania.

30

Mos fiyls desobedients
als estranys m'han subjugada,
per los lurs mals regiments
concordia han gitada
e fortment l'han avilada
del Regne ab desonor
e sa germana amor
ab trompes l'han bandejada.

31

Rancor e inpietat
les quals eren bandejades
enveje ha tant tractat
qu'en la ylla son tornades,
totes hic son molt preades
e regexen lestament

e per major honrament
en tot fet son demandades.

32

Deus beneyt omnipotent
ordonà que fos regina,
feu me cap de molta gent
e de valor fuy garnida,
e ara pobre mesquina
a tot hom so en desalt,
e de ma gloria sus alt
cayguda so en sentina.

33

Nom sé per quina hraó
los meus fiyls m'han avorrida
ne per que divisió
entre ells es establida.
Si ma gent era unida
viurien segurament;
loar me pux a la gent
que de tots bens son fornida.

34

De tots bens en general
jo fuy tostemps abundada,
ha sabor especial
de tota fruyta en mi nada,
e la carn qui ès portada
de fora altre regnat
pus en mi han pasturat
torna com si fos nostrada.

35

En mi gran abundament
de peix ha tota vegada,
d'oli, legums e forment
convinentment so bastada;
de nobles vinyes ornada
reyms moscatells e parrells
de viles e de castells
molt honradament dotada.

36

En mi nobles cavallers
se son trobats tota via,
burgesos e mercaders
faent gran mercadería;
en Flandes e en Soria
en terra del genovés
en Pisa qui prop nos es
e en tota Berbería.

37

Los meus valents mariners
per tot lo mon se nomenen
savis, trempats e leugers
per lur art al mon florégen,
dels navilis qui naveguen
per mils salvar los de dans
son patrons e gardians
e naus stranyes endressen.

38

De molt honrat manestral
yo son ben acompanyada,

la lur obra tan leyal
soptilment e gint obrada,
per tot lo mon es portada
e per so con es plasent
ab gentil lavorament
pels mercaders es comprada.

39

Mos pagesos ab falcons
a cavall van a la cassa,
ab filats o ab furons
cascú son delit percassa,
e passan lur vida grassa
axí con los ciutadans,
no direts fossen vilans,
lur fet dir seria massa.
. . . .

JORDI DE SANT JORDI

3. *Presoner*

Desert d'amichs, de bens e de senyor,
en strany loch e'n stranya encontrada,
luny de tot be, fart d'enuig e tristor,
ma voluntat e pensa cativada;
me trob del tot en mal poder sotmès
no veig negú que de mi s'haja cura
be suy guardats, enclòs, ferrats e pres
de que'n fau grat a ma trista ventura.

Eu hay vist temps que no m plaćia res,
ara m content de çò qui m fa tristura,

e los grillons leugers ara preu més
qu'en temps passat la bella brodadura.
Fortuna vey qu'ha mostrat son poder
sus me, volent qu'en tal punt vengut sia
pero no cur, pus hay fayt mon dever,
a tots los bons que m trob en companyia.

Car prench conort de com suy presoner
per mon senyor servir tant com podia,
d'armes sobrat e per major poder
no per deffaut gens de cavalleria.
E prench conort c hom no pot conquerir
honor en res sens que treball no senta,
mas d'altra part cuyt de tristor morir
com vey quel mon del revers se contenta.

Tots aquets mals nom són res de soffrir
en sguart d'hu qui al cor me destenta
e m fa tot jorn d'esperança pertir
com no vey res que ns avanç d'una espenta
en acunçar nostre desliurament;
e més com vey, ço que ns demana sforça
qui no soffer algun rahonament
de que langueix ma virtut e ma força.

Perque no say ne vey res al present
quem puixa dar en valor d'una scorça
mas Deu tot sol, del qui prench fundament
e de qui fiu e ab qui mon cor s'esforça;
e d'altra part, del bon Rey liberal,
qui m socorrà per gentilesa grande,
cells qui ns ha mes del tot en aquest mal
qu'ell me n traura, car suy jus sa comanda.

TORNADA

Rey virtuós, mon senyor natural,

tots al present no us fem altra demanda
mes que us recort que vostra sanch real
may defallí a qui fos de sa banda.

4. *Estramps*

Jus lo front port vostra bella semblança
de que mon cors nit e jorn fa gran festa,
que remirant vostra bella figura
de vostra faç m'es romasa l'empremta
que ja per mort no se'n partrà la forma;
ans quant seray del tot fores d'est segle
cels qui lo cors portaràn al sepulcre
sobre ma faç veuràn lo vostre signe.

Si com l'infants quan mira lo retaula
e contemplant la pintura ab imatges
ab son nèt cor no lo n poden gens partre,
tant ha plaser de l'aur qui l'environa;
atressí m pren devant l'amorós sercle
de vostre cors que de tants bens s'enrama,
que mentre l vey mas que Deu lo contemple,
tant hay de joy per amor qui m penetre.

Axí m te pres e liatz en son carçre
amors ardents com si stes en un coffre
tancat jus claus e tot mon cors fos dintre,
on no pusqués mover per null encontre.
Car tant es gran l'amor que us hay e ferme
que lo meu cor no s part punt per angoxa,
bella, de vos, ans es ay ferm com torres
en sol amar a vos, blanxa colomba.

Bella sens par ab la presensa nobla
vostre bel cors, be l fech Deu sobre totes
gays e donós lluu pus que fina pedre
amorós, bels, plus penetrants qu'estella;

d'on quant vos vey ab les autres en flota
les justaments si com fay los carvoncles,
que de virtuts les fines pedres passa,
vos etz sus ley, com l'estors sus l'esmirle,

L'amor que us hay en totes les parts mascle
quan no n'amèch pus coralment nuls homens,
tan fort amor com sesta que l cor m'obre,
no fonchs jamays en nul cors d'hom ne arme.
Mas suy torbats que no fonch Aristotills
d'amor qui m'art e mos sinch senys desferme
col monjos bos que no s part de la setla
no s part mon cors de vos tant com dits d'ungle.

Ho, cors d'honors, nèt de frau e delicte,
prenets de me pietats, bela dona,
e no suffratz que-z amant vos peresca;
pus que en vos am may que nulls homs afferme;
per que us suppley a vos que etz le bells arbres
de tots los fruyts hon valor grans pren sombre,
que m retenyats en vostra valent cambre
pus vostre suy e seray tant com visque.

TORNADA

Mos richs balays, cert vos portats lo timbre
sus quantes són el mundanal registre,
car tots jorns naix en vos cors e revida
bondats, virtuts, més qu'en Pantasilea.

5. FRANCESCH DE LA VIA

Si com l'infant quan apren de parlar
que no l'enten si no la que l nodreix

que ls mots escurs de sa lengua coneix
ço que vol dir ni que vol demanar;
axís me pren denant vos bella aymia
on vaig cuytat mos secrets descobrir
e quant so là ma paraula s cambia
que si no vos no coneix que vull dir.

La lengua e l cor vey que m volen aucir
car l'ull empren lo fet ardidamen
e quan ve ls obs l'altre gens noy consen,
mil trets al jorn de dol jo cuyt morir,
car ab esforç van a vostra presencia
e quant so là yo so tan turmentat,
la rahó m fuig, ardimen e siencia
e pens morir e torne plus nafrat.

Donchs pus veeu so per vos turmentat
e conexeu de que m part la dolor,
qui m tol tot goig e m done gran tristor,
deuriau fer per vos fos desliurat.
Car muyr penant denant vostra semblança
com dir no us puch perque vaig suspiràn
e donchs mon goig e ma dolça esperança,
pus m'enteneu, supliu vos a mon dan.

Si com lo mut que no pot dir parlant
si no ab senyals ço que dins lo cor te
ay las catiu que axi u pren a me
en aquell punt quant vos estich devant,
mas al comport certes de ma persona
conaxeran quina es ma intenció
car lo meu cor tots jorns ab vos rahona
e us diu tot clar que vostre namorat só.

O quant es fort la cruel passió
que l cor sosté enquer mos esperits,
com pens qu'en breu mos jorns serán finits

si donchs no m val vostra perfecció;
car sense vos no puch auer guarida
tant es en mi lo foch d'amor encès,
a Deu e vos poré grair la vida
si m ajudau, car be se qu'en vos es.

TORNADA

Pur diamant de virtuts ben guarnida
pus que sabeu que so vostre sotsmès
e dir no us puch l'amor que us port complida,
per mercè us prech sia per vos deffès.

AUSIAS MARCH

6. *Estramps*

Fantasiant Amor a mi descobre
los grans secrets qu'als pus subtils amaga
e mon clar jorn als homens es nit fosca
e visch d'açò que persones no tasten.
Tant en amor l'esperit meu contempla
que par del to fora del cos s'aparte
car mos desigs no son trobats en home
sino en tal que la carn punt no l torbe.

Ma carn no sent aqnell desig sensible
e l'esperit obres d'amor cobeja,
d'aquell sech que'ls amadors se'scalfen
pahor no'm trob que me'n pogués may ardre.
Un altre sguart lo meu voler practica
quan en amar, vos, dona, se contenta
que no han cells qui amadors se mostren
passionats e contr'Amor no dignes.

Si fos Amor sustancia rahonable
e que's trobàs de senyoria ceptre
bens guardonant e punint los desmèrits,
entre'ls millors sol me trobara Fènix.
Car jo tot sol desampare la mescla
dels leigs desigs qui ab los bens s'embolquen
càstich no m cal puix que d'assaigs no m tempten,
la causa lur en mi es feta nulla.

Si com los sants sentints la lum divina
la lum del mon conegueren per ficta,
e menyspreants la gloria mundana
puix major part de gloria sentien,
tot en axí tinch en menyspreu y fàstig
aquells desigs que complits amor minva
prenent aquells qui del esperit mouen
qui no's lassat am tot jorn multiplica.

Si com Sant Pau Deu li sostragué l'arma
del cors perque ves divinals misteris
car es lo cors del esperit lo càrcer
e tant com viu en ell es en tenebra,
axí Amor l'esperit meu arrapa
e no hi acull gens maculada pensa
e per ço sent lo delit que no s cansa
si que ma carn la ver amor no m torba.

Pren me n axí com aquell philosoff
qui per muntar al be que no s pot perdre
los perdedors lançà en mar profunda,
crehent aquells l'enteniment torbassen,
jo per muntar al delit perdurable
tant quant al mon gros plaher de mi lance
crehent de cert que l gran delit me torba
aquel plaher qu'en fastig volant passa.

Als naturals no par que fer se pusquen

molts dels secrets que la deitat s'estoja
que revelats son estats a molts martres
no tant subtils com ignorants y aptes.
Axí primors Amor a mi revela
tals que ls sabents no basten a compendre
e quant ho dich de mos dits me desmenten
dant a parer que folles coses parle.

TORNADA

Lir entre carts lo meu voler se tempra
en ço que null amador sab lo tempre;
Amor ho fa a qui plau que jo senta,
sos grans tresors a mi sols manifesta.

7. *Cant LXXII*

O vos, mesquins, qui sots terra jaheu
del colp d'Amor ab lo cors sangonent,
e tots aquells, qui ab cor molt ardent
han be amat, prech vos no us oblideu.
Veniu plorant ab cabells escampats
uberts los pits per mostrar vostre cor
com fonch plagat ab la sageta d'or
ab que Amor plaga ls enamorats.

Los colps d'Amor son per tres calitats
e veure s pot en les fletxes que fir
per que ls ferits son forçats de sentir
dolor del colp segons seràn plagats.
D'or e de plom aquestes fletxas son
e d'un metal que s nomena argent
cascú d'aquests dona son sentiment
segons que d'ells diferença lo nom.

En aquell temps que primer d'aquest fon

les fletxes d'or Amor totes lançà
e desmembrat una se n'aturà
ab que m ferí, de que viure abandon.
De fletxes tals molts passats foren morts
ja no té pus que fer guerra mortal
ab les d'argent sols basta fer senyal
mas los plagats de morir son estorts.

Ab les de plom son huy los seus deports
e son poder no bast a traure sanch,
Amor vehent lo seu poder tan manch
ha trencat l'arch, jo l fas al mon reports.
E ab cor sancer crida la sua pau
per que cascu pot anar en cabells
per fugir d'ell no cal muntar castells
lo seu poder pus baix qu'en terra jau.

Mas jo romanch a mort d'açò finàn,
la sua pau es guerra per a mi
si'n guerra fos cella per que m ferí,
jo fora en pau vençut e son esclau.
Pau ha lo mon e guerra jo tot sol
per que Amor guerrejar ha finit,
jo so plagat y no puch ser guarit
puix la que am de ma plaga no s dol.

TORNADA

O foll Amor, qui vostre delit vol
sobre loch fals ha son contentament,
per ço repos no té'n l'enteniment
car sino l ver l'enteniment no col.

8. *Cant LXXXIII*

Als fats coman tot quant serà de mi
puig só estolt de ma elecció,
mon seny es mort, a qui Deu no perdó
puix al començ del tot me derenclí.
Ja no es temps tenir frens al voler,
malalta es ma bona voluntat
e vaig en loch hon no vull ser portat,
so descontent de tot quant jo puch fer.

Si com al hom no li basta poder
paralitich quant es en peus levat
anar al loch hon vol esser anat,
ans cau o tort va contra son mester.
Ne pren a mi que fas lo que no m plau
e lo voler de la raho es vençut
e si l complasch mon delit es perdut
e sens cor faç tot quan de mi vejau.

Si com als vents es donada la nau
mentre s debat als mariners vengut,
lla donchs la nau son cami ha tengut
per senyal tal qual ans de contrast jau.
Ne pren a mi car mon enteniment
ha gran debat ab lo voler del cors,
determenar llur debat clar no gos
proejant temps l'apetit vaig seguent.

Passà lo temps que fuy d'Amor content
si be tostemps senti ses grans dolors
mescladament del cors ab amargors
creia Rey ser vehentme d'ell servent.
Jo fuy content de sos mals sens los bens

per be que l mal sens be no pot venir
mas jo emprench per ells més que morir
malament viu qui en mal fer no te frens.

O tu Amor, qui ton poder m'estens
axi fortment que no t puch resistir,
ix fora mi puix en plaher no gir
ma voluntat a fer tos manaments;
vulles haver en contra mi ergull,
leixa l vassall qui no t vol per senyor;
quin moviment venç aquesta dolor
fentme jaquir ben fer del que m despull.

Aquest meu fat bona fi no l'acull
e lo present es ple de gran tristor;
aquesta ve del dan avenidor,
que de present lo tinch davant mon ull.
Jo soferré si ab cor mol tardit
la que jo àm per mi passa lo mal
sens penedir qui s penit grat no val
lla donchs la mort no'm serà sens delit.

TORNADA

Lir entre carts, en goig viu l'esperit
mentre no pens lo que porieu fer,
tot acte es prop de lla hon es poder
si al voler governa l'apetit.

Cants de mort

9. V

Si per null temps creguí ser amador
en mi conech d'amor poch sentiment,
si mi compar al comú de la gent
es veritat qu'en mi trob gran amor.
Pero si guart algú del temps passat
y el que amor pot fer en loch dispost,
nom d'amador solament no m'acost
car tant com dech no so passionat.

Morta n'es ja la que tant he amat,
mas jo so viu vehent ella morir,
ab gran amor no s pot be soferir
que de la mort me pusca veher lunyat.
Lla dech anar on és lo seu camí,
no sé què m té qu'en açò no m'acort;
sembla que ho vull, mas no es ver, puix mort
res no la tol al que la vol per sí.

¿En que restà que vida no finí
com prop la mort jo la viu acostar,
dient plorant:—no vullau mi leixar,
hajau dolor de la dolor de mí?—
O cor malvat del qui s veu en tal pas
com pecejat o sens sanch no roman;
molt poc' amor e pietat molt gran
degra bastar que senyal gran mostràs.

¿Qui es aquell qu'en dolre abastás
lo piadós mal de la mort vengut?
O cruel mal, que tols la joventut

e fas podrir les carns dins en lo vas;
e l'esperit ple de por volant va
al incert loch tement l'eternal dan,
tot lo delit present deçà roman;
¿qui es lo sant qui de mort no dubtà?

¿Qui serà aquell qui la mort planyerà
d'altre y de sí tant com es lo gran mal?
sentir no s pot lo damnatge mortal,
molt menys lo sab qui mort james temptà.
O cruel mal, donant departiment
per tots los temps als coratges units,
mos sentiments me trob esbalahits:
mon esperit no té son sentiment.

Tots mos amichs hajau complanyiment
de mi segons veuràn ma passió;
haja delit lo meu fals companyó
e l'envejós qui de mal delit sent.
Car tant com puch jo m dolch e dolre m vull
e com no m dolch assats per desplaher,
car jo desig que perdés tot plaher
e que jamés cessàs plorar mon ull.

Tant poch no am que ma cara no mull
d'aygua de plor sa vida y mort pensant,
en tristor visch de sa vida membrant
e de sa mort aytant com puch me dull.
No bast en més, en mi no puch fer pus
sino obehir lo que ma dolor vol,
ans perdre vull la rahó si la m tol,
mas puix no muyr de poc amor m'acús.

TORNADA

Tot amador d'amar poch no s'escús
que sia viu e mort lo seu amat,

o que al menys del mon visc'apartat
que solament haja nom de reclús.

10. VI

La gran dolor que, lengua no pot dir,
del qui s veu mort e no sab hon irà,
no sab son Deu si per a sí'l volrà
o si n infern lo volrà sebollir;
semblant dolor lo meu esperit sent
no sabent què de vos Deu ha ordenat;
car vostre mal o bé a mi es dat
del que haureu jo n seré sofirent

Tu, esperit, qui has fet partiment
ab aquell cors qual he jo tant amat,
vingues a mi qui so passïonat,
dubtant estich ferte rahonament.
Lo loch hon es me farà cambiar
d'enteniment de ço que t volré dir;
goig o tristor per tu he jo complir,
en tu està quant Deu me volrà dar.

Pregant a Deu les mans no m cal plegar,
car fet es tot quant li pot avenir;
si es al cel no's pot lo bé'sprimir,
si en infern, en van es mon pregar.
Si es axí anulla m l'esperit,
sia tornat mon esser a no res;
e majorment si en loch tal per mi es,
no sia yo de tant adolorit.

No sé que dir que'm fartàs d'haver dit;
si crit o call no trob que m satisfés,

si vaig o pens he temps en va despes,
de tot quant faç ans de fer me penit.
No planch lo dan de mon delit perdut,
tanta es la por que'm ve de son gran mal,
tot mal es poch si no s perpetual
e tem aquest no l'haja merescut.

Lo dan mortal es molt més que temut
e tol ne part esser a tots egual,
o tu, dolor, sies me cominal,
en contr'oblit vulles me ser escut.
Fir me lo cor e tots los senys me pren,
farta't en mi, car no'm deffens de tu;
dónam tant mal que me n planga cascú,
tant com tu pots lo teu poder esten.

TORNADA

Tu, esperit, si res no te n defen
romp lo costum que dels morts es comú;
torna en lo mon e mostram qu'es de tu,
lo teu esguart no'm dónará spavent.

II. *Cant spiritual*

Stramps

Puix que sens tu algú a tu no basta
dóna m la ma o pels cabells me lleva,
sino estench la mia vers la tua
quasi forçat a tu mateix me tira.
Yo vull anar en vers tu al encontre
no sé perque no faç lo que volria
e no sé que aquest voler empatxa
puix yo só cert haver voluntat franca.

Llevar mi vull e prou no mi esforce
ço fa lo pes de mes terribles colpes
ans que la mort lo procés a mi cloga,
placiat Deu puix teu vull ser, que'm vulles.
Fes que ta sanch mon cor dur amolleixca
de semblant mal guarí ella molts altres,
ja lo tardar ta yra m denuncia,
ta pietat no trob' en mi que obre.

Tan clarament en l'entendre no peque
com lo voler he carregat de colpa,
ajuda m, Deu, mas follament te pregue,
car tu no vals sino al que s'ajuda
Y a tots aquells qui a tu se apleguen
no ls pot fallir e mostren ho sos braços
que faré jo que no meresch m'ajudes
car tant com puch conech que no m'esforce.

Perdona m, Deu, si follament te parle,
de passïó partexen mes paraules
yo sent pahor d'infern, al qual faç via,
girarla vull e no hi disponch mos passos.
Mas yo m recort que meritist lo lladre
tant quant hom veu no hi bastaven ses obres,
ton esperit lla hon li plau espera
com ne perquè no ho sab qui en carn visca.

Ab tot que so mal chrestia per obra,
yra no tinch ne de res jo t'encolpe
yo so ben cert que per tostemps be obres
e fas tant be donant mort com la vida.
Tot es egual quant surt de ta potença
d'hont tinch per foll qui n contra tu murmura
amor de mal e de be ignorança
es la rahó que ls homens no t conexen.

A tu deman que lo cor m'enforteixques

si que l voler ab sa voluntat lligue,
e puix so cert que lo mon no ns profita
dona m esforç que del tot l'abandone.
E del delit que l bon hom de tu gusta
fes me n tenir una poca centilla
perque la part menor que m'es rebelle
haja falach que tan fort no m contraste.

Ajuda m Deu que sens tu no m puch moure
perquè l meu cors es més que paralítich,
tant son en mi envellits los mals hàbits
que la virtut al gustar m'es amarga.
O Deu mercè revolta en mi natura
que mala es per la mia gran colpa
e si per mort jo puch rembre ma falta,
esta serà ma dolça penitença.

Jo tem a tu mes que no t so amable
e davant tu confés la colpa aquesta,
torbada es la mia esperança
e dintre mi sent terrible batalla.
Jo veig a tu just e misericorde
veig ton voler qui sens merits gracía,
dones e tols de grat lo dò sens merits
qual es tan just quant mes jo no tremole.

Si Job lo just por de Deu lo prenia
que faré jo qui dins les colpes nade?
com pens d'infern que temps no s'hi esmenta,
lla es mostrat tot quant sentiments temas.
L'arma qui es contemplar Deu electa
en contra'quell blasfemant se rebetla,
no es en hom de tan gran mal estima
donchs com està que vers tal part camina?

Prech te Senyor que la vida m'abreujes
ans que pijors cassos a mi segueixquen,

en dolor visch faent vida perversa
e tem la Mort que es per tostemps longa.
Donchs mal de ça e mal dellà sens terme
pren me al punt que millor en mi trobes
lo detardar no sé a què m serveixca
no té repos qui té a fer viatge.

Jo m dolch perque tant com vull nom puch dolre
del infinit damnatge lo qual dubte,
e tal dolor no la recull natura
ne s pot asmar e menys sentir pot l'home
E donchs açò sembl'a mi flac'escusa
com de mon dany tant com es no m'espante
si l cel demanno li do bast'estima.
fretura pas de por e de sperança.

Per be que tu irascible te mostres
ço es defalt de nostra conexença,
lo teu voler tostemps clemença guarda
ton semblant mal es be inestimable.
Perdona m Deu si t'he donada colpa
car jo confés esser aquell colpable
ab ulls de carn he fets los teus judicis,
vulles dar lum a la vista de l'arma.

Lo meu voler al teu es molt contrari
e m so 'nemich pensant me amich esser,
ajuda m Deu puix me veus en tal pressa,
jo'm desesper si mos demèrits guardes.
Jo m'enuig molt la vida com allongue
e dubte molt que aquella feneixca,
en dolor visch car mon voler no s ferma
e ja en mi alterat es l'arbitre.

Tu es la fi hon totes fins termenen
e no es fi si en tu no termena,
tu es lo bé hon tot altre s mesura

e no es bo qui a tu Deu no sembla.
Al qui t complau tu aquell Deu nomenes
per tu semblar major grau d'home l muntes
d'hon es gran dret de qui sembla l diable
prenga lo nom d'aquell ab qui s conforma.

Si alguna fi en aquest mon se troba,
no es vera fi puix que no fa l'hom felix,
es lo començ per hon l'altra s'acaba
segons lo cors qu'entendre pot un home.
Los philosophs qui aquella posaren
en si mateixs son esser vists discordes,
senyal es cert qui en veritat no s funda,
per consegüent al home no contenta.

Bona per si no fon la ley judayca,
en paradís per ella no s'entrava
mes tant com fon començ d'aquesta nostra
de què s pot dir d'aquestes dues una.
Axí la fi de tot en tot humana
no da repos al apetit o terme,
mas tan poch l'hom sens ella no ha l'altra
sant Joan fon senyalant lo Messíes.

No té repos qui en altra fi guarda
car en res als lo voler no reposa
ço fent cascú e no hi cal subtilesa
que fora tu lo voler no s'atura.
Si com los rius a la mar tots acorren
axí les fins totes en tu se n'entren,
puix te conech esforça m que jo t'ame
vença l'Amor la por que jo t porte.

E si l'Amor tanta com vull no m'entra,
creixme la por si que tement no peque
car no peccant jo perdré aquells habits
que son estats perquè no t'am la causa.

Muyren aquells que de tu m'apartaren
puix som mig mort e m fan que no revisca,
o senyor Deu fes que la vida llargue
puix me apar qu'envers tu jo m'acoste.

Qui m mostrarà davant tu ser escusa
quant hauré dat del mal ordenat compte?
Tu m'has donat disposició no mala
e jo he fet del regle falç molt corba.
Dreçar la vull mas he mester t'ajuda,
ajuda m Deu car ma força es flaca
tu es primer en tota bona obra,
com serà donchs qui primer de tu passe?

No t prech que m dons sanitat de persona
ne bens alguns de natura y fortuna
mas solament que a tu, Deu, sols ame
car jo so cert que l major be s'hi causa.
Per consegüent delectació alta
jo no la sent perque dispost no'm trobe
mas per saber un home grosser jutja
que l major be sus tots es delitable.

Qual serà l jorn que la mort jo no tema
e serà quant de t'amor jo m'inflame
e no s pot fer sens menyspreu de la vida
e que per tu aquella jo menysprehe.
Lla donchs seràn jus mi totes les coses
que de present me veig sobre los muscles
lo qui no tem del fort leó les ungles
molt meny tembrà lo fibló de la vespa.

Prech te Senyor que m façás insensible
e qu'en null temps alguns delits jo senta
no solament los leigs qui t venen contra
mas tots aquells qu'indiferents se troben.
Açò desig perque sol en tu pense

e pusc'haver la ira qu'en tu s dreça,
fes ho senyor e si per temps me n torne,
haje per cert trobar ta orella sorda.

Tol me dolor com me veig perdre l segle
car mentre m dolch tant com vull jo no t'ame
e vull ho fer mas l'hàbit me contrasta,
en temps passat me carreguí la colpa.
Tant te cost jo com molts qui no t serviren
e tu'ls has fet no menys que jo t demane,
perque t suplich que dins lo cor tu m'entres
puix es entrat en pus abominable.

Cathòlich so mas la fe no m'escalfa,
que la fredor lenta dels senys apague
car jo leix sò que mos sentiments senten
e Paradis crech per fe, y rahó jutje.
Aquella part del esperit es prompta
mas la dels senys rocegant la m'açoste,
donchs tu Senyor ab foc de fe m'acorre
tant que la part que m porta fret, abrase.

Tu creist mi perque l'ànima salve
e pot se fer de mi sabs lo contrari,
si es axí perque donchs me creaves
puix fon en tu lo saber infallible?
Torna no res, jo t suplich, lo meu esser
car mes me val que tostemps l'escur càrcer,
jo crech a tu com volguist dir de Judes
que l fora bo no fos nat al mon home.

Par mi segur, havent rebut batisme,
no fos tornat als braços de la dida
mas a la mort hagués retut lo deute
e de present jo no viurí'en dubte.
Major dolor d'infern los homens senten
qui los delits de Paradís no jutjen,

lo mal sentit es d'aquell altr'exemple
e Paradís sens lo sentir se jutjá.

Dona m esforç que prenga de mi venja,
jo m trob offes contra tu ab gran colpa
e si no hi bast tu de ma carn te farta
ab que no m tochs l'esperit qu'a tu sembla.
E sobre tot ma fe que no vacille
e no tremol la mia esperança,
puix que no m fall charitat, elles ferme s
e de la carn si t suplich no me n'hojes.

O quant serà que regaré les galtes
d'aygua de plor ab les llàgrimes dolces,
contrició es la font de'hon emanen,
aquell es clau que l cel tancat nos obre.
D'atrictió parteixen les amargues
perque'n temor més qu'en Amor se funden,
per tals quals son de aquestes m'abunda
puix son cami e via per les altres.

JOAN BERENGUER DE MASDOVELLES

12. *Per dona Alianor de Cardona*

A vos qui sou de complida bellesa
la qual haveu en grau superlatiu
y Deu tement encar virtut teniu
havent bondat en lo mon no compresa,
no tenint par en seny ne parlaria,
honor amant sabent la primament,
res no felint que persona vivent
haia per Deu, soplich que vostra sia.

Car vos teniu tinent segura via
a grans e pochs agradicar sabeu
recitar mal si l oint no voleu
dau comiat al que de seny desvia
o l meten prest en haver conaxença
no de l que us tany mas de son poch saber
havent lo tret de son primer voler
e fent lo estar pensant per gran temença.

Mar passareu per singular offença
a les gents fer de saber freturants
regonexent los asenyelats dans
que hauràn rebuts per vostra departença,
vos correràn mirar a la partida
e lavors crec creixerà llur desig
sentint lo be qui'ls es exit del mig
a càrrech lur passaran mala vida.

Donzella sou de bona part exida,
or es matayll al qual vos acompar,
rosa la flor que merexeu portar,
joyell robí per bonesa complida,
sabeu regir la gent desordonada,
tant com valeu pot conexer nengú,
ab seny mostrau voler a cadascú,
no sab que deu vostra valor provada.

Generalment no serà publicada
vostra bondat ne particular menys
no tindran tant savis discrets los senys
dels qui ho diran per virtut aprovada,
perquè donchs jo a qui seny no conselle
si ço no dich que l sabent no pot dir,
sia escusat per vos qui m plau servir
e de qui pens lo mon ser maravella.

TORNADA

Urgell pendrà pertint ne vos, donzella,
tala ten gran que no s pot presumir,
apres però la pendrà sens fallir
lo regne tot, Portogal e Castella.

JOAN ROCAFORT

13.

Tots mos delits e pensa tan joyosa
en que mon cor solia delitar,
me son tornats en pena dolorosa
e hisch de seny que m cuyt desesperar.
No m veig ni m'oig, tant es ma vida trista,
tot mon desig es que pogués morir
ans que jo m ves absent de vostra vista
pel cas cruel qui m fa de vos partir.
De vos me ve lo cas qui m met a terra
perque parlàs lo que may no diguí,
per vos la pas aquesta mortal guerra
tant hi so pres que ja no es a mi
que returar me pogués una hora
e perdre l seny com veure no us poré
en aquell punt que'm trobaré defora
l'arma e lo cors, senyore tot quant he.
A trist catiu com pens en la partida
pel mig del cor he desig d'esclatar,
lo mon me fall ab dolor infinida
jamés mos ulls no son farts de plorar
o be so mès en estranya pressura,
no visch ne muyr ne sé que s'es de mi
partint de vos hont roman ma ventura
desert me trob, cansat las e mesquí.
Trist, dolorós, en mal signe fonch l'hora,

maleyt lo punt que'm varen concebé,
mala nesquí car vos sou ma senyora
de qui jo m part sens que may no us veuré,
car en lo punt qu'absent de vos me senta
me pendrà mal qui nunqua m lexarà
ffins a la mort qui tots los mal destenta,
en lo terç jorn lo meu cors finirà.

O partiment ab incerta jornada
cruel, estrany, mala t'he conegut,
lo cors desert, l'arma desamparada,
a totes parts me trobe combatut.
No sé dolor ne se compare pena
a la que pas, senyora, si hi pensau;
pus de vos part e mala sort m'amena,
coman me a vos, senyora, a Deu siau.

TORNADA

Vinga la mort, qui tots los mals refrena,
a mi que m part senyora d'on restau
en semblant cas vostre amor me defena
qui m fa restar e partir com li plau.

ANONIM

14. *Cant de la Sibila*

Al jorn del judici
parrà qui aurà fet sevici.

Un rey vindrà perpetual
vestit de nostra carn mortal,
del cel vindrà tot certament
per fer del segle jutjament.
Ans que l judici no serà

un gran senyal se mostrarà:
lo sol perdrà la resplandor
la terra tremirà de por.
Aprés se badarà molt fort
amostrant se de greu conort;
mostrarse an ab crits y trons
les infernals confusions .
Del cel gran foch devallarà,
com a soffre molt pudirà;
la terra cremarà ab furor,
la gent aurà molt gran terror.
Après serà un fort senyal
d'un terratremol general:
les pedres per mitj se rompràn
y les muntanyes se fondràn.
Lavors ningú tindrà talent
d'or, riqueses ni argent,
esperant tots quina serà
la sentencia que s darà.
De morir seràn tots sos talents
sclafirlos an totes les dents;
no hi aurà home que no plor
tot lo mon serà en tristor.
Los puigs y plans seràn iguals,
allí seran los bons y'ls mals;
reys, duchs, comtes y barons
que de llurs fets retràn rahons.
Aprés vindrà terriblement
lo fill de Deu omnipotent;
de morts y vius judicarà,
qui be aurà fet allà s veurà.
Los infants qui nats no seràn
dintre ses mares cridaràn
y diràn tots plorosament:
«ajudeunos, Deu omnipotent».
Mare de Deu, pregau per nos,
pus sou mare de pecadors,

que bona sentencia hajàm
y paradís possehiàm.
Vosaltres tots qui escoltau
devotament a Deu pregau
de cor, ab gran devoció,
que ns porte a salvació.

PERE TORRELLA

15. *Lay*

Qui volrà veure un pobre stat
d'un pus leyal enamorat
pus trist e pus desventurat
que jamés fos,
Aquest meu lay tint de dolors,
de iamechs, plants, suspirs e plors,
entrellaçat dins mes amors
vinga llegir.
E trobarà que l departir
m'ha fet absent tal devenir,
que de quants mals se poden dir
e la més part.
Si ls desigs ab mort me depart
mas desijant res me n'apart
car el desig revé no tart
un pensament.
Tramès d'esperança qui sent
en tots mos mals des que so absent
e a negú d'els no consent
qui mort reclàm.
Mas mos trists ulls destrets de fam
junts al recort de qui més am
contra esperança donan clam

de que s'encen
Tal debat dins mon pensament
que bon esper tan no deffen
que qual dich al comensament
no vinga ser.
Sol me deté no desesper
mes tal socors ve per aver
nom de dolor sò que s pot fer
per cas delit.
Quant mes a mi que m trob pertit
de tots los bens pus depertit
e de qui te mon esperit
lo feble cors.
Car no pot dar tan cruel mos
mort que pijor cascú no fos
de mill que sent seguint lo cors
de ma partida.
Qu'en tal estat deté ma vida
per passió no poch sentida
que tal temor dins mi s'oblida
vivint ya mort.
E mayorment com he recort
que m lunyá fortuna del port
qui tots los bens de bon report
dins si reté.
¡O desestrat, e que diré
que tots mos mals conech e sé
e no m'acort a nengun bé
des que pertí.
Caminant sol no vaig ab mi,
mes obres fas no sé qual fi
e com me parlen responch sí
sens negun temps.
En pensar es mon passatemps,
mon cor e yo no stam ensemps
e per ço vaig per los estrems
desveriant,

Ab mi mateix desacordant,
pensatiu, mudat de semblant,
e dien molts, si ls pas devant
que so uffà.
¡Ay que no hu sól mas mon gest fa
sò que l voler jamés pensà
perque mon cor es romàs llà
hon yo ni oblit.
Mon cors no pren en res delit
ni m val lo repòs de la nit
qu'escassament so adormit
tentost me guia
Entre sompnis la fantasia
als lochs per hon dolor fa via,
e si per cars troba alegria
per novitat,
Despert com un hom asombrat
e apenes so despertat
regonexent la veritat
que complayent.
No plor, suspirant agrament
cridant angoxós e dolent
mi e mes obres maldient
e l foll pensar.
No visch ne m gos desesperar,
mon remey es languint plorar,
en als no puch mos senys girar
per negun cars.
Que l pensament es ya romàs
tan abatut, cansat e las
que fora si no don un pas
ne menys acull
Negun report que l fassa l'ull
seny ne voler ne ço que vull
lunya de si fent bell acull
a tots mos mals.
E dins ells junts retornen tals

mos sentiments que no fan als
sino ferir de cops mortals
lo trist de mi.
Lavors recort ¿sabeu a qui?
a una imatge que us portí
al temps que d'aquella pertí
de qui es semblant
Qu'amor pinta fantasiant
ab lo pincell dels ulls mostrant
l'imaginar tot ço ne quant
n'aturí més.
Qui no pens puxa ser comprès
per negun juy si ya no es
per sobr'amar verdader pres
la sobra laus.
Mirant aquella fan les paus
mos sentiments he tots suaus
obedients mostran ses claus
me lexant solt.
Perturbat mir qui d'ells m'ha tolt
e de tots bens vedat absolt
e dich mon be passat ha molt
què yo no us viu.
De que entre'ls qui'm miren se diu
que mon semblant no es d'home viu
mas d'algun mort qu'en lo mon viu
per passar pena.
De cars semblant amor m'estrena
e ja qu'un foch dius mi s'encena
per contrast qu'ha junts ab cadena
ma volentat.
Que debatent sens null debat
trobantme absent e desamat
yo sent la pena que l dampnat
com no veu Deu.
Valeu me donchs vos qui podeu
e pus so vostre vostre m feu

que m menau fer no m responeu
bona senyora.
Dient tal mot mon juy lavora
regonaxent, e veu la hora
que la imatge qu'el adora
es insensible.
Si bé l pensar la fa invisible
del patró n pren desig terrible
pus que repòs no m'es possible
d'aquell aver.
Lavors me respòn desesper
prenosticant que no's pot fer
per que lo temps ve tant sorter
que no ho comporta.
De que esperança romàn morta
e mon desig se desconforta
del pensament tanca la porta
a mos delits.
E romàn en mos sperits
dolorejant tant afligits
que com a foll done grans crits
si sol me trobe.
E si u publich per tal que'm cobre
los dans qu'amor dins mon seny obre
se vist mon trit gest una roba
d'una color
Tenyida per mortal dolor,
portant ensemps fret e calor
d'un tall que sens força d'amor
no s pot vestir.
E no plor ne planch ne sospir
mas demudat tremolant mir
e no veig ne puch sentir
tot espesmat.
Si dels presents so recordat
tot vergonyós espaventat
yo fuig per pendre soletat

per companyia.
Axí s despen la vida mia
sens passar punt hora ne dia,
espay, moment, nit, que no sia
mon pensament
per tals debats fet descontent
lo temps desijant de present
sentint per qui mos mals no sent
e molt menys pensa.
Aquest pensar offen ma pensa
tant que no l puch trobar deffensa
de que mon cor reb tal offensa
que ve esclatar,
e res no m pot aconsolar
ans me repren tal recordar;
los altres mals son de passar
mes aquest no.
Perque l suplich m'atorch un dò
pus per amarla en tal punt so
si muyr dient «Deu li perdó»
lanç' un sospir.

HUCH BERNAT DE ROCABERTI

16. *Comedia de la gloria de Amor (del Cant segon)*

Amor qui ve d'un natural suspir
de'l llach del cor perteix son nodriment;
mort m'ha sens mort e morint puch guarir.

Trist! esperant lo bé que desig veure
lo foch m'encen ab grans flames la pensa;
qui tal no sent, ma dolor no pot creure.

Si com lo temps qui ve ab tal fortuna
que dels arbres les fulles se n'aporta,
no tot justat, mes una aprés una.

Ne pren a mi, per sentir major pena,
d'un petit dan; crexent en pus alt munta;
una dolor una altre pus fort mena.

Perçò puch dir que sent pus fort tristura
que Pyramus quan Tisbe no trovava
pres de la font de Nino sepultura.

Donchs, Venere, hon es la tua menta
de pietat? hon son les tues flames
del cubert foch qui los amants turmenta?

Hon son los dons e delits que affermes
secrets de amor als amants qui t servexen?
Dones turments e de dolor enfermes.

Quanta dolor, quanta sent yo pena!
quanta tristor yo sent en mon trist viure!
Vulles, amor, als meus dans fer esmena.

Mes lo desig de yo Cupido veure
tot altre dan me gire en alegria,
sol que d'amor Venus me volgués creure.

E demostrant part del mal que yo sent
supplicar l'he incline l seu entendre
en lo desig del amat pensament.

Car sens amor tot mon treball es pena
e vivint muyr, e a mort daré amor terme,
com per lo jorn la nit pert la serena.

E pus leyal mon dan poré mostrar

forçadament ella serà forçada
venir ho dar e mon mal remeyar.

Car segons trob el bon Seneca ha dit:
«Amor d'amor s'apaga ab son semblant
e al amant qui haurà leyal servit».

MARTI GARCIA

17.

Per gran desir, dona, que m ve de vos
suspir e plor mantes vets cada dia,
don crey en breu anyorament m'aucia
si prestament ensemps no son ab vos
per gran desir que m ve, dona, de vos.

Un jorn pus may no m'han vist alegrar
des que'm partí las devant vostra vista
ans be jemechs, planyer e suspirar
entrenyorats ab continença trista;
dins mon cor trist, desert e desirós,
cridant tostemps: oh, plasent vida mia,
tant suy destret de vostra companyia
que vivint muyr ab penes e ab dolors
per gran desir que'm ve, dona, de vos.

Ni meynch ni bech ni fas res entre jorn,
un petit punt nos part de vos ma pensa,
ans per tostemps recorrech e retorn
a vos que sots abrichs meu e defença
ferm esperant en vos tot mon repòs
mon goig, mon bé, mon plaser, m'alegria,
mas veig me luny de vostra senyoria,
l'arma del tot surtir vol de mon cors
per gran desir que m ve, dona, de vos.

Altra remey no trob ne passa temps
sino les nits quant dorm qu'en ma semblança
no pens estar trufant ab vos ensemps
e us tinch devant ab aytal benanança;
mas quan me trob despert e mentirós
del tot mon joy en dolor se cambia
perque eu de res alegrar no'm poria
quan veig que m trob en cert pas congoxós
per gran desir que m ve, dona, de vos.

Pensar no puch res que m sia plasent
ne do remey un punt a ma fort basca
car plor e dol, despit, dan e turment,
es mon loguer, mon iornal e ma tasca;
e per açò sim trob tancat e clòs
en un sol loch sens que ningú no hi sia,
no us pensets pas que m alegre ne m ria
mas que senglot ab trists gemechs e plors
per gran desir que m ve, dona, de vos.

Del tot defall mon esforç e poder
saber e seny, enginy, art e altesa,
per gran amor e per coral voler
que mon cor ha, flama coral encesa.
Mas en su cell hon pus congoxat fos
de vostre amor jamés no m' partiria
perque en tot loch hon c'atur ne estia
vos am de cor pus ferm e aventejós
per gran desir que'm ve, dona, de vos.

TORNADA

Segurament a vos fas mon recors
qui sots de mi lum claredat e guia,
car altrement cest mal m'aterraria
co'l solell fay la neu, glas e lo ros
per gran desir que m ve, dona, de vos.

JACME ROIG

18. *Spill o Libre de les Dones*

(Del lib. III, part. 1.ª *La Liçó de Salamó*)

Per reposar
volgui m posar
al lit enjorn;
yo fui despert;
quant he sofert
lo pensament
estesament
m'ho presentà;
primer contà
tots mos anys mals;
recogitals
ab amargor,
dolor, agror
d'ànima mia;
present tenia
aflliccions
e passions
mig oblidades
e ja passades;
pertant plorant
e sanglotant
yo m revolcava
e fort bascava
prou tormentat
descontentat
de ma ventura

com per natura
o per mal fat
o per pecat
o grosseria
tant sofferia
tostemps penant
may oblidant
que no s fa res
si no es permès
per Deu manant.

E rominant
ma qualitat
yo fuí temptat
com no tenia
ni m romania
algun hereu,
lo temps tan bréu
de poca vida
a mi convida
prengués muller
sols per haver
o fill o filla
e fos clavilla
del fust mateix:
de un gran feix
de mes parentes
e ben volentes
una n triàs
qual me semblàs
voler menys gala
e pensant quala
ja m'alegrava
car yo m cuydava
lo parentat
nostra amistat
redoblaria;

forçar la havia
deute y natura;
llur oradura
aprés pensava;
deliberava
tot lo contrari
trobantme vari
d'opinions
feya m rahons
del divinal.

A la final
yo m delibere
que pus no spere,
prenga parenta
sols hi consenta
lo sant decret
si fent pertret
en cort romana
de molta lana
fer se poria
axí's faria.

Aconortat
e confortat,
fantasiant
o dormitant,
yo stant axí
sobre l coxí,
haguí terror
per la horror
gran que sentí;
yo m despertí
endormiscat,
mas arriscant
los ulls girant
e remirant,

yo res no viu;
ohí qui'm diu:
—¡O hom cansat,
vell amansat,
empagesit,
vell envellit,
en tos mals dies
yo crech ja sies
despoderat,
apoderat
per filles d'Eva
desperta t, leva,
no hajes por,
obre l teu cor
e les orelles.
. . . .
Yo so mossé
Salamó rey
d'antiga ley
gran sabidor,
rey e senyor,
molt rich, potent,
en mon jovent;
mullers prenguí
yo n replegui
fins en setcentes
e ben trecentes
drudes, amigues;
mil enemigues
en que m meteren
qué fer me feren
no ho cal dir ara;
quant me fon cara
lur messió,
la ració
de museria,
carniceria

cert infinida
e sense mida,
botelleria
paniceria
inenarrable,
cosa mirable
tantes hostilles,
torques, manilles
collars, vestits,
tants lits fornits,
orfebreries,
tapiceries,
no s pot asmar,
menys estimar
los artificis
ni ls edificis
dels meus palaus,
ab quantas claus
eren tancades
e ben guardades
per caponats;
altres armats
defora l clos
entorn del fòs
de jorn guardaven;
altres vetlaven,
e tot valia
lo que podia;
altres servien,
or despenien
innumerable,
inestimable
fou la despesa
per mi malmesa,
mal esmerçada,
del tot lançada.
Sols m'ha valgut

qu'he ben sabut
lur calitat:
son vanitat
de vanitats,
d'iniquitats
iniquitat
e pravitat
de pravitats.
. . . .

JOAN ROIG DE CORELLA

19. *Oració*

a la sacratíssima Verge María tenint son fill Deu Jesús en la falda devallat de la creu.

Ab plor tan gran que nostres pits abeura,
e greu dolor que l nostre cor esquinça,
venim a vos, filla de Deu e mare;
que nostra carn dels ossos se arranca
e l'esperit desitja l'ésser perdre,
pensant que mort per nostres greus delictes,
ver Deu e hom, lo fill de Deu e vostre,
jau tot estès en vostres castes faldes.

Ab fonts de sanch rega lo verge strado
hon xich infant lo bolcàs ab rialles;
e ls vostres ulls estillen tan gran aygua,
que pot lavar les sues cruels nafres,
fent ab la sanch un engüent e colliri
d'infinit preu per lavarnos les taques
que l primer hom com a vassal rebelle,
nos ha causat ensemps ab nostra culpa.

Lo vostre cor partit ab fort escarpre
de gran dolor vos mostra tan greu plànyer,
que ls serafins ensemps ab tots los àngels
mirant a vos planyent aprenen dolre.
Plany se lo mon cubert d'aspre celici,
crida lo sol plorant ab cabells negres,
e tots los cels vestits de negre sarga
porten acorts al plant de vostra lengua.

O fill tot meu! ohiù a mi queus parle,
que'n lo dur pal haveu ohit lo ladre;
puix no voleu que de present jo muyra,
estiga ab vos tancada'n lo sepulcre.
Yo us acollí en lo meu verge ventre,
are vos, fill, rebeu me dins la tomba;
que no s pot fer entre ls vius yo converse,
puix que vos mort es ja ma vida morta.

En major loch no penseu jo m'estenga
del que vos, fill, pendreu dins en la pedra.
Giteu a mi primera dins la fossa,
que no us es nou dormir en los meus braços.
cobrir vos ha lo mantell qu'a mi cobre,
e si no us par vos basta tal mortalla,
la mia carn que viu haveu vestida,
no us sia greu que mort encare us cobra.

Mare de Deu, humil tot temps e verge,
lum d'aquest mon, del cel luent carvoncle,
mirra portam de nostra vida amarga,
dolentnos fort com havem fet offensa
al vostre fill, Deu e senyor benigne.
Ensens tenim que nostre cor perfuma,
que som contents se faça sacriffici
de nostra carn si vostre fill ho mana.

E no gosàm les nostres mans estendre

pera untar del vostre fill insigne
lo cors sagrat, mas preneu aquest bàlsam,
que sens temor nostra lengua l confessa
redemptor Déu, a Deu plaent offerta,
qui al terç jorn, traent del fondo carçre
los sants catius, lo vereu dins la cambre
mes clarejant que l sol alt en lo cercle.

ROMEU LULL

20. *En la mort de la estimada*

Vengut es temps qu'en amar daré terme
e mon parlar mudarà novell lay,
puis que la mort ab sa espasa tan ferma
ha convertit tot mon delit en guay.
Mon cant serà per tot temps cridar: ay!
fins aurà fi ma dolorosa vida;
ja tarda molt la dolça departida
que desitj tant que no m par vinga may.

Un breu suspir es lo que m'ha fet pobre
que res no tinch sinó la veu e l cors
ni esper jamés haver negun recobre
car lo poder consiste sols en vos.
En aquest mon no puch haver repòs
tot preterí quan morís en la terra,
fals dich morir mas dexàs la desferra
per alt muntar al regne gloriós.

Desheretat m'ha de tota alegria
de tot conort me viurè apartat
si rich o cant es tot parenseria:
jamechs o plors governen mon estat.
Jo tors les mans com pens lo que so stat

sols m'ha restat d'amor viure la brisa
desd'ara prench lo negre per divisa
car lo meu cor d'aquella m'es tacat.

Gran tort m'ha fet levantme tal riquesa
no la m donà ni menys la m pot tornar;
ingrata fou usar tan gran offesa
per general a tants desconfortar.
No seré sol que clam de son obrar
ans tot lo mon me darà gran querela
com follament es privat per aquella
d'un par sens par que prou nos pot loar.

Que volgués dir lo ver de son affecte
no es cor humà no mut nous pensaments;
no fonch posat en ell algun deffecte,
era sens pus complida de tots bens.
En lo seu cors mentre foren presents
trobaren pau les dos grans enemigues,
jamés fonch vist que fossen tant amigues
d'un sol voler e d'un desitj contents.

Absent de vos jo vinch mes armes rendre
finit mon temps prench comiat d'amor,
de dona l mon mes no desitj res pendre
prengueu de mi aquest matex tenor.
En testament ma dama pres mon cor
tot mon penar, mon voler e ma posa,
ab ella ensemps es posat sots la losa
hon cada jorn vivint continent mor.

TORNADA

Par e sens par de vos reste la flor
conort de mi al viciós reposa,
verge nasqués, gardàs la casta rosa
darà lo mon de vos noble laor.

JAUME D'OLESA

21. *Adoració de les cinch plagues de N. S. Jesucrist*

Ab pensa inflamada, o Jesus benigne,
adorant contemple, ab gran esperança,
les plagues cinch vostres que ls tres claus e llança
als peus vos han fetes, mans e costat digne.

Les quals yo adore com a sol bé nostre
que ab elles hom guanye la Ciutat superna
car lo qui desitja la gloria eterna
entra per la porta del sant costat vostre.

Adore us molt fondes, o rius d'aygua tanta
que la mar de gracia d'aquells se replega,
per hon de Sant Pere la barca navega
que ls peregrins porta a la Ciutat santa.

Adore us, fonts vives, brollants del sèch arbre
de monti Calvari plantat en la roca
de les quals tot home en l'aygua com toca
guarex si per culpes lo cor té de marbre.

Adore us, o aygues de Siloe tretes,
qui tornau la vista al cech de natura
per qui no a soles lo cors no reb cura
mas dels crims les taques per vos son desfetes.

Adore us piscina per l'Angel moguda
qui goriu dels pobres tota malaltia

no sols lo qui s banya primer aquell dia
mas tots quants hi venen de Vos han ajuda.

Adore us, refugi de natura humana
o pous d'aygua tanta de qui les grans venes
per tresor de vida passen per les menes
qui virtut li donen que ls lebrosos sana.

Adore us, o portes d'altesa infinida
per les quals hom entra al palau de gloria
e per hon dels vicis los qui han victoria
ab triunphe passen al Regne de vida.

Adore us, carboncles d'esplendor tan alta
que ls cossos e ánimes dels cechs illumina,
car es ab vosaltres la virtut divina
curant la carn nostra de peccats malalta.

Adore us, o còfrens de hon procehexen
ab que ls cels se compren totes les riqueses
e ab que s'anullen d'aquells les maleses
qui la dolçor d'elles bé assaborexen.

Adore us, o nafres per qui tost gorexen
los nafrats de culpes envers Deu comeses.
Feu, donchs, les errades me sien remeses,
pus gemechs e llàgremes de mi no s partexen.

LEONART DE SORS

22.

Pus amant muyr e mon pler se cambia
en dol e plant, be m par rahó si plor
e si suspir un'hora cascun dia,
car per foll tench tot hom qui no ha por
del mal d'amor,
qui es pus fort que mal qui al mon sia,
car fa ser foll e tríguens a matar,
perque es pijor que tot altre pesar.
¿Qui no haurà por donchs de tal malaltia?

Molt pus fort mal me par a mi que sia
pena longar que dar prestament mort,
e crech ho ferm car axí ho escrivia
Senescal prous essent de mon acort.
Donchs, vina, mort,
e fem morir per ma cruel aymia,
car hujat so de plànyer e plorar;
donchs pus no pusch un jorn mercè trobar,
apòrtamen, car gran pler me seria.

Si de mon cors l'arma prest se partia
e que'm lexàs pena dol e turment,
poria dir que pietat hauria
la mort de mi qui m veu tot jorn planyent;
segurament
si tan bon cas per ventura m seguia,
on que anàs no m poria estar
de dir tot be de mort ab son regnar,
car de molt gran dolor me leveria.

FRA ANTONI CANALS

23. *Cobles del judici*

Al jorn incert quan Deu vendrà
conexerèm
los bens e ls mals que fets haurèm
tot clarament.

Com forem del Cel exilats
per nostre mal
e pel demoni subiugats
a mort penal,
del loch reyal
volch devallar portant salut
lo fill de Deu qui es vengut
tot humilment.

Crexent molt nostra pravitat
la fi vendrà
lo mon per foch sera purgat
e cremarà,
tremolarà
devant l'àngel tot furiós
contra ls mesquins peccadors
iradament.

Los peys qui viuen dins la mar
tots cridaràn
e ls animals volent plorar
udolaràn
com sentiràn

la fi venir e l'hom mesquí
damnat serà sens haver fi
de son turment.

Los arbres seran sangonents
gitant suor
sentint la mort e ls greus turments
del peccador;
car lo Senyor
per nos jutjar, irat vendrà;
de gran dolor molt plorarà
tota la gent.

Lo sol de negre se vestrà
tot esmudat,
la luna gran claror perdrà
per l'hom damnat,
car lo peccat
l'acusarà e ls elements
mudarse han los firmaments
del jutjament.

Los munts capdalts s'aplanaràn
ab gran tremor,
les grans ciutats totes cauràn
per fort pahor,
com lo Senyor,
torbat vendrà e molt irat
contra l'hom qui li es ingrat
desconexent.

La trompa espaventarà
lo mon present
ab un gran crit qui gitarà
a tots dient
de continent:
dels moniments evat vos morts,

reteu rahó dels bens e torts
tot prestament.

Vendrem al loch que nos diem
de Josafat,
lo fill de Deu a qui veurem
apparellat,
mans, peus, costat,
les plagues cinch a tots monstrant,
los beneficis recomptant
tot clarament.

Mirau, dirà als peccadors;
ara m veurets,
oiats, pus yo morí per vos,
los meus retrets,
l'hom qui havets
tant menyspreat qui us ve jutjar,
ja no hi porets res amagar
secretament.

Veiats lo cap que us inclini
perquè us besàs
veiats lo costat que us obrí
hon vos salvàs
e tot atràs
girat m'haveu desconexents,
punir vos han los greus torments
eternalment.

Ay lassos mesquins què diràn
a tal procés,
amichs lavors no ls aydaràn
ne los diners,
l'aur fi de pes
confús serà per lo gran foch;

de fugir no trobaràn loch
legudament.

La donchs Deu malahiràn
desesperats,
dins e de fora cremaràn
sentenciats
e comanats
a Lucifer que ls do torments,
lunyats de tos los bens presents
sens finament.

Senyor ver Deus qui sou vengut
per nos salvar,
regits nos per vostra virtut,
vuyllats nos dar
per nos posar
lo vostre sobiran regnat
en l'altre mon,
car aquest tot jorn nos confon
fort malament.

PERE SERAFI

24. *De un desesperat de amor*

Qui vol ohir la gesta
d'un jove enamorat
que nit y jorn suspira
d'amors apassionat?

Un jorn de primavera
exit es de poblat,
cercant va part escura
fugint de claretat.

Solet sens companyia
del tot desesperat
les llàgrimes que plora
regan per tot lo prat.

Clamantse de fortuna
d'amor y crueltat
d'una gentil senyora
que l'ha desheretat.

De sa benivolencia
donantli comiat
essent d'amor esquiva
ab son desdeny ingrat.

Alça la veu plorosa
ventse desamparat
pel long d'una ribera
camina tot cançat.

Dins una escura cova
solet se n es entrat;
troba serpents horribles
de res no està espantat:

Y ensemps lleons y tigres
li van de tot costat;
mudant naturalesa
d'ell tenen pietat.

A cada crit que crida
respon a son dictat
Eco dins la caverna
seguint l'acostumat.

Sobre la terra dura
lançat s'es abocat

perduda la esperança
de may mudar estat.

Perduda la paraula
sembla qu'està finat;
un rossinyol de cima
prop d'ell s'es assentat.

Sobre son ram d'oliva
son cant ha començat
ab veu molt dolorosa
y só trist lamentat.

Fa ressonar la selva,
tant es armonisat,
tots los aucells silenci
sostenen de bon grat.

Sino sols l'auraneta
que jamés ha callat
mes per axò son càntich
no m'ha desamparat.

Canta d'amor la causa
qu'es cego y fort mal nat
y no té conexença
quan ell es mal fundat.

Y plora la ruina
del qu'ama y no es amat
servint senyora ingrata
sens fè ni caritat.

La que contrasta sempre
cruel sens pietat
y al fi consent que muyra
qui l'ama de bon grat.

25. *Cançó*

Si m leví de bon matí
y ani-m-en tota soleta
y entri-m-en dins mon jardí
de matinet.
L'ayre dolcet la fa rira riret
per cullir la violeta.
Ay lasseta, que faré
ni que diré?
Vàlgam Deu qu'estich dolenta
l'Amor es que m'atormenta.

A mon dolç amat trobí
adormit sobre l'herbeta,
despertàs dient axí:
de matinet
l'ayre dolcet la fa rira riret,
si vull esser sa'mieta;
Ay lasseta que faré
ni que diré?
Vàlgam Deu qu'estich dolenta
l'amor es que m'atormenta.

Jo li n responguí que sí
mas que no fos sentideta;
ay que tant pler ne prenguí
de matinet
l'ayre dolcet la fa rira riret
que restí consoladeta;
Ay lasseta que faré
ni que diré?
Vàlgam Deu qu'estich dolenta
l'amor es que m'atormenta.

26. *Epístola amorosa*

Pena mortal estranyament sentida
y un pensament cruel qu'en mi contrasta
escriure m fan a vos, dama cumplida.
Qu'en mon tardar ja l sufriment no basta
puix va crexent mortal la pena mia,
que nit y jorn lo meu repos se gasta.
Humil suplich que us recort d'aquell dia
quan jo mirí vostra gentil figura
y en tal esguart ma pensa porfidía.
Gran fou ma sort si proseguís ventura
mes fins açí tristor no m desampara
ab tal desitg qu'es en estrema altura.
Molt he soferts tals accidents, mes ara
no podent més en dirne part m'esforça
y a vos mostrar aquells cara per cara.
Pochs ne diré, qu'en dir no basta força
que la més part dins l'esperit ne resta
y lo parlar descobre sols la escorça.
Mes tot l'escrit y contengut d'aquesta
de veritat mostrant va la carrera
que us am sens fi ab voluntat molt presta.
Y ab cumpliment de fe y amor sencera
qu'en ningun temps jamay no pendrà volta
puix altre be sens vos no vol ni espera.
Pot fer la mort ma vida sia tolta,
pero mudar ma voluntat no crega
qu'en altra part sia poca ni molta.
Vostra favor jur que may no m valega
si dins un punt de vos parteix ma pensa
ni altre gest dins mi pens ni conega.
Perquè yo sent faria gran ofensa
en contra amor si sola no us amava
puix sens igual vos feu qui tot dispensa.
Car de primer quan en vos contemplava
de grans virtuts sempre us mirí dotada,

ja de molt lluny mon cor vos desitjava.
Mes gran temor en mi feu tal entrada
que may gosí mostrar lo qu'ara mostre
per no errar y veure us enutjada.
Y contemplant ara l merexer vostre
y l'alt valer y en gracies tan previstes,
gran cumpliment de tot lo segle nostre.
No puch girar de vos jamés la vista
ans si per cas no pens en vos tot hora,
no sent repòs fins torn en vostra lista.
Y axí suplich quant puch, alta senyora,
ma voluntat vullau tenir per certa,
que de genolls, mans juntes, vos adora.
Y conexent ma pensa descoberta
qu'està per vos molt ferma sens peresa
feu pietat sia dins vos desperta.
Y no falteu en mostrar gentilesa
puix en lo gest teniu ja part tan alta
per agrahir, qu'es la millor noblesa.
Y puix de vos mon cor ferit s'esmalta,
ánima y cors seguexen tots la dança
d'aquest voler que no farà may falta.
Y si m mostrau camí de la esperança
sia de sórt que l desesper no vinga
primer y no m do mort ab sa tardança,
Que ab lo que sent no pot ser que sostinga
lo viure en mi sens algun grat no veja
qu'en l'esperit de vida me retinga.
Mes dubte y tem fortuna per enveja
vent mon intent que tan alt vol atendre
no m gir desgrat puix de vos grat cobeja.
Mas yo poré del mon tots los mals pendre
beure la mar ans mudament no fassa
y dins lo foch me dexaré fer cendre.
Y axí mirant que l temps tánt vola y passa,
ab gran fervor remey mon cor suplica,
que del sobrat dolor tot se traspassa.

Perquè yo sent ses forces multiplica
amor dins mi ab una encesa flama
y m té cremant puix per tot mi s'intrica.
Encara més suplich, divina dama,
que per recort del que per vos comporte,
dins la present mireu qui tant vos ama.
D'esta no més mil besamans vos porta
y ací feneix d'aquesta breu lo escriure,
yo rest y esper la nova que m conforte;
si prest no ve, poch durarà mon viure.

BENET ESPANYOL

27. *Devota contemplació del Cors de Jesucrist en l'arbre de la Vera-Creu.*

Endreça a la senyora dona Johana de Erill

A vos qu'en la Spanya teniu molta fama,
molt noble senyora Johana d'Erill,
endresse ma obra com a real dama
de virtuts vestida ab que Deu vos ama
perquè en vostra vida tingau un espill.

Allí veureu pinta de molta prudencia,
colors ben posades acceptes a Deu
e divinals trajos lligats de sciencia
trepes de justicia vestits de clemencia
y axí als galants angels molt agradareu.

Y per vostre pare veureu sacrificis
absoltes, responsos, misses y sermó,
y ls pobres que reben tan grans beneficis
e de Christ los órdens cantar los oficis
segons merexia tan noble varó.

E ab tal oferta serà en la gloria
aquella bon'ànima de qui'l mon se dol
puix la sua fama es vuy tan notoria
que ls reys e l'imperi ne faràn memoria
e també los nobles ne portaràn dol.

Comença la obra

Ab l'ánima trista e dolor intensa
de Jesús la pena voldria sentir
per poder scriure la dolor inmensa
de vos Deu y home qui ab tanta offensa
perquè no morissem volguereu morir.

Y axí la montanya del loch de Calvari,
Senyor, vos pujareu per tots a cridar
hon de la sanch vostra vos feren clavari
e sols volgués pendre la mort per salari
e aquí vostres deutes volguereu pagar.

Perçò si penàreu no s' deixe de creure
a tots no volguesseu com fes a Dimas
a qui prometereu paradís fer veure
e ab vostra amor tanta demanàs a beure
per la salut nostra estant en lo pas.

E si les potencies tingués afligides
un gust en la boca tingués tan perfet,
que si nostres ànimes molt dessaborides
de culpes amargues fossen infinides
begudes haguereu, tan gran fou la set.

La vostra persona ab carns delicades
permetés clavassen ab claus molt aguts,
que si tals promeses no fossen stades,
cercant tots los homens de vos les petjades,
abans de trobarles se foren perduts.

O creu exalsada y arbre de vida
ab rames divines qui basten als cels,
puix roses vermelles vos fan tan florida,
donaume la fruyta quel mon ha sentida
que dins purgatori posàs dolces rels.

O cap de la Sgleya hont se representa
lo dir dels prophetes, y quant haveu fet;
la cara malalta teniu descontenta
perquè us adormireu entre gent dolenta
segons figurava Sem Cham e Japhet.

Coronat vos mire de tantes spines
tals que yo crech basten fins en lo cervell,
perque en vostre regne ab roses divines
fos una corona de tals pedres fines
que per nostre premi de tots fos joyell.

Les vostres orelles quant de mal ohien
que tots de vos deyen, e tot sens rahó,
com en creu alçada matarvos volien,
e vos que sentiau com vos scarnien
al Pare pregareu que ls donàs perdó.

Los crits dels sants Pares ohís en abscencia
qui baix en los càrcers staven retrets
e que vos tinguesseu pels homens clemencia
e aquells vos fessen poca reverencia
en les vostres galtes sentieu buffets.

Per les nostres culpes vos morir volguereu
per que tots nosaltres féssem bona fí,
feu donchs yo la fassa axí com vos fereu
qu'en les mans del Pare l'esperit retereu
abans de la nafra que us donà Longí.

¡O nafra sagrada quel pecat desliga

lo qual ligat era per lo de Adam!
Fèu que jo conegá dels meus ulls la liga
e feu mos delictes ab dolor los diga
com fes la somera parlar de Balam.

Les mans qui al cego donàren la vista
y als malalts y coxos obràren salut,
del mon qui s perdia han feta conquista
e donareu vida a tanta gent trista
e ningú dels pobles vos ha conegut.

Clavat entre lladres fes una bandera
ab la creu matexa que portàs al coll,
perquè en les victories fos ella primera
e cridàs lo poble qui en tanta manera
perque vos morisseu era tornat foll.

Lo sol e la lluna per vos s'escurien
e ls cels e los ayres tenien gran dan
com los ulls tancareu qui tant descobrien
els grans e los baxos a tots coneixien
els homens qui foren, e son e seràn.

Donáunos donchs llàgrimes perquè vos plorareu
per los pecats nostres e prengués la mort
e a vostra mare nos recomenareu
e testament fereu e axí l'ordenareu
que fins de un ladre tinguereu recort.

Tals foren les nafres dels peus qui cercaren
camins e senderes per dar a tots bé
que la Magdalena plorant esperaren
e ls camps de Judea aquells caminaren
per trobar l'ovella que Adam perdé.

E axí fes batalla a tota ultrança
contra lo diable ab mort que sentís,

tant que de justicia sou feta balança,
e a tots feu spera e franca fermança
perque sol compràreu per tots paradís.

Puix contra l dimoni donàs mortal guerra,
regiu vos ma llengua que no sé mes dir,
perquè tants miracles fereu en la terra
ab un terratrèmol que tots nos aterra
de tant gran merexer fou vostre morir.

Dels sancts Patriarques tinguereu memoria
y vos la clau foreu per obrir l'infern,
puix vostra tornada tenim per notoria,
feu per vostra gracia meritem la gloria
e ls sancts e los ángels diguen tots: Amen.

JOAN TIMONEDA (?)

28. *Cançó*

Bella de vos so enamorós,
ja fosseu mia,
la nit y l jorn quan pens en vos
mon cor suspira.

Tot mon tresor done y persona
a vos garrida
pus no us vol mal qui l tot vos dona,
daume la vida;
daumela donchs ajau socós,
ànima mia,
la nit y'l jorn quan pens en vos
mon cor suspira.

Lo jorn sencer tostemps suspir,
podeu ben creure,
y ahont vos he vist sovint me gir
si us poré veure,
y quan vos veig créxen dolors
ànima mia,
la nit y l jorn quan pens en vos
mon cor suspira.

Tota la nit qu'ab vos estich
he somiat
y quan despert sol, sens abrich,
tròbem burlat,
no m burleu més, dormim los dos,
ànima mia,
la nit y l jorn quan pens en vos
mon cor suspira.

Nous atavieu, anau axí,
que prench gran ira,
si us ataviau, algú prop mi
per cert vos mira,
no mes vull gest graciós,
ànima mia,
la nit y l jorn quan pens en vos
mon cor sospira.

Plagués a Deu que com vos ame
vos me amasseu,
seria ma sort per si us enganye
que m'ho provasseu,
qu'en vida y mort tot só de vos,
ànima mia
la nit y l jorn quan pens en vos
mon cor suspira.

VICENS GARCIA

29. *A la soletat*

Puix soletat apacible,
estich fet un rossinyol,
me regositjo en tos brassos,
te vull cantar mil amors.
Escapat de la oradura,
en ton sagrat fentme fort,
me rich del que abans plorava,
y m burlo de tot lo mon.
Jesus, que bellaqueries
he dexat y que borbolls
que laberintos de Creta
que passades confusions!
Engalanat com un pago
dava més voltes que un torn
trahentme los ulls de quici
mirant rexes y balcons.
Per una ninfa d'ayguera
y sos fingits arrebols
era màrtir del diable
y de ma vida, la mort.
Anava per sa conquista
diligent y cuidadós
com si fos la Terra Santa,
y jo Gifre de Bullon.
Y aprés d'haver ben remat
en la galera d'amor,
trobava més grans cuydados,
poca honra y molt dolor.

Embarassantme ab nous llassos
entrava en mil pretencions
d'oficis, cárrechs honrosos
y ser privat de senyors.
Podeu creure que vivia
fet un butxí de mon cos,
quexava m de ma ventura,
de mes males eleccions.
Veya patents mil agravis
ab mon enteniment poch;
que ja los cárrechs se donan
a pès de molt gran tresor.
Comensí a seguir la usança
y a un home poderós
procurí de arrimarme
com sol fer la parra al olm.
Deya li qu'eran grandeses
sos desatinos y jochs,
y ses majors tonteries
agudissimes rahons.
Lo blanch deya qu'era negre
y feya transformacions
més que Ovidi n té inventades
mogut de pura ambició.
Confesso que de gentil
ocupava un honrat lloch
perqué adorava la estatua
de Nabucodonosor.
Esperances mal cumplides
pagaren serveys tant bons
alimentantme del ayre
com si fos camaleon.
O! ben haja qui't parí,
soledat, ditxosa en tot,
defensa no coneguda,
segur y regalat port.
Fortalesa inespugnable

contre les persecucions,
blanch ahont tiran los savis
y a fè que t'acerten pochs.
Confesso que t'acertí
qu'es venturosa ma sort
y que descanso ab bonansa
de les borrasques del mon.
Quan l'aurora blanca ilustra
lo cel ab son blanch y roig
y les tenebres desterra
lo pur y matiner sol;
Entren los raigs per les portes
y ab lo resplandent calor
me fan llum pera que m vesta
dexant los calents llansols.
La desvetllada oraneta
ab repetides cansons
me canta sense cansarse
de Tereo l cas atròs.
La pintada carderola,
puix té llengues, conta tot
lo que dibuxa sens ella
en lo brodat mocador.
La calàndria xarradora
regositja l dia nou,
la cogullada ab montera
lo festeja ab cants y vols.
La perdiueta escotxeja,
y l francolí sabòrós
me diu que culla peretes
tancant ulls y obrint lo coll.
La poch logrera guatlleta
vuyt per vuyt baratar vol,
y la tortoreta viuda
plora sos passats amors.
Canta lo passarell pardo,
y lo groguet verderol,

y lo cruxidell faréstech
va disparant, com un trò.
Ab esta música m vesto
y encontinent veig les flors
platejades del aljófar
que causa aurora ab son plor.
Considero la abelleta
que va xupant les millors
pera donarme quan vulla
la mel, cera y panal dols.
Prench exemple en la formiga
y alabant sa prevenció,
miro per mes grangeries
qu'es de sabis consell bò.
Casso després a vegades
ab vesch los simples moxons,
les perdius ab gos de mostra
y ab perdiu, lo perdigot.
Ab llassos y ab escopeta
los grassets y bovets tords,
que cantant entre les vinyes,
m'estàn avisant ahont son.
Per les mates y garrigues
lo cunillet saltador,
la llebra en son llit de grama
tan tímida quant velòs.
Quan estes coses me cansan
en lo mitj de la calor
m'assento devall d'un arbre
que m serveix de girassòl.
Vaigme n, a la tarde, a voltes,
al fertil riu caudalós
a pescar ab canya y ploma
filat, cordes y bertrols.
Pesco barbs que semblan plata,
lo un xich, l'altre mès gros,
la truyta llisa y pintada,

la madrilla plena d'ous;
Ab sos forats la llamprea
sense espina y sense os,
les anguiles que s'esmunyen
com soles les ocasions.
Torno me n al vespre a casa
hont sopo sens avalot,
en lo estiu al ras y fresca,
en lo hivern propet del foch.
Vaig me n al llit quan me agrada,
y al cant dels grills saltadors
dona l contrapunt bonico
l'enamorat rossinyol.
Ab la llanesa senzilla
passo la nit sens rumor,
y lo sossegat silenci
me guarda la dolsa son.
O! que vida regalada;
o! que so estat venturós!
Prego a Deu que ma desditxa
no m trague may d'aquest lloch.
No'm persuadescan los nats
ab sofístiques rahons
que representa altra volta
en la comedia del mon.
Ja acabí mon personatge,
y puig despullat me trob,
isca a fer lo simple un altre
que a fè que jo l'he fet prou.
La més alta saviesa
aprench en ton faristol,
soletat, puig ja ton llibre
m'ofereix cel, terra y sol.

30. *Les funeraries del interés*

Sátira

Tal era la tiranìa
d'aquest fill d'algun vil pare
que a tot lo mon y a sa mare
baix son imperi tenía;
enujàs Amor un dia
contra son injust poder,
un tir, diu, que li va fer,
de que morí poch desprès.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Resta de la fletxa dura
més traspassat qu'una esponja
enamorat de una monja
qu'es la major desventura;
dava un tresor per la cura,
pero un tresor no hi bastava;
qu'ella mil li n demanava
per tocarli un dit no més.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Morí al fi desesperat,
triunfà Amor d'aquesta guerra
y ordenà donarli terra
com no fos en lloch sagrat;
los qui un dia l'han honrat
també en la hora postrimera
diu que ab pomposa manera
de soterrarlo han emprès.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Molts ab hàbits funerals
que anavan del tot primés
com a inutils d'avuy més
llensavan punys de reals;
per causadors de tals mals
diu qui *es be que l'mal los sobre*,
no hi haguè ni rich ni pobre
qui ajustarne algun volgués.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Seguia s en lloch de creu
una gorra al cap d'un pal,
perquè es figura y senyal
de no pagar lo que s dèu;
plorava tothom arrèu
sols los pobres s'alegravan
y en lloch d'ells los richs anavan
ab gramalles los demés.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Portavan sens pa ni drap
en l'enterro d'est difunt
los córens, no per amunt,
sino posats dins lo cap;
qui ls portava no se sab,
may se ls veu la catadura;
solament se conjectura
qu'eran persones de pes.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Seguian del pal la empresa
(que passavan de cent mil)
les que per un preu molt vil
venen al mon sa bellesa;

rossegant per gran tristesa
sonajes, panderos, canyes,
(los trofeus de ses amanyes)
qu'era graciós entremès.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Tras d'esta gent principal
que per secreta portella
ab l'astucia d'una vella
mantenen casa y cabal,
ab un dolor sens igual
quiscuna al difunt plorava,
y per agüero portava
en les mans un ciri encès.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Una qual Mattusalem
cathòlica fins al *Credo*
que s recorda quant Gofredo
conquista Jerusalem,
citant mil llochs de Fra Anselm
diu qu'esperances tenia
qu'al mort resucitaria,
que no'n serian en rès.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Tant jurista y batxiller
diu que tras d'estos venia
que la meytat no cabia
en molt gran part del carrer.
Quin vol diner a diner,
diu qu'un corredor cridava;
y als bártulos encantava

com si estigueran en Fez.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

També la Universitat
que a un gat mort ple de reals
li ven les Arts liberals
fentlo animal llicenciat,
en pena de tal pecat
segueix l'acompanyament,
portant, per gran sentiment,
los capirots al revés.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

Passà al cap de tots lo mort
rodat de ciris encesos,
al coll de cent genovesos
que no hi ha darlos conhort,
plorant sa contraria sort.
Diu qu'aprés que l soterraren
per fruyta al sahuch se daren
del apòstol calabrès.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

D'assí endevant no s dirà
lo que'l mon solía dir:
que l tenir o no tenir
era ser o no ser ja;
diu que Amor governarà,
y en sa República rara
valdrà la cosa més cara
sols un demanar cortès.
Diuen qu'es mort l'interés;
jo no n crech res.

GERONI VILAR

31. *A la Concepció de Nostra Senyora*

A vos, Reyna celestial,
invoco en esta jornada
per dir lo ser divinal
ab que foreu preservada
del pecat original.

Dexo les muses profanes
ab que solen los poetes
abultar ses obres vanes
que a vostres gracies perfetas
no basten plomes humanes.

Lo pecat original
que de vostra concepció
afirman alguns tan mal
jo dich qu'es fora rahó
presumir de vos un tal.

Que sent mare d'aquell ser
que us crià tan alta y pura
ab tan perfeta hermosura,
en vos no pogué caber
senyora tal desventura.

Sou un exèrcit armat
y en vostres blanchs esquadrons
per virtut del increat
estàn armes y penons
amenassant al pecat.

Del Anyell mort en la creu
sou ovella celestial
pus sent vos tan principal
¿com es possible que Deu
vos dexàs tractar tan mal?

Ab aeterno preservada
foreu del Rey eternal
sempre foreu dedicada
pera mare celestial
de la bondat increada.

No s fora may embarcat
tal Rey en una galera
que hi fos anat lo pecat
que vostra virtut entera
sols fou per tal magestat.

Infanta del sol vestida
y de la lluna calsada,
de seraphins coronada,
de les esteles servida,
de tots los cels respetada.

Per privilegi real
com a cosa convenient
a vostre fill natural
foreu, Maria excelent,
sens pecat original.

En la terra y en la mar
sens dificultat se creu
que no pogueren pecar
y tot allò que no es Deu
en vos se té de trobar.

Dels Apòstols y prophetes

les gracies aventatjades
de Verges y Anacoretes
ab grandeses més perfetes
en cos estan dibuxades.

¿No son Deu y lo pecat
de sí cosa desigual?
Pus aquell Rey inmortal
¿com fora entrat en ciutat
d'enemich tan capital?

Si Deu pogués dispensar,
com té poder absolut,
poguesseu Verge restar
després d'aver concebut,
també pogué del pecat.

Y axí vostra puritat
remato aquí ab Sant Matheu:
basta ser mare de Deu
pera dir que lo pecat,
senyora en Vos may se veu.

ANONIM

32. *Cançó d'enamorats*

Canta lo galan

Ulls y cor en grant debat
estan desitjant saber
qui s'enamora primer.

Los ulls diuen que l'amor
la claror los ha llevat,

lo cor diu qu'està clavat
ab sagetes de dolor
e los dos ab gran tristor
estan desitjant saber
qui s'enamora primer.

Los ulls de tan sols mirar
sentiren molt gran fatiga
donchs del cor no hi ha qui diga
lo que sent en ben amar
estan los dos sens dubtar
desitjosos de saber
qui s'enamora primer.

Per alçançar lo cor pena,
e los ulls moren per veure
l'hu y l'altre pensa deure
puix se veuen en cadena
si per cas tot bé ordena,
senyora voldria saber
qui s'enamora primer.

Respon la galana

Com los ulls sien lleugers
a mirar per totes parts,
dich que tostemps los primers
son ells los enamorats.

Los ulls son los que imprimexen
la figura en la memoria,
e memoria ab pena y gloria
juntament lo cor guarnexen;
los ulls per ser falaguers
entre ls plahers recreats,
dich que tostemps los primers
son ells los enamorats.

Los ulls en mirar s'entenen
los cors d'aquells que bé s volen
perque ls ulls son los qui volen
e los cors los qui comprenen,
los ulls son tan ballesters
que per ser tan assestats
dich que tostemps los primers
son ells los enamorats.

RAFEL BOVER

33.

No t'espantes que jo cant
perque m'en pren com el cisne
que quan ja no te esperança
cantant acaba sos dies,
com veig que ma desventura
de poder parlarte m priva
no es molt que ma vida acaba
puig d'aliment me servia,
mos ulls llamentan y ploran,
mon cor se romp com a vidre,
mes entranyes s'arrabassan,
ma esperança se mostia
com veig que tu no tens culpa
sino alguns qui no deurian...
perque si en tal perseveran
es impossible que viscan.
Plor aquell estat alegre
que jo parlarte solia
y are per ma desgracia
apenas mos ulls te miran.
Plor la llibertat passada
que impediment no tenia
pera servirte a la clara

qu'era lo que m dava vida.
Mes ara vol la fortuna
mostrantse ab mi tán esquiva
que no m dona lloch, pastora,
perque ma paraula t diga.
Pero tot això no basta,
perque mon cor may t'olvida
y diuen que la esperança
a més apetit obliga.
Axí puch deixar d'amarte,
Pastora, sia que sia,
com pot el mar axugarse
de ses aygues cristallines.
Pastora mia, procura
fer lo mateix, no m'olvides,
y les paraules que m dius
fes que no sian fingides.
No desmais en mon voler
y de lo que t dich confia
perque l'amor veritable
se prova ab los impossibles.

JOSEPH BLANCH

34. *A una senyora*

Deytat soberana a qui
rendeix l'amor sols orgulls,
puig admira en vostres ulls
major foch que l que té en sí;
donau llicencia qu'en mi
logren ells 'vuy un esclau
que mort en ses fletxes jau
tant content de sa fortuna,

que si alcansa ditxa alguna
es perque vos lo matau.

Grans medres guanyo en la empresa
si os es accepta a mon cor
y si matantli ab amor
lo aviva vostra bellesa
tota l'ànima os do presa
no tement un desengany
mal, congoixas, trist, no plany
ni en amarvos posa pausa
que sent tant bella la causa
¿qui ha de fugir son dany?

Vostra beltat agraviara
si al mirar sa gala inmensa
no li des en recompensa
del cor la prenda més cara,
ja la dona y no repara
en si serà admesa o no;
qu'es villana la afició
y la voluntat grossera,
que si adora, es perquè espera
a ses ansies galardó.

Y aixís soberana aurora,
a qui tributa, gentil,
o en olors ses flors abril
o en perles sa planta Flora,
ja que mon cor vos adora
sens lo premi del favor,
estimau d'ell lo valor
y advertiu que jo confio
que sent àngel en lo brio
no sereu fera en lo cor.

FRANCISCO FONTANELLA

35. *Paráfrasis de la carta ovidiana de Medea a Jason*

(*Fragment*)

«—Mòute, hermosa donzella,
a pietat en vers mi y en vers ma tropa
conduexme qual estrella
entre ls horrors en que l'aliento topa,
ampara ab tos favors al que fluctua
será certa ma vida y será tua.
Y si puch atrevirme
a esperar que mes súpliques admetes
mes ¿com puch persuadirme
tan propicis als Deus que les permetes
quan mon demèrit creure sols deuria
qu'ab ton despreci afortunat seria?
Avans l'ànima mia
desunida del cos se desvanesca
y en mortal agonia
en ayre l'esperit se convertesca,
que altre que tu adore per ma esposa
ni ma vida, sens tu, sia ditxosa.
Per Juno venerada,
dels matrimonis president zelosa,
per Diana que adorada
mes protestes confirma generosa,
testimonis sagrats de ma promesa
cumplirte juro lo qu'es ja finesa.»

Expressions tan rendides
(y son encara lo més poch que m. deyes)
m'inclinaren ohides
(ho confesso, Jasson) què molt si feyes
la guerra a mos descuyts, be que turbada
la mà sentia que m'havias dada?
También viu que copioses
corrian de tos ulls llàgrimes vives
¡qui creurà qu'enganyoses
quan son tan dolces pugan ser nocives!
m'obligaren en fi, y pots gloriarte
d'haver burlat a qui no sab burlarte.
L'indòmita bravesa
dels toros plens de foch intacte amanses
y ab singular destresa
llauras los camps hont per llevor dents llanças
naxent luego soldats: lo fruyt es guerra
y escuts y fletxes produheix la terra.
Pàlida y assustada
jo matexa quedí, veent de repente
de tanta gent armada
coberta la campanya y, conexente,
ab tals remeys que fan la vida ilesa
no trobí defensius per ma finesa.
Fins a tan que furiosos
los fills comuns d'aquella fèrtil terra
s'acometen rabiosos
¡miserable succés, estranya guerra!
y l'amor fraternal mudat en ira
al fi de tot lo fi de tots conspira.
Vorasment alterada
del Dragó se t'oposa la feresa
qu'altiva y desvetllada
deté tos passos y suspen ta empresa
ab ruidosos xiulets te desafia;
lo xoch es teu y la fortuna mia.
¿Hont eran aleshores

los tresors d'aquell dot? ¿hont l'elevada
de la que avuy adoras
real majestat que m'ha tiranisada?
Mes ¡ay! que sens remey mon cor fluctua
quan tu no ets meu y encara jo so tua.
. . . .

RAFEL NOGUES

36 *En les congoxes de la mort*

(*Lo que diu un fael contrist a un Crucifix*)

Dolcíssim redemptor meu:
ara qu'entre les confuses
agonies que m'apreten
aguardo mortal l'angustia;
Ara, Senyor, que tremenda
la fatal hora asseguran
d'intempestius accidents
mortíferes conjectures;
Ara que tan pavorosa
cruel la terra executa
al dèbil cos, per cobrar
lo fèu que tots li tributan,
Ara que tan espantables
los greus dolors me circundan
de la mort, quan ja m'aguarda
cadàver la sepultura;
Ara, Senyor, que les penes
ara, Deu meu, que les cuytes,
ara que ls dolors cruels
sino m'acaban m'apuran;
Valeume, Jesús, valeume,
socorro, favor y ajuda,

qu'es fort y arter l'enemich
y molt dèbils mes disculpes
Si del plet interposat
la sentencia se disputa,
consultada ab la justicia
que cert la tindré perduda!
Ay de mi, Senyor! que ab ella
perdria (¡sentencia dura!)
vostra vista, Criador meu,
miserable esta criatura.
Ja del Tribunal excels
los vius resplandors m'ofuscan
quan de les tenebres mies
l'obscuritat miro inmunda.
¡Que abominables s'ostentan!
quan tímides mal se ocultan!
en vostra presencia clara
les repetides calumnies.
Ja m'apar qu'eternament,
en la trista infernal gruta,
fulminant de la ira vostra
patesch eterna clausura.
Aquí los cabells s'erissan,
aquí l'ànima s'assusta,
aquí lo valor s'acaba,
aquí lo cor se despulsa.
Les potencies se congoxan,
los sentiments se conturban,
y, mortalment pavorit,
glassat tot lo cor trassua.
Ay, qu'espantós pensament!
no axí de vostra sanch pura
seque l'estiu d'un rigor
la més saludable pluja.
Si vos, Senyor, sou ab mi
quan contra mi se conjura
tot l'infern y sos danyats

en và y per son dany me insultan.
Qui hagués viscut com desitjo
en aquesta conjuntura,
oh, que alegre aguardaria
del judici la resulta!
Pena eterna o gloria eterna
la veu divina articula,
aquí los danys no escarmentan
y los premis estimulan.
Si al ben obrar de un instant
(que no més la vida dura)
es premi una eterna gloria
qui no logrará esta usura?
Lo facet y la mortalla,
lo bressol y sepultura,
dos cosas m'aparexian
pero ja veig qu'es sols una.
La vida y mort entre sí
tan mal se descontinuan
que si viure es morir
o morir viure se dupta.
Com la rosa que, donzella
entre verdes catalufes,
guardada de sí matexa,
magestuosament purpúrea,
mostra al primer raig del sol,
a les flors que la saludan,
qu'ella es la reyna del prat
y elles son vassalles sues,
y en un sol moment la nit
la degolla, quan ses fulles
(escarment a pompes vanes)
memento a les flors, son músties.
Càndida flor d'atmetller
del ivern gelat se burla
y ab gales apresurada
a la primavera jura,

quan, per tramontana seca
profanada sa blancura
(amortallada en sí propia)
en terra jau insepulta.
O si no retrato sia
sia més propia figura
mirall de la vida humana
la efímera una breu cuca.
Esta, arribant al mitjdia,
si a la Aurora es concebuda.
es en sa naturalesa
lacònicament adulta.
Y al extrem ardor del dia,
ja de vellesa caduca,
qu'es Matusalem en dies
lo que sols un dia dura.
Pus comparada la vida
del home, es manco segura,
es molt més concisa y vaga
més compendiosa fluctúa.
Perquè allí son ser se acaba
y humanes les desventures
al termini cert se ignoran
de la eternitat futura.
En aqueix dur pal clavada
la soberana escultura
devota me representa
lo meu bé y vostres injuries.
Cinch mil voltes repetida
d'assòts la bàrbara furia
en vostre bulto sagrat
vostra pena y mon bé abultan.
De tres claus quatre feridas
coral liquidat diluvian
quan la púrpura morada
qu'estan exaustes anuncia.
D'aquexa punyent diadema

que ab ses erissades puntes
vostre front sagrat fatiga,
sacrílegament inculta,
los dolorosos efectes,
les penetrants apretures
divina contraherba sian
del pecat a la cicuta.
L'estar ab brassos estesos
gloriosament m'assegura
que aguardaú al pecador
sens genero de repulsa.
Pero clavades les mans,
o preses o detingudes,
com darme n una podreu
en esta mortal cayguda?
Mes ja en vostre pit sagrat
miro clara la obertura,
que de mes culpes lavar
en aygua y en fanch inunda.
Sens dubte entraré per ella,
pus per ella isqueren juntes
les gracies ab que l'amor
mos delictes atenua.
Sols, Senyor, tinch que oferirvos
en esta ocasió oportuna
lo penós d'aquest torment,
d'aquest transit l'amargura.
Y vos, Reyna soberana,
que en la major apretura
al més grave pecador
mostrau esser Mare sua;
intercediu afectuosa,
obligantlo, santa y pura,
que dels meus infinits deutes
cancelle les escriptures.
O qui, inculpable y devot,
en meditacions profundes

hagués passada la vida
d'un desert en la espessura!
O quant vos dech, Deu, o quant!
qu'en aquest pas no m perturba
la promptitut d'una basca
o d'un deliri la furia.
Mes ja intercadent lo pols
los esperits dificultan
y en lloch d'ells en les arteries
del càvech los colps retumban.
Ja d'aquest humà edifici
l'admirable arquitectura
se n va a la terra y ab terra
lo qu'es tot terra insinua.
Ja casi del tot borrada
los accidents desfiguran
lo que a vostra imatge fereu
nobilissima pintura.
Gran Senyor, misericordia,
ab humilitat profunda
la imploro quan lo enemich
culpes acumula a culpes.
Ja l'ànima se m'arranca,
ja les venes se despullan,
ja de la humana candela
la flama extrema se ofusca.
Jesús, Senyor, en mans vostres
(o si propicies la acullen!)
encoman l'ànima mia,
que ja del cos se supura.

BONAVENTURA CARLES ARIBAU

37. *A la patria*

Adeussiau, turons, per sempre adeussiau,
oh serres desiguals, que allí en la patria mia
dels núvols y del cel de lluny vos distingia
per lo repòs etern, per lo color més blau!
Adeu, tu, vell Montseny, que des ton alt palau
com guarda vigilant, cubert de boyra y neu,
guaytes per un forat la tomba del Juheu
y al mitj del mar inmens la mallorquina nau!

Jo ton superbo front conexía llavors
com coneixer pogués lo front de mos parents;
coneixía també lo só de tos torrents,
com la veu de ma mare o de mon fill los plors.
Mes, arrencat despres per fats perseguidors,
ja no conech ni sent com en millors vegades;
axís d'arbre migrat a terres apartades
son gust perden los fruyts y son perfum les flors.

¡Què val que m'haja tret una enganyosa sòrt
a veure de més prop les torres de Castella,
si l cant dels trovadors no sent la mia orella
ni desperta en mon pit un generós recort?
En và a mon dols país en alas jo m transport,
y veig del Llobregat la platja serpentina,
que, fòra de cantar en llengua llemosina
no m queda més plaher, no tinch altre conhort.

Plàume encara parlar la llengua d'aquells sabis

qu'ompliren l'univers de llurs costums y lleys,
la llengua d'aquells forts que acataren los reys,
defengueren llurs drets, venjaren llurs agravis.
Muyra, muyra l'ingrat que, al sonar en sos llabis
per estranya regió l'accent nadiu, no plora;
que, al pensar en ses llars, no s consum ni s'anyo-
ni cull del mur sagrat la lira dels seus avis. [ra

En llemosí sonà lo meu primer vagit
quan del mugró matern la dolça llet bevia;
en llemosí al senyor pregava cada dia
y càntichs llemosins somniava cada nit.
Si, quan me trobo sol, parl'ab mon esperit,
en llemosí li parl', que llengua altra no sent,
y ma boca llavors no sab mentir ni ment,
puig surten mes rahons del centre de mon pit.

Ix, donchs, per expressar l'afecte més sagrat
que puga d'home en cor gravar la mà del cel,
oh llengua a mos sentits més dolça que la mel,
que m tornes les virtuts de ma ignoscenta edat.
Ix, y crida pel mon que may mon cor ingrat
cessarà de cantar de mon patró la gloria;
y passi per ta veu son nom y sa memoria
als propis, als estranys, a la posteritat!

JOAQUIM RUBIÓ Y ORS

38. *Lo gayter del Llobregat*

—Si t donàs la sua corona
un rey y'l ceptre de plata
y son mantell d'escarlata
y son trono engalanat,
gentil gayter, dexaries

pera ser rey tes balades
tes montanyes regalades
y ton joyós Llobregat?

Si t prometés un rey moro
perles riques y galanes
y son bordell de sultanes
y son palau encantat,
joyós, gayté, olvidaries
t'ayrosa y fresca cabanya,
ton llit de fulles que banya,
lo caudalós Llobregat?

Si t regalàs, gayté, un màgich
sos castells de núvols blaus
y sos follets y palaus
d'estrelletes esmaltats,
¿olvidaries per ells
les neus, les boyres, los rius,
les fresques nits dels estius,
les nines del Llobregat?

—No, nineta, pus més val
ma gayta de drap vermell
y mon capot, que l mantell
de un rey, de perles brodat;
pus més que ls palaus moreschs
val ma cabanya enramada
ab les flors que ma estimada
roba al matí al Llobregat.

Y més que los castells màgichs
de núvols blaus, Montseny val
ab ses roques de coral
y ab son front altiu nevat,
y molt més les nits d'hivern
en que nos sorprèn lo jorn

referint del foch entorn
histories del Llobregat.

Pus per més que li donés
un rey son ceptre de plata
y son mantell d'escarlata
y son trono engalanat,
dexaria, hermosa mia,
d'esser rey per les balades
y montanyes regalades
lo gayter del Llobregat.

39. *Sa mirada*

¿Perquè abaxes tos ulls, hermosa mia,
tos ulls fets per l'amor,
si al posarlos en mi bat d'alegria
ses ales lo meu cor?

¿Si com s'esponja del aucell la ploma
als raigs del sol ardent
axí s dilata aquell, oh ma coloma,
quan ta mirada sent?

¿Perquè abaxes tos ulls quan per les nines
dels meus mon car amant
guayta ton cor, com guayta entre cortines
l'amada son galant?

Si ab més goig en los teus mos ulls se posen
que l' papalló en les flors
si més que aqueix en llurs perfums, ells gosan
dels teus en los ardors.

¿Perquè privarme d'aqueix gust, ma bella?
¿perquè eix esguart diví,

pels altres molt més dols que l d'una estrella,
tant cruel, ay! per mi?

¿Quina flor a l'abella has vist qu'amague
son botó de mel plè?
¿Quina mare has vist may que l llum apague
quan gosa ab ell son be?

Oh! jo vull qu'en tos ulls mon cor s'encengue
com papalló en la llum!
Jo vull que per tos ulls en ton cor prengue
lo foch que l meu consum!

Jo vull en ta tendríssima mirada
tot ton amor llegir!
Jo vull, pus tinch ton cor, o ma estimada,
tot lo qu'ell sent sentir!

Jo vull... mes no; no m mires si devies
del pudor esquexar
lo cast vel, pus llavors ¡ay! no tindries
ton cor ab què abrigar.

Si per mirarme a mi de tes pestanyes
borrar era precís
exos raigs de modestia ab los quals banyes
ton amorós sonrís.

Si llavors no tinguesses, com tens ara
eix dolcissim esguart d'angel del cel,
segueix de tes mirades sent avara.
Jo vull que m semble, quan te mir la cara,
que m'estima una Verge de Rafael.

VICTOR BALAGUER

40. *A la Verge de Montserrat*

Verge santa d'amor, patrona mia,
dels pobres y afligits guarda y consol,
més pura que la llum quan naix lo dia,
més hermosa que l cel quant surt lo sol.
Tal com se veu a l'àliga orgullosa
en la roca més alta fer lo cau,
tu la serra més alta y més hermosa
vas escullir per ferne ton palau.
Reyna dels cels, Mare de Deu, perdona
si fins avuy no t dediquí un recort,
sols quan veu son vaxell presa de l'ona
buscan los ulls dels navegants lo port;
Sols quan se veu en la presó angustiosa
sa llibertat recorda lo catiu;
sols quan la tempestat brama furiosa
l'aureneta s recull dins lo seu niu.
Jo vinch, com lo catiu entre cadenes,
un consol a buscar per mon dolor,
¡los plors mon front han arrugat! ¡les penes
me han, Mare meva, rosegat lo cor!
Com soldat que fugint a tota brida
les armes va per lo camí llensant,
axís jo pel camí d'aquesta vida
a troços lo meu cor he anat dexant.
Verge de Montserrat, casta madona,
perla de les montanyes y dels cels,
a qui ls àngels per fer una corona
arrancaren del cel un puny d'estels.

Ta grandesa, senyora, no repare
si avuy te parla en català ma veu,
que l català es la llengua en que ma mare
m'ensenyà un jorn a benehir a Deu.
Ta imatge en los palaus y en les cabanyes
se veu voltada d'or com un joyell;
tothom vol visitar exes montanyes
que son de tes espatlles lo mantell.
Ton nom invoca ¡oh santa Verge pura!
l'orfe ferit de pena y desconsol,
ton nom la mare ensenya a la criatura
quan l'adorm carinyosa en lo breçol.
¡Quan dols es lo teu nom! Tota la terra
cants t'eleva ab accent adolorit
que ton mon es ¡oh Verge de la serra!
dels estranys y dels propis benehit.
Ton nom recordan, quan lo vent estalla,
los qui perduts caminan per la mar,
ans d'afilar son ferro en la batalla
invocava ton nom l'almogavar.
Ton nom, un jorn, fou l'estandart de gloria
que de la gloria nos mostrà l camí,
y fou ton nom lo crit de la victoria
qu'en Nàpols axecà Vilamarí.
¡Hermós era aquell temps, hermós de veres,
quan era Catalunya una nació,
quan, reynes de la mar, nostres galeres
passejavan les barres d'Aragó!
Quan tu, Reyna del pla y de les montanyes,
de genolls postrats veyes als teus peus
los reys que drets a cent nacions estranyes
postrades veyan de jenolls als seus.
Y no es estrany que per la honra y gloria
unesca dos recorts ab llas d'amor
qu'unida està a la teva la sua historia
y escrites son les dos ab lletres d'or.
A fe qu'eren brillants los temps gloriosos

en que ls Peres, los Jaumes, los Ramons,
dictaven lleys, monarques poderosos,
fins del remot Orient a les regions.

Mentres Valencia y les Balears, salvades,
se veyan lliures ja dels sarrahins
lo penó de les barres venerades
veyan trionfar los més remòts confins.

Senyors del mar los catalans, á ratlla
tenir sabian l'enemich penó,
y ni ls pexos passavan si en sa espatlla
no portavan les armes d'Aragó.

Dels soldats catalans les altes proeses
eran tan clares com del sol la llum,
desfeyan les armades genoveses
com prest dissipa l'huracà lo fum.

Aterrada Venecia ls contemplava,
Nàpols los dava son jardí de flors,
la Calabria als seus peus s'agenollava,
Sicilia ls proclamava sos senyors.

L'almogavar a foch, a sanch y a ruines
entrà un dia l'Orient abrasador,
contemplaren los turchs ses concubines
en los braços folgar del vencedor.

Caigué Constantinoble, caigué Atenes
quan sentiren lo ferro despertar,
al grech y al turch cargaren de cadenes
qu'era allí lo sol rey l'almogavar.

Per jas a son caball, moltes vegades,
ell donà de grans princeps los mantells,
dels richs palaus dels turchs feu ses morades
y ses mesquites convertí en tinells.

¡Honor al català! Si ses galeres
recorrien del mar tot lo contorn
sos aguerrits exercits, ses banderes
passejavan triunfants per tot lo mon.

Y tu, llavors, oh Verge de victoria,
lo teu nom sempre veyes invocat,

que ls catalans anavan a la gloria
cantant lo Virolay de Montserrat.
La montanya en que vius també en son dia
fou lo baluart del poble català,
del serrahí la ferma valentia
jamay tes brenyes escalar gosà.
Y en temps ja més propers, pochs anys fa apenes,
quan lo crit de la patria independent
ensenyar al francès feu les cadenes
per contestar al toch de somaten;
Los nostres s'amagaren en tes brenyes
lo penó de la patria enarbolat,
y llavors foren, Montserrat, tes penyes
lo temple de la santa llibertat.
Mont de la Verge, en tos recorts jo miro
que unides van la llibertat, la creu,
dos símbols sants que jo l primer admiro;
l'amor dels pobles y l'amor de Deu.
La llibertat! la creu! símbols dels pobles,
l'una es l'esprit de Deu, l'altre es sa mort;
l'una es la aspiració dels homens nobles,
y dels homens cristians l'altra es lo port.
La llibertat! la creu! sobre les tumbes
dels cristians màrtirs jauen sos penons;
de Roma en les obscures catacumbes
confongueren per sempre sos blassons.
Castes verges d'amor, santes germanes,
iguals en tot, grandeses y poder,
son dos riques poncelles que, galanes,
nodreix la branca d'un mateix roser.
Inspiran totes dos sentiments nobles
inspiran totes dos glories y amors,
que l'una es la religió dels pobles
y l'altra es la religió dels cors.
Oh! jo us conech, montanyes regalades,
recorts de gloria y pera mi d'amors,
que sent jo tant petit, moltes vegades

vingui a la Verge a coronar de flors.
 Jo exes serres conech, jo sé sa historia,
jo recordo qu'un dia l'he narrat;
si gloria me donà, tua es ma gloria,
jo so lo trobador de Montserrat.
 Quan naix del sol lo pabelló de grana
com si volgués donarte un bes d'amor,
ta montanya vesteix y la engalana
ab son ropatge de diamants y d'or.
 Y en los rochs van, contents de veure l dia,
a restregar son béch los pardalets
y lays y serventesis d'alegria
cantar en coro sents als aucellets.
 Y quan la fosca cau sobre la plana
de ton temple en la nau la *Salve* sents,
y al cel s'eleva l'oració cristiana
entre nuvols d'aromes y d'encens.
 Postrat me tens devant la gloria teva;
fugint lo mon y ses miseries vinch;
contémplam als teus peus, Mareta meva...
¡me sento mal lo cor, ferit lo tinch!
 Ja que tu sabs donar, oh Verge pia,
cants als aucells, aromes a la flor,
¿no trobaràs, oh santa Mare mia,
un bàlsam de consol per mon dolor?
 Molt terrible es la pena que m destroça;
un moment de repòs may he tingut,
serà precís que baxe jo a la fossa
pera trobar la pau y la quietut?
 Son tan sols per la febre que m devora
brases de foch mos ulls de tan plorar;
dígasme, per pietat, Reyna y Senyora,
¿lo repòs que desitjo m pots donar?
 Jo sé que aquí han vingut reys y princeses,
y en cambi del consol que ls donà Deu
de joyes t'han cubert, l'or y riqueses
ells han fet ploure de ton trono al peu.

Mes jo ¿què t donaré, Verge adorada,
si no só més qu'un pobre trobador?
Mes joyes son mos cants; pren, Mare amada,
de mos cantars lo que faré millor.
Y quan arribe de la mort lo dia,
lo dia del repòs del desterrat,
a consolarlo vina en sa agonia,
àngel de Catalunya y Monserrat.

FRANCISCO CAMPRODON

41. *Recorts de l'infantesa*

Per mes que brins de neu lo temps esbulla
per mos cabells castanys,
quan vaig a Monserrat o a Puig-l'agulla
no tinch més que quatre anys.

La salvia, l romaní, la sajolida,
ab ses fragants olors
rejuvenintme apar que m fan la crida:
—¡Som les matexes flors!—

L'avi, quan jo era xich, m'hi conduhia
ab un ram a la mà;
—Ves a ofrirlo a la Verge,—repetia,—
qu'Ella t benehirà.

Si quan ets gran la terra t'atropella
y t persegueix la sort,
quan te vejes perdut acut a n'Ella
y arribaràs a port.—

Y al axecarme ab ses dos mans de ferro
me sostenia dret,

y estirantme ficava dins d'un gerro
lo meu humil ramet.

Y m feya dir després l'Ave Maria,
y m besava després,
y un cert perfum de cel qu'allí sentia
no l'he sentit may mes.

No sé si era del cor la pura essencia
o si era il-lusió,
llavors era jo un angel d'ignocencia,
y ara no sé l que so...

So un pelegrí que l'ombra necéssita
perque acaba'l delit;
y torna a visitar la santa ermita
com quan era petit.

So un cor tot fet mal-bé, que, solitari,
arriba cap al tart
a respirar l'olor del santuari
y a dirli:—Deu vos guart.—

Les amples tombes que la terra enllosan
me semblan llit suáu;
y fins los morts me sembla que hi reposan
ab un somni de pau.

Y m ressona, al entrar, dins de la orella
la veu del avi mort:
—Quan te vejes perdut acut a n'Ella
y arribaràs a port.—

Jo ls hi diré a mos fills; no vull que acabi
aquell santissim zel;
jo ls faré dur son ram, com lo meu avi,
que Deu lo tinga al cel.

42. *Recort...*

I

Ans de baxar del cim de la montanya
que divideix la vida a cinquanta anys,
d'hont, mirant endevant, sols se divisan
una creu y una fossa al cap de vall,

Girem los ulls per la derrera volta
a n'el camp de batalla del passat,
hont les ales del cor, totes cremades,
encara s veuen desde lluny fumant.

Si jo pogués contar, com jo voldria,
totes les flors d'aroma virginal
que, quan m'han vist aprop, ple de tristesa,
a la seva ombra m'han ofert descans;

Si jo pogués contar les mil historles
de lliris y de plors, tot barrejats,
quan blanques ales d'angels me cobrian
sense tacarse may, ni gens, de fanch;

Quan la llum d'uns ullets per mi era l dia,
sembrantme d'esperances l'endemà
dexantme somniar sempre ventures
y raigs de goig que no minvavan may;

¡Ay! ab quin gust axecaria en l'ayre
lo mocador de llàgrimes mullat,
per dils, avans de traspassar la serra:
—Histories del meu cor, a Deu siau!—

II

Mes ¡ay!... La mort, ab majestat augusta,
me mira y m'assenyala desde aquí
lo lloch ahont, sota una creu de fusta,
jau la primera flor del meu camí!...

Encara t veig, te tinch aquí esculpida
ab un recort que may l'olvit s'endú;
la primera vegada de ma vida
que va batre mon cor, va ser per tu.

Si tu m'haguessis dit llavores:—Vina;
y en lloch d'anar seguint lo teu camí,
dintre del buyt d'una corcada alzina
has de passar tota la vida ab mi...—

Jo hauria anat, sense mirar enrera,
per tot arreu, ab la més viva fè;
y tot lo que m'ha dat la vida entera
no valia l perfum del teu alè.

¡Com m'agradava l teu dentat de perla
y ls llavis teus de movedís vermell!...
l'olor de la poncella que s'esberla
era l'olor del teu sedós cabell.

Jo t vaig tenir, quan lo teu cor cremava
flonja y plorosa, aletejant d'amor;
no era pas ta virtut qui t defensava,
era l'idolatria del meu cor.

Per xò a les hores que la lluna s lleva,
jo puch pregar, sense espinós recel;
l'aroma verge de la vida meva
va ser per tu y te la n'has duta al cel.

Pobre de flors està la sepultura;
mes dins d'un cor, ahont no l veu ningú,
hi ha un altar hont ton recort hi dura,
hi ha un fanal qu'està cremant per tu!...

Descansa en pau sota la creu, Maria,
y acull la flor d'aquest beneyt recort!...
¡Calcula tu l'amor que jo t tindria,
quan, ab trenta anys, no l'ha esborrat la mort!..

JOSEPH COLL Y VEHI

43. *Les fires de Sant Thomàs*

La millor de mes diades
era la de Sant Thomàs
mes avuy per mi es tant trista
qu'es la més trista del any.
Barcelona, Barcelona,
m'aymada ciutat natal
ciutat bella hont també un dia
fou mon pare batejat.
Para tos joyells de festa,
para tos joyells preuats,
trau tes sedes més brodades
y ta corona comtal.
Trau catifes y domaços
capes y terns argentats
flaviols y cornamuses,
pessebres, turrons y galls.
Qu'avuy comencen les fires
les fires de Sant Thomàs
y ls angelets ja saludan
la hermosa nit de Nadal.

Aquest dia, filla meva,
tu encara no havias nat;
d'alegria clarejava
tota la casa payral.
De ton avi y de mon pare
lo sant n'era celebrat
ab abraçades y besos,
ab abraçades y cants.
Al entorn d'esta cadira
hont solia estar sentat
cadascú ab sa presentalla
venian tots mos germans.
Nostres joyes ell rebia
com un vell llagrimejant
si tu hi fosses, filla meva,
oh, com t'hauria estimat!
Mes abans que tu vinguesses
a n'aquest mon desditxat
esta matexa diada,
just avuy farà tres anys,
En lo bell mitj de la cambra,
sobre d'un llit endolat,
aquestos ulls lo vegeren
dormit, mes sens respirar.
Son front n'era com la cera,
ses mans fredes com un glas...
y lo Sant-Crist que portava
n'era de llautó endaurat.
Ab un ram d'aygua-beneyta,
de llorer sech ab un ram,
pare-nostres jo pensava,
paraules no n deya cap.
De la llinda de la porta
sortí per maymés tornar;
en esta la casa seua
ni fills ni nets lo veuran.
L'escolà major anava

ab la creu alta devant,
ab veu trista les absoltes
cantavan nou capellans.
   Los grans colps de tramontana
feyan del bosch tremolar
ab una gran remor d'ossos
que cruxían, lo brancam.
   Les montanyes, de les neus
cobertes d'un llençol blanch,
entre l'alzinar semblavan
cadavres enmortallats.
   Sota de les oliveres
qu'ombrejavan los vinyals
darrera la caxa negra
seguia jo ab lo cap baix.
   Altra cosa jo no veya
que los terrossos gebrats
ab verts brins que verdejavan
per les regues del llaurat.
   Ning nang feyan les campanes
dalt de tot del campanar,
y cada colp jo l sentia
com si fos un colp de mall.
   La hermosa creu cisellada,
sota l mantell del cel blau,
als raigs del sol qu'enlluhernan
lluhia com un mirall.
   Mos ulls, tots inflats de llàgrimes,
no la podian mirar;
mes dins mon cor la mirava
tota regada de sanch...
   La millor de més diades
n'era la de Sant Thomas,
mes ara n'es la més trista,
la més trista de tot l'any.

GERONI ROSSELLÓ

44. *La llengua patria*

¡Tan bella y no ho volen creure!
¡tan amorosa y gentil,
y t vol negar l'hermosura
qui no t coneix ni t'ha vist!

Ben cert, ben cert, dolsa aymia,
que fort enutjat n'estich;
mes ¿ets per çò menys hermosa?
¿ets menys dolsa pera mi?

Bé poden ferte n d'agravis,
bé los folls te n poden dir,
no per ço ta gentilesa
menysprean tos paladins.

Si un jorn perderes lo ceptre,
te n restan de cors a mils;
en ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Hont trobar, tendra donzella,
qui tant el cor me delict!
qui allunye les ombres negres
qu'entenebran mon fat trist!

Quan ab tu pas sol les hores

¡que n'es de dols lo que dich,
sens que més que Deu ho senta
y l cor may ho torne a dir!

Quan ab tu pas sols les hores
¡com se fon mon esperit
pujant perfum en tes ones
dels estels al paradís!

Si dels llabis t'arrancassen,
oh! què'n seria de mí?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si he de parlar de ma patria,
¿qui com tu me dona l crit
qu'escalfa en lo front la pensa,
que mou lo cor de mos fills?

¿Qui com tu la veu me dona
per contar del temps antich
la gloria, la fè, l coratje,
los recorts de que vivim?

¿Qui l brugit de l'host m'ensenya?
¿qui m ret lo sò del clarí?
¿qui l colp de l'espasa núa
quan l'escut fasse bossins?

¿Qui vest de cuyrassa y ferre
mos pensaments atrevits?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si he de parlar de mon Deu
tu m donas los sons divins
ab que l'esparça se n puja
ab son vol de serafí.

¡Hi ha flauta més tendra y dolça
quan, ab la fè ab que m'inspir,
los prechs del ànima cantes
dins la mar del infinit?

¡Hi ha trompeta espaventable
qui tant faça estremordir,
quan de Deu ne cantas l'ira,
quan son flagell ne predius?

¿Qui a ma fè les ales dona?
¿qui a ma esperansa lo briu?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si amor los dictats inspira
sos plers, sos joys, son sentir,
¡oh que n tens de suaus paraules!
¡oh que n tens de colors vius!

¡Que n'ets de gaya llavores,
quan t'exhalas en suspirs,
en quexes tendres, en súpliques,
qu'esplayan los cors ferits!

¿Qui com tu per captivarne?
Ab les flors que n'has cullit,
¿qui més adorm les sofrenses?
qui més contenta l desitj?

¿Qui com tu sab los misteris
per voluntats conquerir?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Jo del mon cerch l'armonia
y m'assèch devora'ls vius;
vaig a escoltar les tronades
y l vent com xiula en los pins.

Oych los rossinyols al vespre
dintre ls torrents més ombrius;
y escolt les flors com se diuen
llurs amors tota la nit.

Mes si sent la veu llunyana
cantant lay joyós o trist,
s'ompl mon cor de ta dolsura
y, encisat, lo mon olvit.

Y m'adorm tot suspirantne,
y encara te parl dormint.
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

45. *A la Verge*

De dins l'avench d'ignominia,
cementiri d'esperances,
hont de sempenta en sempenta
mals esperits m'abismaren;

A poch a poquet s'axeca
una colometa blanca,

lo bech d'or, los peus de rosa,
y a ne l front estrelles blaves.

¿Quines mans cruels l'han ferida?
A ne l pit du set espases:
a la dreta n'hi du tres,
a la esquerra du les altres.

Es l'amor a la Bellesa,
es ma derrera esperança,
pura, dolça, adolorida,
que vers lo cel bat ses ales.

La devoció en que vos tench,
des de nin, Mare de mares;
ay, no li tanques les portes
dels teus palaus, Verge clara,

Obrali l bech suplicant,
pòsali una sola branca
del arbre *Misericordia*,
qu'es lo mes celest dels arbres.

Ella tornarà gojosa
com la coloma del arca,
y en oblit de ses ofenses
aquell brot son bech portantne.

Les potestats infernals
retudes en la batalla,
baix de mon peu quedaràn
baix de mon peu esclafades.

THOMAS AGUILO

Flors y estrelles

46.

Espòs meu, tu qui m'estimas
ab l'ardor que jo t'estim,
perquè ls ulls te llagrimejan?
perquè vas tan pensatiu?
Per esser tots dos ditxosos
lluny del mon tots dos vivim;
si so jo la teva gloria,
perquè t veig tan afligit?
—Si es ver qu'ets la meva gloria
perquè t'allunyes de mi?
perquè te n vas tota sola
a plorar devora'l riu?
—¿M'has vista tu que plorava?
no n fasses cas, no, jo estich
devora tu tan contenta!
jo soch ab tu tan felís!
—Me dius tu qu'ets venturosa
y plores mentre m'ho dius?
—Espòs meu, si tu sabesses
lo que tant me fa patir!
—Si sabesses quina pena
té l meu cor tan oprimit!
—Un any fa que nos casarem
—El farà demà matí.
—Quan sortiam de l'esglesia
plè de goig sentia l pit
y toparem una vella
asseguda en el camí.

Tothom diu qu'es una bruxa
que té pacte ab l'enemich
y s'acostà y a la orella
axò no més me va dir:
«Abans de que l sol se ponga
conta les flors del jardí».
—Y quantes flors hi trobares?
—Trescentes xexanta cinch.
Cada dia ls he contades
y m tremolavan els dits
y una flor, la més hermosa,
me faltava cada pich.
—No sabs tu que hi ha un astròlech
que fa molt de temps que viu
dins una torre esfondrada
d'aquell castell tan antich?
Quan sortiam de l'esglesia
s'acostà devora mi
y ab una veu molt pregona
me donà aquest sol avís:
«Contaràs bé ses estrelles
en punt de sa mitja nit».
—Y quantes estrelles veres?
—Trescentes xexanta cinch.
Cada vespre ls he contades
plorant casi com un nin
y la estrella més hermosa
me mancava cada pich.
Mira l cel qu'està de negre,
mira l, que demà matí
no tendrà ja cap estrella
—Ni cap flor tindrà l jardí!

ANTONI CAMPS Y FABRES

47. *Los tres suspirs del arpa*

Balada

En la tomba hi ha una reyna,
rich mantell té per mortalla,
un ceptre d'or en sa mà
y sobre son pit un'arpa.
    Fills de la reyna, plorau,
    plorau de dol y anyorança.
Sols l'arpa tres cordes té,
dolces, vibrants, delicades,
com té tres cordes lo cor,
la Fè, l'Amor y la Patria.
    Fills de la reyna, plorau,
    plorau de dol y anyorança.
Era lo goig de la reyna
y en les seves mans parlava,
y al seu ressò s'adormian
los seus fillets en sa falda.
    Fills de la reyna, plorau,
    plorau de dol y anyorança.
Si entonava cants de guerra
tremian los monts y planes;
si treya suspirs d'amor
les nines d'amor penavan.
    Fills de la reyna, plorau,
    plorau de dol y anyorança.
Mes ¿què té la hermosa reyna?

¿per què la seva arpa calla?
¿què s'han fet los lays d'amor?
¿què s'han fet, ay, les balades?
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
Era tendra y carinyosa,
y l'ha encisada un monarca
ab sentides amoretes
al mitx del cor l'ha fletxada.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
—Seurèm junts en un sol trono
juntarèm les nostres armes,
en un quarter lo lleó
y en l'altre quarter les barres.—
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
Mes la reyna té enemichs
qu'en la cort tenen privança,
vils corchs que sempre rosegan
ab verinosa fiblada.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
Lo monarca se ls escolta...,
prest de la reyna s recata;
cambia l'amor en desdeny
y l desdeny en odi cambia.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
Ja no l'aclaman senyora;
la senyora n'es esclava;
perquè llança ays de dolor
la llengua li han arrencada.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
—Ja ha finat, ja, la estrangera;
ja ha finat, ja, la bastarda;

enterraula ab son mantell;
ab arpa y ceptre enterraula.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
Ay mare! no ets morta, no,
encara ton foch m'abrasa
no ets morta, nó, mare meva...
los teus fills viuhen encara.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
Rodejan la seva tomba;
al peu un llorer hi plantan;
sols ab llàgrimes lo regan;
sanch de llur cos es sa sava.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyorança.
. . . .
Y feya llarch temps que muts
vetllavan la tomba santa,
quan l'arpa dona un gemech,
la reyna s'ha despertada!
Nostra mare ressucita...,
Fills de la reyna, esperança!
Al despertar, tres suspirs
trau del fons de ses entranyes;
y a cada suspir del cor
sona una corda del arpa.
Fills de la reyna, silenci,
vostra mare es la que parla.
La de la Fé diu: *alêntam*!
la del Amor: espós, *ámam*!
la de la Patria, vibrant
ab tendre sò crida: *álsam*!
Aixeca, espòs, a la reyna!
fills de la reyna, aixecaula!
si ha perdut son ceptre, al menys
per consol deixauli l'arpa.

TOMAS VILLARROYA

48. *Canço*

I

Angel que Deu per mon conort envia,
celest visió de mos ensomnis d'or,
imatge d'ilusions y poesia,
delicia del meu cor.
En ta laor desplegaré jo'ls llavis
y una cançó diré, filla del cel,
en la olvidada llengua de mos avis
mes dolça que la mel.
Acàs lo meu cantar ja t'importuna,
cent voltes ta alabança m'has ohit,
y cent també la misteriosa lluna
en la callada nit.
Cubert lo front de puritat y gloria
lo meu esprit te mira en tot instant;
ompli ton nom a soles ma memoria,
ta inspiració mon cant.

II

Nineta delicada,
recorde yo que t viu
allà en la edat daurada
com tórtora en lo niu
com rosa no esclatada.

Plaher tan pur tinguí

mirante, verge meua,
que sens voler plorí
y m'ànima ab la teua
per sempre s confundí.

Degué lo teu encant
robar la llum del dia,
puix veya ton semblant
encara un hora havia
sens tindre t al devant.

Y en mitj de ma dolor
vingué lo desengany
a omplirme de tristor
y conseguí l meu dany
lo pit ja ple d'amor.

III

Després d'aquell moment
de cèlica ventura
es l'ànima més pura
y pur lo cor y pur lo pensament.

Ab més sonora veu
entone ma cançó,
més tendra es ma oració
quan alse de matí lo front a Deu.

Té el sol altre lluir,
lo cel mire més blau,
per tu lo viure m plau,
y dols es lo content, dols lo sospir.

Y adore ton encant
ab lo sublime amor

que l'àngel té al Senyor,
que té la mare a son darrer infant.

IV

¡Que goig es lo existir,
mirar tos ulls y respirar ta aroma!
¿Ahont fou lo meu partir?
¿Ahont l'ànsia de morir?
Plega la nit son vel,
radiant lo sol per l'orient assoma,
desfent la boyra y gel,
y queda clar lo cel.

MARIAN AGUILÓ

49. ¡*Axó vay*!

I

Mon marit se n'es anat,
diu que va cap a Mallorca;
que se'n vaja ahon se vulga;
solsament que trigui forsa!

Ell creu fellona dexarme
y jo no vull altra cosa,
no m migrarà l'anyorança
per molt temps qu'estigui fora.

¡Si fes l'anada del fum!...
jo n'haguera tret la joya!

Massa axamples me romanen,
no escriuré pas perquè tornia.

¡Potser sí que li escriuria
si ell tornant trobés sa fossa
a mitjan camí endinzada,
les ones blaves per llosa!

Mon marit se n'es anat...
¡Axò ray!
¡Que se'n vaja a la bona hora!

II

Al anarse n mon marit
m'ha sermonat llarga estona
sens pensar que de ses prèdiques
me n fas un nus a la cóua.

Me vol tancada y barrada
com si jo fos una monja...
¡Oy que hi corre tot seguit
a emparedarse ta esposa!

Si l'espill meu no m'enganya,
per tancarme es massa d'hora,
y el mirall no es sol qui ho diu
que algun altre també ho trova...

¿Què n serà qu'esta vegada
li dol tant dexarme sola?...
¡Mes ell pla!... ¡No fora a viatge
si sospitàs qualque cosa!...

Mon marit se n'es anat...
¡Axò ray!
¡Bon vent y la barca nova!

III

Potser sí que a mon marit
la gelosia l'acóra?...
De fit a fit me mirava
ab la cara tota groga.

Comanantme ab veu ferrenya
que fos lleyal y fos bona,
que a ningú nat de la vida
gosés obrirne la porta...

¡Ay, ay! ja hi vaig a barrarla
sols que la barra es tant flonja,
que l vent tot bufant, bufant,
o l'amor, potser que l'obrian...

¿Quí sab si deu ser l'oratge?
bè s sent que la barra mouen...
No es el vent, no, les petjades
del galan son, que s'acosta...

¡Mon marit se n'es anat!
¡Axò ray!
¡Que se n vaja el qui fa nosa!

IV

Al endemà al dematí
al obrí ls vehins les portes,
ningú repara una barca
fent vela dret a Mallorca.

Aquell mateix dematí,
el sol alt d'un parell d'hores,
baix, baix, pel vehinat se deyen
a cau d'orella les dones

Qu'en aquell carrer hi havia
una jove estesa y morta,
lo coltell clavat al cor,
bassals de sanch a la vora.

—¿No sospitau res, comare,
d'aquesta mort qu'esborrona?
per mi son zels de galans,
jo dich que no es altra cosa...

¡Son marit partí de viatge!...
—¡L'home ray!
¡Deu sab quan sabrà la nova!

V

Fins gran dia lo Veguer
no pogué arribar al poble:
la mangala d'or capsada
sota de l'axella porta.

Lo barretó molt ficat
y embolicada la cota;
senyor Batlle l'acompanya
l'Escrivà los va'l devora.

—¡La justicia, la justicia!—
van dihent la gent que ls goyta,
y ls homens ses barretines,
tot gratantse l cap, se tocan...

Lo Batlle conta al Veguer
lo que se sab de la morta;
diu qu'es muller d'un honrat
patró de nau qu'ara es fora.

—¿Son marit ara es a viatge?
¡Axís ray!
Donchs serà arribar y moldre.

VI

Y axís fonch... Abans de gayre
un home lligat ne portan;
se sab que tavernejava
totes les nits fins alta-hora;

No hi manca qui l veu qu'exía,
gran nit, de casa la morta,
(y qui a la mala-hora n surt,
no hi entra per cosa bona).

L'acusat jura y perjura,
l'Escrivà escriu les respostes,
y s diu molt que ab lo qu'ha escrit
per fe l penjà n té de sobres...

Quan lo tribunal sortia
del lloch del crim, y ab llurs proves,
tot just dexava de veure s
una nau envers Mallorca...

Lo patró que la nau mena,
¡aquell ray!
¡prou sab be qui occí sa dona!

50. *Un vol pel camp*

IV

Qui fos ab tu a la masia,
ver paradís terrenal,
redossada de singleres
l'horta al peu, y a lluny la mar!

Ensemps a la matinada
per aquells flayrosos camps
com els aucells exiriem
tot cantant y follejant.

Corrent tu com una nina,
corrent jo com un infant,
aniria al teu derrera
per poderte axí esguardar.

Els pastors y les pastores
ovira que oviraràs,
dels remats s'oblidarien
per guaytarte dels tossals!

¡Oh si trescavem per l'horta
vàlgam Deu els hortolans
ab quins ulls llambregarien
a ses fangues repenjats!

Mes si d'ells te n enujaves
hi ha ls boschs dels fruyterars,
plegaria de les pomes
per tu y dels pressechs daurats.

De les herbetes rosades,

de les poncelles frescals
més boniques te n faria
garlandes, toyes y rams.

Y en estarne cançadeta
tornariem cap al mas
per les vinyes més planeres,
ara qu'estan veremant:

Mes si tan ne fosses llassa
jo allargaria lo braç,
y tu, com qui no ho esmenta,
t'hi aniries recolzant.

Fins qu'en el cup arribassem
lo vi novell a tastar,
que l vi no hi pot res, aymia,
pels qui estan d'amor ubriachs.

51. *Esperança*

I

Guayta l sol darrera l'auba
ab son mantell rossegant
de llum, y ab sa cara encesa
n'omple l mon de claretat.

Mil colors se reflectexen
dins la boyra, y l cel apar
la paleta de les tintes
ab que Deu tot ho pintà.

Puja, rodola, devalla,

vestint d'esmeragda ls camps,
los núvols d'argent y grana
y la mar de satí blau...

Vé l cap-vespre y cubreix d'ombra
les planes y comallars,
y del bell cim de les serres
sos vels d'or s'hi va atroçant,

dihentne als pins a reveure,
y a les creus dels campanars...
y s pon... ¿y sabeu llavores
los colors y llum hont van?

Endreça

Estols de boyres qu'escampa
l'ull del sol parpellejant,
clarors d'auba y d'hora-baxa,
a reveure, a Deu siau!

II

S'escometen y conversan
les campanes cap al tart;
los pastors sonan les gralles
responentse per les valls.

Dins esbarts de núvols negres
hi coëjan ferests llamps;
la pluja, ls trons y l'oratge
los seguexen bramulant.

La lluna rihent s'axeca
per condormí l temporal;
de les branques que s sorollan
les fulles van degotant.

Del monastir s'ou la *Salve*
que cantan los escolans,
y al cap d'un poch les bandoles
dels fadrins enamorats...

Veus tan tristes o tan dolces
dels vilatges y dels camps,
quan d'un eco a altre retrunyen
y se perden ¿hont se n van?

Endreça

Remors, sons y melodies
que ls cors sabeu sossegar,
los vents lluny vos ne sen duen...
A reveure, a Deu siau!

III

Nasqué l mon en Primavera,
y sempre que compleix anys
un mantell la terra s posa
color verda y florejat.

Cada fulla de cada arbre
té una flor gentil devall,
vist ran de les roques semblan
uns cels menuts estelats.

Les comes en flors esclatan,
esclatan en flors els prats,
les violes boscanes riuen
ab los lliris muntanyans.

Les flors entre les murtreres
pels vergers trauen llurs caps,

si ls vents passan y les besan
elles també s van besant.

Tota flor, fins qu'es marcida,
son perfum ne dexa anar:
de tantes flors com s'esfullen
¿sabeu los olors hont van?

Endreça

Alèns de la Primavera
carregats d'olors suaus,
puix que fugiu de la terra,
a reveure, a Deu siau!

IV

L'home naix, y àns que ls ulls badi
ja li van llagrimejant;
dexa ls jochs de l'infantesa
quan se n temi que'l cor li bat.

Darrera ombres que l'enlluernan
va corrent fantasiant;
cerca amor y cerca ditxa;
cerca, ardit, la veritat.

Mes si un ídol vuy axeca
demà enderroca l'altar,
y ab los peus que sanguinejan
torna ple de desenganys.

Dins la buydor de la vida,
camina caminaràs,
si un jorn li somriu sa estrella
la mort troba l'endemà.

Tant de dol y tantes llàgrimes,
tants d'estudis, tants d'afanys,
quan la terra ns torna terra
los esperits ¿hont se n van?

Endreça

Somnis bells de joveñesa,
cors d'amor aletejants,
sospirs de fè y d'anyorança,
a reveure, a Deu siau!

V

Acabament y tornada

Las colors ab que l sol daura
l'ayre, la terra y la mar,
des que surt vestit de porpra
fins que s pon amortallat;

les armonies qu'eczalan
pinedes y torrentals,
y los rossinyols que hi cantan
pe ls arbres remorejants;

lo dolç aroma que ns porta
l'escalfat alè de Maig,
l'incenser que l fum axeca
en flochs acaragolats;

l'ull que l'Infinit esguarda,
lo cor que rebutja l mal,
lo seny que per guia cerca
lo ver, lo bell y lo sant;

tot lo pur que l'home estima,
tot hom pur que l bé ha obrat,
tot se'n va al cel a romandre,
tot se'n puja allà d'allà.

Endreça

Cors fels, llums, olors y càntichs,
Deu que us replega allà dalt
nos deix dir, plens d'esperança:
A reveure, a Deu siau!

V

GABRIEL MAURA

52. *L'espigolera*

Dígam tu, la dels ulls negres,
la del rebosillo blanch,
la del giponet de sarja,
la dels gonellons rallats;
 Dígam tu, la que t'axeques
ab los aucells tos germans,
tu, qu'en l'aubada, a la Verge
li dius: *Bon dia y bon any*;
 Tu, que, com ells, la volada,
la volada prens cantant,
corrent a cercar espigues
axí com ells cercan grans;
 Tu que veus lo que no veuen
los segadors esburbats,
tu que poses dins ta falda
lo que los fuig de ses mans;
 Dígam tu, l'espigolera,

si volràs espigolar
lo camp del meu cor, fa estona
segat per los desenganys.

Tu no deus tenir, la bella,
no deus tenir més afany
que fer mes grossa maynada
que tes amigues no fan.
Tu no deus tenir, la nina,
mes desitj que l de descans,
y de traure un rebosillo
quan les altres lo trauràn.
Tu no deus veure en tos somnis
mes qu'uns botons esmaltats,
una creu de pedres verdes
damunt gipó satinat.
Faldetes color de rosa,
capell de pauma enflocat,
y que l dia de Sant Jacme
balles la *primera* al ball.
Dígam, donchs, l'espigolera,
si volràs espigolar
lo camp del meu cor, hont xorda
del vent del desitj lo bram.

Semble m que vius, pageseta,
dies de goig y de pau:
les festes vas a la esglesia,
los altres dies, al camp.
Semble m qu'anyores les vel-les,
vel-les de lluna y d'embat,
que passes à demunt l'era
ab tes amigues folgant.
Semble m que quan elles ballan
en los missatges cansats
quant *mateixes* y *copeos*
sones ferint ab dos machs;

Quant les cantes ab veu dolça,
les cançons del temps passat,
ton cor axampla ses ales
d'un cel d'amor per l'espay.
Dígam, dolça espigolera,
si volràs espigolar
lo meu cor, que no grillassen
les espigues dins lo fanch!

¿Perquè fins al pit acales,
hermosa nina, ton cap?
¿Perquè tes galtes se tinyen
del viu color de la sanch?
¿Perquè una llàgrima baixa
de tos ulls espiretjants?
¿Perquè de ton capell beses
lo sech clavell desfullat?
Dígam, tendra espigolera,
si lo goig no coneis ja,
si d'esta flor dins lo càlzer
tots los plers hi son guardats,
si al partir cap a la guerra
aquell jove la t va dar,
aquell jove ab qui tu anaves
ab los dits entrunyellats...
¡Ton plor diu, espigolera,
que ses gloses sols cantar,
que sols a ell veus en tos somnis,
que sens ell may tindràs pau!
¡Ton plor diu, espigolera,
que de mon cor dins lo camp
no hi vols cullir les espigues,
puig son poques y entre carts!!...

53. *Dues arpes*

Del desert de l'infantesa
n'ha trescat les fredes platjes
un jovenet que fa via
trist lo cor y trista l'ànima.
Al jardí de jovenesa
ab pas lleuger va acostantse,
y d'est paradís ja escolta
lo grat remor que s'escampa.
Tant ha fet via y fet via
que l'hermós portell ja passa,
lo portell que'l mon dels jochs
el mon de les amors tanca.
Ja sent que son pit llambrega,
cremant son cor, pura flama,
y sent temors desitjosos,
y se sent rojes les galtes.
Per tot destria hermosura:
recorda l'estel de l'auba,
los núvols de foch contempla
que ab l'alè del sol s'inflaman.
Ja repara com lo lliri
dona a la rosa besades,
com los aucells giravoltan
juntant sos bechs entre ls arbres;
com encisadores nines
voltant les murtreres ballan,
com lo miran y somriuen,
com l'una ab l'altra s'abraçan...
Y d'est riu de poesia,
d'amor, de goig, de gaubansa,
quan dins lo pit sent que brolla,
voldria lo mon regarne.
Voldria fer dolça almoyna
als cors que armonia captan,

y en mirall d'hermoses troves
sencera mirarse l'ànima.
Mes ay! sos pensaments nexen,
per volar obren ses áles,
juguetejan entre ls llabis
y... demunt ells tots badallan!
Y lo malanat suspira;
al peu d'un llor déxas caure:
—Si de tants de sons que s perden
pogués alguns ajuntarne,
si pogués, diu, lo cor tendre
tocar de amorosa fada
perquè m mostrés la font pura
qu'endolceix la veu més aspra,
y que, besantme en la boca,
per mi, en lleugera volada,
pujantne fins dalt lo cel,
robàs als àngels un arpa!
—Fill meu dols, aquí n tens una.
—Poeta, aquí n tens un'altra.
Les que axò al jovenet diuen
ne son dues belles dames.
Ab ulls esglayats les mira,
lo cristall del plor decanta,
somriu, s'aixeca, tremola,
y astorat torna a mirarles.
Les dues ne son molt belles,
parexen regnes germanes;
mes l'una, reyna ditxosa,
l'altra, reyna desditxada.
L'una porta gran corona
de perles, or y esmeragdes;
l'altra en lo front mostra sanch,
senyal qu'un temps ne portava.
Mostra en son pit, la primera,
lleons y castells cremantse;
la segona un groch escut

ab quatre rojes ditades.
Mostra aquella brodadures,
cenefes, joyes y gales,
exa en la túnica mostra
sanch, suor y salivades...
Les dues ne son molt belles,
parexen reynes germanes;
mes l'una, reyna ditxosa,
l'altra reyna desditxada...
—Prèn aquesta arpa, poeta,
diu l'hermosa de les gales;
dos mons omplí d'armonia
y n guarda un tresor encara!
Prèn aquesta arpa, poeta,
prènla que la puntejaren
Garcilàs, Ercilla, Lope,
y dels derrers en Quintana.
Prèn aquesta arpa, poeta,
qu'ella n'es la de la patria:
¡Deu confonga al qui no pense
que Castella no es la Espanya!
—Fillet meu dols, diu la hermosa
que porta de sanch les taques,
vina a mi, estimadet meu,
acóstat, que vull besarte.
Jau aquí, alegria meva,
recólzat demunt ma falda,
y si te doleix la testa
en mont pit pots descansarla.
Fill meu dols, tu tot tremoles,
lo teu cor apar que esclata...
¿Vols aprovar de dormirte?
Jo te contaré rondalles...
«Diu qu'axó era y no era
un pelegrí ab dues fades...»
Has dexat caure los brassos,
fillet meu, tu ja descanses!...

Acostauvos, la matrona,
acostauvos, ma germana,
escoltau be com somnia
y... després donauli l'arpa!
—Fill meu dols, aquí n tens una,
m'ha dit l'hermosa humiliada;
lo mateix ma mare m deya
quan jo volia besades!
totes dues la veu dolsa
tenen, mes l'una n'escampa
en mos sentits l'armonia,
l'altra, dins lo cor y l'ànima.
Jo les estim totes dues,
mes sols una pot contarme
lo que me contà ma dida:
de mos avis les rondalles.
Aquella sembla més rica,
mes he vist sa arpa trencada;
la pobra més rica m sembla
quan de prop he mirat sa arpa.
He vist que certs noms ne porta
ab lletres d'or engastades;
he llegit *March, Roig* y *Jordi,*
Lull y *Muntaner* y *Jaume,*
Aquests seràn grans ingenis
que l mon admirat esguarda,
mes lo nom de germans meus
me semblan exes paraules!—
—Matrona la de Castella,
la matrona coronada,
¿haveu entès com somnia?
¿sabeu ja com parla sa ànima?
Matrona la de Castella,
la matrona sobirana,
veus com la llengua del cor
no es aquí la castellana?
¿Veus com no es res més Castella

que Castella dins la Espanya?
Una arpa vol lo poeta,
¿li dareu la vostra?....—¡Calla!—
. . . .
Quan lo jovenet desperta,
desperta en un llit de palmes,
de roses y semprevives
hont la testa ne descansa.
Tot es desert...; sols veu perles,
les vol cullir y son llàgrimes;
alça l cap... lo llor brandeja
la dolsa *Arpa Catalana*!

MANUEL MILA Y FONTANALS

54. *Cas veritable*

I

Vina, vina, Felisseta,
a fora vila à jugàr.
—Avuy no, que la Coloma
lo seu nen m'ha encomenat.
—No hi fa re; mira, no pesa;
ens el portarèm al bras.
—Jo l vull,—jo l vull,—y entre totes
no l'aguantan més d'un quart.
Lo deixan adalt d'un marge
mentres elles van saltant,
cullint amples bufanagues
y petits botons daurats;
—Jo no n tinch; allí se n veuen;
cuyta, ajuda ns a muntar.—
Totes corren y s'allunyen,

el pobre noy oblidant.
S'ha fet fosch; tornan a vila;
els camins no ls saben pas.
A les cases que blanquejan
ab pena y dolor fan cap.

II

Escabellada, la mare
cerca per camins y camps;
després als carrers se fica
y a tothom va preguntant.
Malehir voldria l'hora,
sa soldada y son treball,
y l lloch y la Felisseta,
mes de malehir no n sab.
Una criatura que trova
li pareix el seu infant:
se li acosta y la contempla
y plora del desengany.
Mira lluny y als cantons mira,
com si hagués d'eixir d'allà,
diu:—Fill meu, ¿no sents la mare?—
y calla com si escoltàs.
Ja no pot més; cau a terra;
ara prega...; acota'l cap;
ara sembla que s conforma;
ara n'arrenca un gran ay.

III

Tres baylets se n van a estudi
mitj corrent y mitj ballant,
y se n pujan a la vinya
quan els cansa l camí pla.
—¿Qu'es aquesta veu tan prima?—
—Un ocell.—Un bet.—¿Qui sab?—

Alsan pàmpols y redoltes
y trovan un nen colgat.
Dels llavis riu, dels ulls plora,
té un gotimet a la mà.
—¡Qu'es bonich! mirèusel, sembla
el bon Jesus dins d'un maig.—
Al cap d'una bona estona
molta gent s'hi ha arreplegat
dels homens que al tròs treballan,
de pobrets y caminants.
El darrer que s'hi barreja
crida:—Deu sia llohat!
jo conech sa pobre mare!—
L'agafa y fuig com un llamp.

IV

Foraster que vens de plassa
¿qu'es aquest borgit tan brau?
—Una dona qu'apar boja
y un xicotet va mostrant.—
—Ah, ja ls veig; per allí venen;
de canalla prou n'hi ha.
La Coloma! ca, no es boja,
sino una dona com cal.—
Ella arriba tota encesa,
alsa l noy y diu:—Mirau.—
Molts surten a les finestres,
molts se n'hi van al costat.
Ab gracies a Deu y vives
s'esgargamellan cridant;
y ls ferrers pican l'enclusa,
y els fusters portes y banchs.
Pels terrats n'hi ha que guayten;
un s'enfila al campanar
y s posa a tocà aleluya
com si fos dissapte sant.

55. *La complanta d'En Guillem*

A ma cara esposa.

I

Planyèuvos, camps de Dela, serra d'Espill!
La vostra flor més bella no la teniu;
l'arbre de verdes branques caygué y morí!

II

Los dos barons pugnaven de temps antich;
tronava la tempesta per valls y cims.
Un jorn l'arch de bonansa verem lluhir.

III

Era Guillem de Dela gallart fadrí,
en arts de pau y guerra fort y subtil,
y ls cavallers li deyen lo rey dels nins.

IV

Serventa de la Verge Blanca d'Espill,
era conort de pobres y pelegrins,
per tots anomenada la flor de llir.

V

—D'Espill pubilla y dona, obre m ton pit;
coneixes al de Dela, lo rey dels nins:
¿Per senyor lo voldries? —Oh mare, sí!—

VI

Herèu de mon llinatge, Guillem, mon fill;
Be sabs quina es Na Blanca, la flor de llir:
¿Per fembra la voldries? —Oh pare, sí!—

VII

Reberes als de Dela, palau d'Espill!
Ensems Guillem y Blanca foren ací;
que un sol mot se diguessen no s va sentir.

VIII

Mes semblà que la sala de llum s'omplí,
y que olor se movia de Paradís,
y ella s tornà més bella, ell més gentil.

IX

Ay! de la sort del home qui sab la fí?
Vingué una torrentada de sarrahins,
trencant castells y pobles y monestirs.

X

Del pont major de Dela ja son al mitj;
Guillem surt ab sa massa fortment ferint,
mes tremolant sageta se n'hi va al pit.

XI

—Adeu, vassalls de Dela, feels amichs!
adeu, pare, adeu, Blanca, pregau per mi,
que cap a Jesús vola mon esperit!—

XII

Ara, ben lluny plantada, de sa rahil,
a dins d'ombrívol claustre benedictí
al cel son perfum llansa la flor de llir.

XIII

Planyeuvos, camps de Dela, serra d'Espill!
La vostra flor més bella no la teniu;
l'arbre de verdes branques caygué y morí!

56. *Esperansa*

Dins lo jardí hon roses jo cullia
se n'entra un vell mes negre que l pecat;
ab mans de fer mon tendre bras agafa
y lluny y lluny me n porta arrossegant.

Corrents, corrents, passant ermots y selves
forem a un sòt de punxes y rocam;
allí lo vell cansat a terra s llensa
y sobtament m'asseu a son costat.

Ab gran esfors, com dures estenalles,
ses mans de fer estrenyen lo meu bras:
mes fonda sòn sos aspres dits afluixa
y jo me n fuig al bon Jesús clamant.

Corrents, corrents, passant ermots y selves,
me trob a un pla y adormideta caich;
allí m despert y veig, al trench de l'alba,
prats tots florits, arbredes y casals.

Prou os conech, enrejolades eres

y porxe fresch hon juguen los infants!..
Ay, trista, no! la terra de mon pare,
la que jo cerch, aquesta no ho es pas.

Veig altres llochs ab belles pagesies;
no son aquells que desitjava tant;
mes fent camí,—m'ho diu al cor la Verge,—
oh pare meu! jo trovaré ton mas.

JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA

57. *La olivera mallorquina*

Cóntam, vella olivera,
mentre sech alenant sobre la roca,
noves del temps d'enrera
qu'escrites veig en ta surenca soca.

Jo vinch a recolzarme
a tes nuades rels, trist d'anyorança,
perquè vullas tornarme
dels bens que n'he perduts sols l'esperança.

Ton delicat fullatge,
que sota lo cel blau l'embat oreja,
es de la pau l'imatge,
de tots los goigs de la ciutat enveja.

Ta rama verda y blanca
com cabellera d'àngel t'enmantella;
y a ta esquexada branca
falta, pel vent l'arrebassada estella.

Quan, jove y vincladissa,
crexias sobre l marge de la coma,

xermava ta verdissa
la fals del llaurador fill de Mahoma.

L'arab y sa maynada,
respirantne tes flors pel Maig sortian,
y ta oliva escampada
sos fills, per la tardor, la recullian.

¡Ah, quin dol, escoltantne
del corn aragonès lo toch de guerra,
tallà tos brots, donantne
empriu al'hort de la guanyada terra!

Y l jorn de la conquista,
ab llàgrimes del cor senyant sos passos,
sense girar la vista,
sortí, ab l'infant més xich estret als brassos.

Los caballs trepitjaren
dins lo solch sarrahí les bruyes tendres
y ls ferros enfonsaren
de l'alqueria en les calentes cendres.

Com reposava, al ombra,
deslliurat lo baró dels durs arnesos,
mentre ls llebrers sens nombre
geyan al sol assedegats y extesos!

Y de son puny volantne
lo manyach esparver dalt tu s posava,
les ungles encreuantne
y ls tendres cims dels branquillons vinclava.

Quant era una alta ermita
aqueix claper de troçejada runa
lo místich cenobita
aquí s'agenollava al clar de lluna.

Al toch del monastiri
mans plegades al pit, pregaries deya,
y l cel, en son deliri,
per lo rexat de ton ombratge veya.

Ara aquí l temps enganya
lo pastoret qu'embadalit s'atura,
y ab flaviol de canya,
gira l remat que al comellar pastura.

Mentres l'ovella tosa
ab lo clapat anyell entorn apila,
la cabra delitosa
tos talls novells per rosegar s'enfila.

—

Arbre amich del qui plora,
dosser sagrat d'eternitat serena,
jo t sento grat de l'hora
que m'has aydat a conhortar ma pena.

Tu al cor m'has donat força,
tu apar que m tornes joventut perduda,
com de ta axuta escorça
la sava n'ix que ton brancatge muda.

Jo moriré y encara
espolsarà l mestral ta negra oliva:
res serà del que es ara:
tu sobre l blau penyal romandràs viva.

La montanya catalana

Tollens ad astra caput.

I

58. *Pujada*

Dexèm la plana enrera,
y dins la vall l'esgrogueida fulla
entremne trepitjant.
Dels bachs per la vorera,
que l degotar de les terreres mulla,
amunt anem pujant.

Les albaredes blanques,
lo doll del aygua de la font lluenta
que al mitj del erba naix,
les conradisses tanques,
la vinya al marge del torrent pendenta,
ja s veu tot allí baix.

Aquí llisars cendrosos
rochs devallats pel ronch de les tronades,
botant pels rosegalls,
penyalars alterosos,
guaytant per les cingleres esberlades
lo fons dels xaragalls.

Faigs esbrancats per terra
roures desarrelats que s'abalançan
a dalt dels enderrochs,
y a n'el pich de la serra
les boyres que s'aplegan y s'atançan
caragolant llurs flochs.

¿Sentiu la tramontana
brunzir turons avall cruxint les roques,
l'aucellada espargint,
veys l'escuma llunyana
y l'esquitx del saltant sobre les roques
com s'enfonsa bollint?

Lo caminal s'esborra;
fins la petjada del pastor hi falta;
la mort signa una creu;
sols per les timbes corre
l'isart lleuger y les encletxes salta,
clar l'ull y ferm lo peu.

¡Amunt! los machs rodolan,
de les cayrades serres desiguales
sota s veu l'esquenall,
Les àligues que volan,
dintre'ls núvols del cel roynant ses ales
ja s quedan més avall.

Sens escoltar l'oratge,
sens tremolà l genoll a la vorera
del precippici a plom,
arribem ab coratge...
L'empitrada del front es la darrera...
¡Grat sia a Deu! ja hi som.

II

Dalt del cim

¡Montanya de ma patria, salut! al fí respiro,
l'inmens espay me volta, l'encesa llum del sol;
les viles y les planes als peus jayentes miro
del mon lliberta l'ànima, mes alt exten son vol.

¿Què son palaus de marbre, castells de la riquesa,
guerrers brandant les armes, vaxells que'l mar
[ralleu?
Lo vel de la calitja confon vostra grandesa;
la torre mes altívola d'aquí ni sols se veu.

Aquí ls gemechs no s'ouen que l jorn de la ven-
ferida per lo ceptre axeca la ciutat, [jansa
ni sobre del patíbul se veu la mà que llansa
al poble espès que udola, lo cap d'un Rey, tallat.

Oh fills de la montanya, vosaltres sou la mena
que guarda vida y força per dar novella gent,
aquí de fè puríssima regala eterna vena
com riu que per les planes escampa dolls d'ar-
[gent.
Lluytant ab l'ós feréstech al fondo de sa cova,
havent, sobre ls abismes, les cries del voltó,
força prenen los braços, lo cor broll de sanch
llampech la neta vista, la galta viu coló. [nova,

Vosaltres parleu clara la llengua d'exes terres
voltant a l'hivernada la llar ab quieta pau,
sabeu lo nom dels arbres, dels camps y de les
[serres
y l mot que a les donzelles mes tendre al pit es-
[cau.
Les mares a les filles dexau a la memoria
les dolces cantarelles per adormí'ls infants;
sabeu los vells romansos que n'ha perdut l'his-
de guerres y de monjos, de feres y gegants. [toria

Quan al matí la fosca de l'estelada trenca,
per entre boyres tèrboles, lo raig primer de foch,
pregau agenollantvos, davant sa llum rojenca,
per més que de campanes no arribi aquí lo toch.

Senzilla y vergonyosa, la forta jovenesa
anyora si s'allunya les comes y la vall,
acull als seus y als hostes, honora la vellesa
y l front s'axuga al vespre, cansada del trevall.

Conex lo nom del Rey sentit per veu llunyana;
jamay pujar la escala volgué de son palau
menysprea l'envejada mercè, sols li demana
que l blat de ses marjades li dex cullir en pau.

Mes ay! si del reyalme travessa per la ratlla
cremant llochs y vilatges la gent del estranger,
devant dels sabres nusos o al raig de la metralla
lo fill de la montanya presenta l pit, primer.

Mirèulo dret y altívol sobre tallada penya,
la mà al trabuch, aguayta, com llop al xich [anyell;
al cayre de les timbes estreba l'espardenya
y l vent sobre sa espatlla desplega l roig mantell.

—

Migrats fills de les viles, si n'heu perdut la sava
dels homens del Vesubi, del Etna flamejant,
d'aquells que ab sanch turquesa tenyiren la mar [blava
y mort, venjança y llàgrimes portaren al llevant.

Veniu: sentint l'oreig de vents y pedregades,
pujant ab greu fatiga per los costers deserts,
tindreu l'alè més ample, com dalt de les collades
al aspre cep de vinya rebrotan pàmpols verts.

Llanseu exa estrafeta disfressa enganyadora,
obriu als germans vostres lo pit ab llealtat;
l'orella del espía no escolta aquí traydora,
aquí s pot dir ab l'ànima: ¡Ben hajes, llibertat!

III

Devallada

Bell horisont, ¡adeu! selvatge serra,
lo mon abaix me crida,
tinch d'afrontar peregrinant la terra
lo panteig de la vida.

Flayre boscana que l'alè m retornes,
ómplem l'esperit ara;
cel resplandent que l'esperança m tornes,
déxam mirarte encara.

Gaya remor del vent, a la pineda
ressona entre la fulla,
boyra que suras per la ubaga freda
mon front cremós rémulla.

Aspres pendents que ab feredat ne miro,
relliscanta drecera,
salveu mon pas si concirós me giro
mirant cap enderrera.

Quedau més alts que jo, cinglers cendrosos,
si us torn a veure enfora;
l'ergull dels vostres caps mes alterosos
he trepitjat un'hora.

¡Avall! ja omplena l fum de ta teulera
les salzeredes blanques,
y l'aygua dels molins bota ab brumera
pels grahons de les tanques.

Darrera ls caminals que giravoltan
los turons desparexen;

y ls cantelluts penyals que ls enrevoltan
llurs ombres definexen.

Verdejant als costers ab l'argelaga
confosa apar la vinya,
y daurada pel sol que ja s'apaga
planeja la campinya.

Trist s'atura l meu pas; l'erma montanya
com més de mi s'allunya,
més se me n porta l cor. Aquí es... Espanya:
allí dalt... ¡Catalunya!

ANTONI LLABERIA

59: *Lluyta*

Guarit estich baix lo mantell de neu
que l desengany demunt del meu cor posa,
y jach difunt baix la pesada llosa
que priva al hom de contemplar son Deu.

No crech ni vull la ditxa del que creu,
ni tinch ni vull la ditxa del que gosa,
prench per muller la pena fadigosa
y escolto sols de mon pesar la veu.

Això dich quan batego ab la agonia
del desengany que ma ilusió soterra,
mentintme a mi mateix ¡cruel follia!

Y batut torno sempre a n'exa guerra,
y tot pecant set voltes cada dia,
set voltes vaig de genollons per terra.

ADOLF BLANCH

60. *La veu de les ruines*

Despulles dels vells segles pel vent arrebassades
que esgruna l carro volador del temps,
be m plau entre vosaltres asseurem devegades
com en l'ascó dels avis
penes y glories recordant ensemps.

Tant si l'oratge aixampla ses ales tormentoses
batent l'ample cayrell del mur antich
com si son mantell negre de perles tremoloses
estén la nit serena,
¡oh enderrochs catalans, so l vostre amich!

¿Com nó si entre eixes pedres qu'empeny la tot-
d'un sant amor hi cova l suau caliu? [xa arada
si trau per cada escletxa sa veu enrugallada
l'esperit d'un y altre segle,
y l foch del mon passat revifa l viu?

Jo us am, volcans prenyats de flames resplan-
que brollau sols de patria al noble crit; [dentes
jo us am, oh trossejades, superbes ossamentes
que de sos jorns de gloria
los gegants de la terra ns han jaquit.

Testes en ma infantesa us vegí y us veig encara
com guaytes vigilants d'un campament:
nin, també entre vosaltres son cor rublí l meu
de català entussiasme, [pare

y aquí us faràn mos fills llur sagrament.

Devall d'aquestes tombes que l'aspra ferradura
fa retrunyí ab son pas afadigat,
dorm lo cos del guerrer, cobert ab sa armadura,
la mà sobre la espasa,
com si fos a la vespra del combat.

Assí l trovador jau, armat de pau y guerra,
son arpa aprop de son punyal moresch;
aletejant encara, voltejan per la serra
sos darrers cants, flayrosos,
del pus bell y adreçat catalanesch.

Lo qui reté Mallorca, qui deslliurà Sicilia,
qui feu prous de la mar nostres penons,
qui al Deu de les batalles pregà en manta vigilia,
qui les naus y senyeres
empresonades duya a roçegons,

tots dormen sots la terra qu'umpliren de llur
dormen sobre l capsal de llurs esplets; [gloria
heralts de llurs grandeses, los fulls de nostra his-
tot hora fan trucarne [toria
la veu dels avis en lo pit dels nets.

Veu de l'avior beneyta, malhaja qui te rebutja.
—Deu no vulga deixarnos de sa mà—
lo qui d'alsarte un temple dins de son cor defuja,
no es fill d'aquesta terra
no deu pregar jamay en català.

¿Què hi fa, què hi fa que ns vinga d'ardenta po-
l'enfollonit, enmustiador alè? [nentada
Deixaune que s'aixeque la fresca marinada
y l cel de Catalunya
tornarà l de tots temps, blau, pur, serè.

Perxò no ha d'acotarne l Monseny son front al-
ni caurà un pich tant sols del Montserrat, [tissim
ni perdràn nostres rius son burbullar suavissim,
ni l català llenguatge
los qui als pits de llurs mares l'han mamat.

Parla de reys, de sants, de trovadors y savis,
parla d'un poble brau, noble y fidel,
primer que renegarte troçejaré mos llavis:
¡Vàlgam Deu y la Verge!—
si haig d'aborrirte que se m tanque l cel.

61. *Lo castell feudal*

Ets tu, feréstech hèroe
d'atlètica figura,
l'altiu senyor y àrbitre
que desde aquesta altura
sa voluntat indòmita
dava per llay al pla?
O be ets ombra fatídica
pels llamps fuetejada
que a aquestes timbes àsperes
guaytant esparverada
sembla qu'esperes, sòpita,
qui t vulla soterrà?

De vespre, al tocar l'Angelus
la mística campana,
d'aqueix poblet qu'exànime
sota ls teus peus s'aplana
com si temés del dèspota
lo somni conturbar,
tos murs, tes torres èrtigues
de llonchs marlets cenyides,
tes descarnades gàrgoles,

tes portes esvahides,
ta majestat decrèpita,
bé s semblan revifar.

Llavors la dona tímida
ab l'index te senyala,
y l vell, viventa crònica,
del seu esment fent gala,
a les maynades crèdules
ne compta l teu mal fat;
de com un jorn và mòuressen
gran veu sobre la terra
y una oratjosa mànega
qu'estremordí la terra
del fons del vall à l'última
pedra t deixà esvinsat.

Sentencia fou justíssima
la que, ab mà agraviada,
sobre ton front ciclòpeo
lo cel deixà estampada
perquè en ta imatge ombrívola
se conservàs millor.
Per xò poblan corbs y òlives
tes rònegues escletxes
pasturan cabres frèvoles
allà hont brunzien fletxes,
y entorn sols peta rústega
la fona del pastor.

Per sempre més fugírenne
de tu ls ponts llevadiços,
estrados, cambres lúbriques
rublertes de tapiços,
armes, joyells y càfila
d'esclaus y ballesters.
Ni tornaràs ja a vèureles

aquelles cavalcades
que de tos murs eixíanne
tant belles y agençades
d'armini y robes lústiques,
de plomes y cinters.

Jo n sé de tu mil càntigues
d'amors y de proueses,
de malvestats insòlites,
d'alts fets y de vileses
que aquesta vella fàbrica
per temps han escruixit.
Conech qui ab urses cíniques,
guaytant per tes arqueres,
retà a la irada víctima,
mentre en ses lladroneres
aparellava, grèvoles,
cent morts contra son pit.

Sé ahont la sanch adúltera
feu correr la venjança
tot rebejant, frenètica,
lo born d'altiva llança,
ahont renegà l'apòstata
y l bausador il-lús.
Ahont fou la llar màrbrea,
l'escut de quartons nobles,
l'armer, la cort llarguíssima,
y ab tants d'arreus y mobles
prop de la cambra púdica
la cambra del mal ús.

Sé qui en sa ascona ardèvola
lo llamp del cel portantne,
dels plans y serres patries
anà foragitantne,
devant sa ruenta còlera,

les turbes dels alarbs;
y qui, com visió olímpica,
desde estes fondalades
ses onejantes flàmules
llençantne a les creuhades,
portà sa fama armífera
del Líban als Algarbs.

L'honor, la gloria heròica,
lo geni y la bellesa,
la majestat cessàrea,
lo crim y la impuresa,
sota eixa arcada gòtica
baixaren tots lo front,
mentres la negra jàcera
que al fons del vall se corca
dreçava, ungla carnívora,
la repugnanta forca
ahont s'arranlia estúpida
la mort sobre'l pregon.

Ah! ¡perquè vindré a vèurelos
jo, aquets bestuarts sanchnosos
aquets murets, nius d'àligues,
y ls badadors sumptuosos
d'hont potser tendres llàgrimes
per tu ¡oh poble! han caygut?
¿Perquè a n'aquestes rònegues
parets haig d'acostarme?
¿perquè aquí sols, unissones,
sento ab sons bells parlarme
com fan les arpes eòliques,
mon cor y mon llahut?

¿Perquè a aquest fossà, idlatra,
vé ma ànima cristiana
a pregà a Deu pels hèroes

de raça catalana
llevantne prop la víctima
l'ombra de son butxí?
Oh! be ho sé prou; la tènebre
nit d'aquest jorn, la fosca
d'aquesta llum magnífica,
l'aspre y terrible tosca
del nostre brill... ¡la patria
sencera s troba aquí!

62. *L'aucell de passada*

Repren, repren ta volada,
no't pares, aucell viatjant,
ton casal no es a la terra
bé sabs ahont es ton casal.

¿Ahont anau, aygues correntș,
montanya avall dret al pla?
¿Qui us acassa? ¿Qui us apressa?
—La mar nos crida, a Deu siau.

¿D'hont veniu, boyres espesses,
cap aquí, tot roncejant?
—Som los esprits dels torrents
que ns ne tornèm al payral.

¿Ahont anau, los estornells,
la oliva al bech, tots plegats?
¿D'hont veniu, les orenetes
tant cansades de volar?

¡Quina remor fan les ones!
¿Qui us contorba, ones del mar?
¡Quina angúnia en los reyalmes!
¡Quina maror, Deu me val!

Pobles mesquins ¿què us inquieta
que tant vos neguitejau?
¿Perquè, esprits, tanta frisança?
¿Perquè, oh vida, tant combat?

¡Quin baf de tomba que puja!
Son los segles que s desfan.
¡Quin trepitj! Los jorns que passan
pel mitj de la inmensitat.
. . . .
Repren, repren ta volada,
no t pares, aucell viatjant;
ton casal no es a la terra
be sabs ahont es ton casal.

FRANCESCH PELAY BRIZ

63. *Quan sia mort*

Si mon recort no t'es plahent,
dona al oblit tot lo passat;
may en ton cor greu sentiment
per'mor de mi sia hostatjat;
mes grat o no, trist o plascent,
no malahescas mon recort
quan sia mort,

A n'el meu clot, un cop al any,
a renovar ton jurament
vens, o a plorar un desengany,
de ton trist cor novell torment,
jo des del cel ab tot afany
t'enviaré pau y conort
quan sia mort.

Mes ay! qu'he dit? No vingas pas,
qu'aumentaria mon neguit;
sols queda l fanch dintre del vas
y al cel se n va l nostre esperit.
Allí, si guaytas, lo veuràs,
serà un estel brillant com l'or
quan sia mort.

Búscal allí, y parpellejant,
lo que m dirás escoltaré
y cada nit, d'amor vessant,
la fè en ton cor creixer faré,
lo teu prech dolç, volgut y sant,
lo duré a Deu com rich tresor
quan sia mort.

Y Deu, per ell, de bat a bat
portes del cel me farà obrí;
a los seus peus enamorat
li pregaré que t duga a mi,
y ls raigs de sol d'eternitat
de nostres cors farà un sol cor
quan sia mort.

GUILLEM FORTEZA

64. *Lo que diu l'oreneta*

Ix lo sol aprés l'aubada,
tot es llum lo dematí;
fills del cel, dexau les plomes,
les plomes del vostre llit,
com jo dintre del boscatje
he dexat lo calent niu.

Als cristalls de les finestres
ab mon bech a picar vinch:
¿no sentiu com aletejo,
com also joyosos crits?
Fills del cel ¡sus! despertauvos,
que tot ara canta y riu.
Ja s gronxan les campanetes
per dintre dels valls florits
y al embat envian totes,
llur dolses veus y suspirs;
y cantant diuen als homens:
—Fills d'Adam, del dolor fills,
l'hora del treball es exa;
basta, basta de dormir.—
Y cantant als homens diuen:
—Fills de Deu, del amor fills,
de l'oració aquexa es l'hora,
qu'es vida del esperit.—
Axò diuen les campanes
per dintre dels valls florits.
Aucells del cel, animetes,
encativats serafins,
esteneu les vostres ales
del amor y del desitj,
y los aucells de la terra
prompte no us podràn seguir.
¡Ah! ¡si com so una oreneta
ab fexugues ales vils,
hont la forsa no m'arriba
arribàs lo meu instint!
¡Ah! ¡si jo fos com vosaltres,
sublim esbart d'esperits!
ab lo foch de la esperansa,
ab la set de lo infinit,
lo meu vol de viva fletxa
res podria detenir;
ni l'imperi de la fosca

que s'esten a mitj camí
ni del sol l'inmens imperi
que flameja al altre mitj;
fins als peus no pararia
del trono del Sol diví
per humilment oferirli
lo goig que umple ara l meu pit.

65. *L'orfanet saboyart*

Sense pare, sense mare,
sense germans ni parents,
no tench mes qu'una marmota
que té fam com jo mateix.
—Una llimosneta
per amor de Deu!

Duch la camisa esquinsada
fet trossos calsons y gech;
uns esclops duya de fusta
y ls he perdut dins la neu.
¡Animetes compassives!
tot gelat estich de fret.
Un poch de roba, cors dolços,
al morir la trobareu;
cada fil un raig de gloria
que us abrigarà en lo cel.
—Una llimosneta
per amor de Deu!

Piulant ab veu dolorida,
encara no naix l'aucell,
apar que a la Providencia
demana abrich y sustent;
y ls seus pares volan, volan
per corrals y per graners,

y ab estopa y brins de palla
li fan un niu ben calent;
volan, vòlan y li duhen
de què menjar ab llurs bechs,
Jo, sense pare ni mare,
tench enveja als aucellets.
—Una llimosneta
per amor de Deu!

Ningú nat del mon m'estima
y axò es lo que m sab més greu;
pel meu costat le gent passa,
passa y mira y no m diu res.
Un estol de nins y nines
per totes parts me segueix;
si no fos per la marmota
no m seguiria cap d'ells.
¡Com folgan, ay Deu! com juganl...
Be poden jugar, ja ho crech!—
Tenen bon jas y pa tendre
y joguines y doblés...
tenen qui ls diu a tot hora:
—Fill meu dols, angelet meu,—
qui los dona mil besades
saboroses com la mel.
—Una besadeta
per amor de Deu!

Aqueixa dematinada
mort se n duyan un ninet;
n'era blanch com jo y tenía
com jo rossos els cabells...
Si jo m muyr, ànimes bones,
ànimes color de cel,
que quan me donau almoyna
paraules dolces me deys;
qu'en no donarla, m deys sempre:

—Deu t'assistesca, fill meu!—
Si jo muyr, tot desseguida
a la Verge contaré
totes las vostres llimosnes
tot lo que per mi haureu fet,
perque vos don la ventura
que l vostre bon cor mereix.
—Una llimosneta
per amor de Deu!

DAMAS CALVET

66. *Los ayres de ma patria*

Y com mon pit s'axampla
quan tos ayres de nou, patria, respiro,
la planura més ampla,
més alts los mons oviro,
y més blava la mar y lo cel miro!

De llunyes terres veya
los núvols que lo vent se n rossegava
vers ton cel y s desfeya
lo meu cor y hi muntava,
y amagat en llurs plechs també hi volava.

Y ara ls bocins replego
que com viatgers coloms al niu fugiren,
en mars d'amors navego
qu'en ton cel s'esbargiren,
boyres que de migransa l cor vestiren.

Encara lluny, ja l'ayre
me duya sa volada petonera,

de tos arbres la flayre,
com vers l'india ribera
sent la del cinamom la nau velera.

Y l remor de les ones
que ton rocam assòtan ja sentia;
ta marinada, a estones,
a refrescà m venia,
y lo baf de ton mar fins conexía.

Quan per l'hivern tornava,
me semblava en los camps veurehi ginesta
y l Canigó guaytava,
que, com en jorn de festa,
duya de satí blanch sa rica vesta.

Com los ulls de tes nines,
més brillants sol y lluna me semblaren
qu'en comarques vehines;
més bells los camps que criaren
la palla pêl breçol hont me gronxaren.

Més bella la plantada
hont'nava a cassar nius, y l'herba aquella
hont feya la mitjdiada,
sota l'ombra novella
dels arbres, d'aucellets ab cantarella.

¡Y que fresca deu serne
la font en que hi donarem tantes brenes,
hont de taula va ferne
la roca que ses venes
com lo fènix obrí, de vida plenes.

Qu'en les patries vessanes
fins nos dona aliment l'aspra garriga;
les plantes son germanes,

cada roca una amiga,
y es com de nostra avior la casa antiga.

Patria, ja mes fugirne
me veuràs, puig com fan les orenetes,
en tos camps a cullirne
vinch pêl niu les palletes
en ells hont han florit mes amoretes.

PERE D'ALCANTARA PENYA

67. *La Colcada*

Recort de la conquista de Mallorca

Ja no sab ningú l'historia
del nostre gran Rey en Jaume!
Mústichs s'han tornat la paume
y lo llor de la victoria!
Tot s'ha perdut! La Colcada
vergonyosament finà.
D'aquella hermosa diada
dins breu temps ningú hi haurà
que n puga contar cap mot.
Quan jo encara era fadrina...
—Contàunosho tot, padrina,
contàunosho tot!

—En tants d'anys com han passat,
la meua memoria flaca
d'aquella festa tan maca
no n treurá cap ni trellat;
ja no trob res que m recort
d'aquell temps les alegries,

tothom, tothom ja s es mort
y com més transcorren dies
més se mostra l cel funest
més y més mon cor s'inclina.
—Digàunosho prest, padrina,
digàunosho prest.

—Quin dia aquell! alimares,
tamborinos, xeremies,
balls per tot y galanies
y alhaques riques y rares;
domàs, retaules, festés
drap-rasos y branques d'om,
murtra pe'l mitj dels carrés
y la gent d'en gom a gom.
¡Quin dia aquell de més truy!
¡Y era vuy mateix, mesquina!
—¿Tal dia com vuy, padrina?
tal dia com vuy?

—Lo pobre ab lo rich mesclat,
los amos ab los missatges,
confosos tots los llinatges
passejaven la ciutat,
y ls menestrals més antichs
ab los penons del ofici,
duyan com a bons amichs,
sense rencor ni malici,
per conservar més les paus,
los esclaus a la marina.
—¿Que hi havia esclaus, padrina?
que hi havia esclaus?

—Callau y teniu pacienci
que tot, tot vos ho diré;
y res més vos contaré
si no escoltau ab silenci.

Y sabreu com en memoria
del dia de la Conquista
feyen funció de tal gloria
qu'era una cosa may vista
y admiració dels estranys
que n venian de la Xina.
—¿Que ja fa molts d'anys, padrina?
que ja fa molts d'anys?

—Ja n fa molts. Y s'aplegaven
davant Cort los cavallers
y a cavall molts de carrers
en processó transitaven.
A la moda antiga armats,
de cap a cap brufats d'or,
ab richs mantells adornats
de lama o tissú del bo,
per aquí anaven passant
cap a Santa Catarina.
—¿Per aquí devant, padrina?
per aquí devant?

—Per aquí mateix; y ab ells
anaven, vestits de gala,
los tamborers de la Sala,
macers, mestres y virells.
No hi mancaven los jurats
ab ses gramalles y rissos
curials y sobreposats,
los regiments dels suissos,
y l Duch vestit de virrey
ab senyors de l'oficina.
—¿Vestit com a rey, padrina?
vestit com a rey?

—Tots los frares y mossons
capellans, inquisidors,

tots los pífols y tambors,
lo regiment de dragons,
y després, ab creu alsada,
los canonges de la Seu,
lo Bisbe, mitra posada,
que aquest dìa anava a peu;
y a la fi, per més honor,
una música divina.
—¡Quina processó, padrina!
quina processó!

—Y pêl mitj de la Colcada
llibrees molt ben vestides
dels caballs duyen les brides,
qu'eren de plata daurada.
Les dames ab cintes d'or
y rebosillos, estaven
esperant los cops, ab por,
dels ous noscats que tiraven
tots los seus enamorats
com a cortesía fina.
—¿Què son ous noscats, padrina?
què son ous noscats?

—Capsetas de cera fina
ben closes perque no n surta
de dedins l'aygua de murta
o de rosa alexandrina;
quan les carroces passaven
ab les dames, los senyors,
tirantlos hi, les banyaven
d'aygües de bones olors,
y ls ous noscats de picar
estaven plens de farina.
—¿Que n vereu cap may, padrina,
d'enfarinolat?

—Encara rich d'un senyó;
tanta n duya que plorava
lo vespre que me n anava
a devant can Rosselló,
per veure, fermat pêl cos,
penjat com una miloca
un animalot molt gros
que s deya *el drach de Na Coca*
ab un borràm d'aquí a allà,
y una llengua serpentina.
—¡Quina por que'm fa, padrina,
quina por que'm fa!

—Y la processó sortia
a rodar per devés l'horta,
y quan tornava a la porta
ab tres colps de creu l'obria,
voltava ran ran murada,
y ab una cara xereca
devant la *Porta pintada*,
el senyor Lluch de la Meca
trametia al senyor Duch
les claus dins una bacina.
—¿Qui era *el senyor Lluch*, padrina?
qui era *el senyor Lluch*?

—Era *el senyor Lluch* un vey
dels més facetos y vius,
cap de guayta del catius,
com si diguessem un rey.
Mes titerero que un lloro,
ab lo cap ben empolvat;
representava l rey moro
quan entregà la ciutat
a n'el gran conqueridó
de la perla mallorquina.

—¿Y l *botifarró*, padrina,
y l *botifarró*?

—Lo ceptre axí anomenaven,
que portava entre les mans,
tots los joves ignorants
que sols de riure s cuydaven.
Ab ell feya postissures,
bel-landines y falets
a les nines; y elles, pures,
reyen com a bebaluets
en veure l bastó brunyit
qu'era un tronch rodó d'alzina.
—¡Jo hauria esclafit, padrina!
jo hauria esclafit!

—Ja la ciutat entregada,
pujava la processó
per la costa del bastió
fins esse a la *Reconada*.
Llavò, entrava per devall
lo mateix arch que hi ha allà
per hont se diu que a cavall
lo rey en Jaume passà
qu'era l portal principal
de la ciutat sarrahina.
—¿Lo mateix portal, padrina?
lo mateix portal?

—Lo mateix, y a Sant Miquel
la Colcada s'aturava,
que una missa allà s cantava
dant gracies al Deu del cel.
Mentrestant los majordoms,
los mercaders, los notaris,
los penons ab sos prohoms,
sobreposats y clavaris

y deu cavalls cotoners
seguian per can Molina.
—¿Y llavors què més, padrina?
y llavors què més?

—Corria tot lo seu curs
la solemne processó,
y acabant, en lo balcó
d'Almoyna, feya un discurs
un regidor dels més sabis,
en lo qual feya memoria
del valor dels nostres avis
benehint cent noms de gloria,
bons llinatges... ay! jo'n sé
que ara passan fam canina...
—¡Que ho sabeu de be, padrina!
que ho sabeu de be!

—Y *el senyó Lluch*, tot encès,
ben vestit de cap a peus,
mentres treyén los arreus
del Rey ab lo cap d'arnès
a Cort feya reverencies,
capades y cortesies;
y tot eren voscel-lencies,
vosses mercès, senyories,
y feya per cobrar nom
bots y salts de pantomina.
—¿A davant tothom, padrina?
a davant tothom?

—Oh Senyor! quantes families
mortes sense successió!
can Net el Comanador,
los Salas, los Santacilias!
can Torrella de Borneta,
can Ferrandell, can Pujades,

can Moranta, can Dureta,
Bergues, Serraltes, Çanglades,
Sunyers, D'Oms, y Desclapers,
senyors tots de Bandolina.
—¡Que de cavallers, padrina!
que de cavallers!

—¡Ay, tot passa! Oh! quina prova
qu'en lo mon res es etern!
Tot ho vol a lo modern
d'aquest segle la gent nova!
Cadufos dels bells passats
son y festes de mal tò
aquellas solemnitats
que parlavan tant al cò!
Poch a poch lo mon novell
lo mon antich assessina.
—¡Quin temps era aquell, padrina!
quins temps era aquell!

—Are ab quatre rebuinbories
que no costan una malla
honren, com si fos rondalla,
lo més gran de les histories.
Y lo que planch més encara
no es lo perdre lo passat,
es lo veure al jovent d'ara
que no respecta la edat.
Ay! que may tornarà já
lo temps de quan era nina,
—¡Sí que tornarà, padrina!
sí que tornarà!

68. *El cel del amor*

Del passeig per la vorera
una enredadera hi veig,
allà s'acaba l passeig,
vull veure què hi ha derrera.
  Ay mon Deu, daume alegria;
  derrera l'enredadera
  hi veig una gelosia!

¡Hi veig una gelosia
qu'es verda com ma esperança
y la meua mà la alcança!
Si jo ho volgués la obriria.
  Ay! mon cor ja bat rebent;
  derrera la gelosia
  hi veig un ull resplandent.

Hi veig un ull resplandent,
plè de vida y com que riga!
com que cosa alegre m diga,
que m mira amorosament!
  Ay, mirada més preciosa!
  darrera l'ull resplandent
  hi veig un ànima hermosa!

Hi veig un ànima hermosa,
tota goig, tota candor,
que m promet vida millor
ab una esposa virtuosa.
  Adeu anys de mon dolor...
  derrera l'ànima hermosa
  hi trob el cel del amor.

JACINTO LABAILA

69. *La Musa dels tendres anys*

¡Musa dels tendres anys! vina, que t cride;
il-lumina ab tos raigs mon esperit;
fa temps que no te veig, mes no t'oblide,
qu'estich a tes caricies agrahit.

Que tu ma joventut ahí enramaves
de roses y violetes, que tu, adés,
al rompre el dematí me desperaves
rosantme l front ab el alè d'un bes.

Tu del cel devallaves carinyosa
per embellir lo mon del teu perfum,
y a tot donaves lo color de rosa
que fa ta llantia quan encens la llum.

Y entorn volavan de tes formes nues
les ilusions com cantadors aucells
de bechs daurats y de blavenques cues,
d'ulls lluminosos y de pits vermells.

Y darrera de tu sempre extenia
son flayrós infinit l'esvenidor,
ahont somrient de son jardí oferia
la esperança gentil, les pomes d'or.

Gojant de tes ullades falagueres,
de sa somrisa disfrutant la mel,
la joventut prenia ales llaugeres
y ab l'arranch de la fe volava al cel.

Musa dels tendres anys: si algunes voltes
a mi acudeixes quan te cride molt;
¿com es que ja no dus les trenes soltes,
ni ton blanch trajo transparent y solt?

¿Com es que, com llavors, ja no m'enredre
jugant los dits ab tos cabells tan rulls?
¿Com es que ja no puch llarchs dies pedre
mirantme en lo mirall de los teus ulls?

Com anys enrera, hui no me desijes
y encara t tinch y t guarde amor inmens.
¡M'has oblidat del tot! mes no m'aflijes,
no sabs quan jo te cride y tu no vens!...

Musa dels tendres anys; acàs es l'hora
de que tu jamay més tornes a mì
dexantme del barranch fondo a la vora
perdut y abandonat en mòn camí.

Passaren del rellotje de ma vida
dels grans d'arena més de la meytat,
la part qu'omplí la joventut se buyda,
lo qu'era esvenidor, ara es passat.

Mes encara que veus com se desfulla
flor per flòr lo plantell de lo meu hort,
que s fa rojenca en ell la verda fulla
y ja per ell la primavera ha mort.

De tart en tart encara m'aparexes,
mes no eres la matexa pera mi;
hui quan te veig desconhortat me dexes,
puix no me dones tes caricies huí.

Hui tes esguarts despreciatius me llances,
no m somriuhen tos llàbis apretats,

y m'afones en tristes anyorances
al remembrar ensòmits ja passats.

Y sentint tot axò hui encara moure
fas la sanch del meu cor, qu'es vell y sent,
y m'obligas mos ulls oberts a cloure
si esguardar gosan ta bellesa ardent.

Pero de blau y rosa ja no pintes
pera l meu pensament res d'aquest mon;
trencats ja els vidres, ja no veig les tintes
mes que del color negre qu'elles son.

Ja entorn no volen de tes formes nues
les ilusions com cantadors aucells
de bechs daurats y de blavenques cúes
d'ulls lluminosos y de pits vermells.

Ja no estan de ma vista en la llunyança
son flayrós infinit l'esvenidor,
ja en son jardí no veig a la esperança
oferintme may més ses pomes d'or.

Ni goje tes ullades falagueres,
ni de tos llabis taste ja la mel,
ni me pots ja donar ales lleugeres
y vole y vole y may aplegue al cel.

Tot en lo mon sota son pès afona
lo peu del temps que nos calciga llarch,
y es de tots los adeus que l'home dona
el de sa joventut lo més amarch.

70 *Prop y lluny*

Ab sa blavor de transparent bellesa
las montanyas al lluny nos enamoran;
brodat de estrelles y de sol y lluna
aparix com mantell lo cel inmòvil;
quan lluny es de nosaltres l'infantesa
ses rises y sos jòchs enveja l jove;
que res en aquest mon, que res encanta
com la llunyança al esperit del home.

De prop ja no son blaves les montanyes,
ni es cel lo cel, ni del infant les hores
son d'envejar, puix ni plahers ni penes
entre ses ales esmortides portan.

Tu estàs hui lluny de mi, com la infantesa
com les montanyes y lo cel, tu, moure
fas lo meu pit gelat; lluny jo te mire
y per axò de tu jo m'enamore.
Si sabs lo qu'es d'aprop tot en la terra,
si veus son atractiu perdre de sobte
la ilusió que al gojarla se mustiga,
angel encisador dels meus ensòmits,
fuig de mi, qu'ara es temps; si la miseria
no sabs del cor humà, fuig, no t'acostes!...

FREDERICH SOLER

71. *La cançó dels aucells*

Un jorn qu'estava prop de la mar,
blanca gavina me va contar
que quan brillavan
les neus primeres
y ls frets glaçavan
les flors darreres,
prop de la platja van reunirse
les aus que volan del mar al cel,
per despedirse
del oronel.

L'oronel deya, deya cantant:
—D'una donzella y un bell galant
saber voldria
quina es la historia,
axís un dia
dolça memoria
tindré, quan vegi lo cel y l'ona,
y a la oreneta la contaré.—
La papallona
va dir:—Ja ho sé.

Ses amors dirse los vaig sentí
de nit y a l'ombra de mon jardí.
Quasi envejantlos
jo ls escoltava;
la nit mirantlos
s'iluminava,

y la parella d'amor somreya;
mes no puch dirvos qu'esdevingué.—
La tortra deya
cantant:—Jo ho sé.

Ell a la guerra va haver d'anar,
ella no feya més que plorar;
sos plors ufanes
roses marcian,
y més germanes
de dol morian.
De trista ausencia molts jorns ja feya;
no sé si noves d'amor rebé.—
Lo colom deya
joyós:—Jo ho sé.

D'amor y gloria correus ne som.
Ohiu les noves del blanch colom:
los dos vivian
de ses imatges;
per mi rebian
dolços missatges.
De nit, de día, sempre volava.
¿Perquè ell à rebre m may més vingué?
Lo corb xisclava:
—¡Be prou qu'ho sé!

Sa carn glaçada ni l corb la vol;
sa sanch vessada la seca l sol.
Dins là fossana,
de morts rublerta,
dorm en la plana:
¡jà no desperta!
Pobra estimada! Com a ell dormiula
y l veurà en somnis. ¿Qu'esdevingué?
L'òliva xiula:
—¡Be prou qu'ho sé!

Per fer que resen per lo finat
fa temps tres voltes he gemegat.
M'ohí sa mare,
morí de dol:
la nuvia encare
plorarlo vol.
Al cel trovarlo joyosa espera;
no sé si plora. ¿Qu'esdevingué?—
La cadernera
va dir:—Jo ho sé.—

Sota d'un salzer d'un monastir
veig una monja que s vol morir.
Del cel s'anyora;
parla d'un mort;
remembra y plora
la seva sòrt.
Quan l'he dexada, trista somreya.
¿Tinch de trovarla quan tornaré.?—
L'àliga deya:
—Jo sols ho sé.

Damunt dels núvols, ab ull ardit,
al sol mirava de fit a fit.
Com colometes
he vist juntades
dos animetes
enamorades.
Volant fugiren lluny de mia vista,
volant y sempre pujant al cel.—
—¡Historia trista!
diu l'oronel.

Altres histories se van contar
ans que la lluna sortís del mar;
¡cap d'alegria!

Les aus ploraren;
la nit venia
quan se n'anaren;
la nit que porta negra corona.
L'oronel deya l'últim cantar
y, ran de l'ona,
passava l mar.

THOMAS FORTEZA

72. *L'ombra d'en Muntaner*

I

—Dexau, senyor Rey, l'escriure;
retirauvos a la cambra,
puix la nit es fosca e freda,
e l vent siula e la mar brama.

—No n tench por del vent com siula
ni l brugit del mar m'esglaya;
anàuvosen, l'escuder,
l'escuder, en pau dexaume.—

Y segueix lo rey en Pere,
y rellitj lo que contava,
y parlava de Mallorca
y del rey occís en Jaume.

Mes lo escrit no li plahia,
car no n'era prou celada
la vilesa d'en Centelles
ni d'aquell que l'ordonava.

Y esborrava tot lo escrit,
y a escriure llavors tornava;
y encara sa fellonia
no n'era ben prou celada.

Y gitantne de sa pensa
l'angoxa que l'aufegava
ab sos ulls flamejant d'ira
axí dix per enganyarse:

—No m fa res! que'n parl l'Historia
de la mort del foll en Jaume;
jo mateix, per son escarni,
jo mateix he de contarla.

Fo deslleal! Fo m'enemich!
ergull de rey l'afollava,
e jamay a nos volia
prestar degut homenatge!

Menyspreava l'Aragó
e nos contrastar gosava,
e ab mos enemichs s'unia
e pactava's ab la França.

Vassall era e cort tenia,
e sceptre en la mà portava,
e devant nos la corona
en son cap duya posada.

S'hagués abaxat a nos,
hagués fet son vassallatge,
car no cal a los sotsmesos
devant son Rey alçurarse.

Fou ben justa la mort seua!
fou ben tolt lo seu reyalme!

¡Dintre mes mans moriria
si no fos mort en batalla!

No m fa res! que n parl l'Historia
de la mort del foll en Jaume,
¡sabrà l mon que ma potença
no l'escarnexen debades!—

Axí dix, y tornà escriure
y l'estil li tremolava;
y l vent encara brunzia
y la mar bramava encara.

II

Molt més forta la tempesta
dins del pit del rey bufava,
y més que les feres ones
sos batechs l'avalotavan.

Y mentres qu'ell escrivia
fellonies simulades
y d'en Jaume l'infortuni
ab vileses disfreçava,

Sentia fortment remordrel
lo penediment dins l'ànima,
y la sanch del cor sentia
qu'ab sos pichs l'enmatzinava.

De allà de dins, una veu,
ab clamors espaventables,
vileses y més vileses
per ell forjades membrava;

Y dexava l Rey la ploma,
la prenia altra vegada,

y fort irat la jaquia,
y capficat concirava;

Y la veu, la veu horrenda,
clamava més enutjada:
—Fou lo net de ton besavi,
fou l'espòs de ta germana;

E socors tu li devies;
e socors no li donaves,
e lo meties en guerra,
e lliuraveslo a la França;

E enganyares ab promeses
los prohoms de son reyalme,
e den Roig la traydoria
ab mercès guasardonares;

E procés de vils calumnies
contra d'ell llavors formares,
e foren venuts a tu
los jutges que l condemnaren;

E quan humiliat venia
no exoires sa pregaria,
e de la injusta sentencia
lo termini no esperares;

E tolguéresli lo regne,
e mort d'esclau li donares,
e fou net de ton besavi!
e marit de na Constança!—

Y lo Rey tornava a escriure,
y lo pols li tremolava,
y deya entre sí mateix,
la carn del pit unglejantse:

—Par que mon cor se rebel-la,
e també par que m contrasta!
fins lo cor m'arrencaria
si gosava contrastarme!

Y seguia, y la tempesta
ab sos bufs par que cridava:
—Fou lo net de ton besavi!
fou l'espòs de ta germana!—

III

Eren les dotze; el palau
feu estremir forta ratxa
y escruxides les finestres
s'obriren del tot en ample.

Astorat lo del Punyal
levà la vista esglayada,
y viu un'ombra planyívola
qu'envers d'ell son pas girava.

De cavaller parexia,
vestia elm, cota y espasa,
y fulles de pergamí
en la mà esquerra portava:

Son captener era noble,
sa cabellera era blanca,
y son mirar era trist,
era trist, mes sense ràbia.

Lliscàrenli de sos ulls
lliscàrenli grosses llàgrimes:
y esguardant sempre a lo Rey
de cap a ell pausat ànava:

—Mal hom, li dix, no tremoles,
so amich vell de ta nissaga,
so en Muntaner lo lleyal,
so d'Aragó l'historiayre.

Jo escrivia les conquestes,
los fets ínclits de tos pares,
e mes que l'or resplandien
de Catalunya les barres.

Llitxla, mal Rey, llitx la crónica
dels braus de ta noble casa,
en ses fulles no s'hi troba
ni tan sols ombra de màculà.

Ells pugnaven per son Deu,
contra ls alarbs ells pugnaren,
tu pugnas contra ls cristians,
contra Deu, contra la patria!

Llitxla, mal Rey, exa historia;
Mallorca, Sicilia, França,
Cerdenya, Africa, la Grecia,
ses senyeres hi dexaren.

Seguexla, escriuhi tes gestes
de Lluchmajor la batalla,
la malvestat d'en Centelles
e l'homey del alt en Jaume.

Pobre infant, de nit y dia,
quan les ones s'esbravaven,
jo l tenia dins mos braços
e cobria l ab ma capa.

¡Pobre d'en Ferran l'ardit,
mon duch e companyó d'armes,

si haguesses vist la dissort
que a ton fill era guardada!

Be fas! escriu, Rey, escriu!
ab pura sanch de ton frare
taca exes fulles, honor
de la terra catalana.

Homeyer de ton germà!
botxí de ta llinatjada!
escriuhi, si ets prou valent,
escriuhi la teua infamia!—
. . . .
Al endemà dematí
l'escuder entrà en la cambra,
y viu lo Rey esmortit
e jayent de sus la taula.

Son estil tirat per terra,
ab la punta mossegada,
y fulles poch ans escrites
retorçudes y esquexades.

73. *En els ulls de Deu*

A mon amich y parent lo jove metge en M. Aguiló

No se n vengué com sol venir, feresta,
pausada, amenassant; en jorn serè
tal volta lo tro esclata, el mar revé,
siula l mestral y brama la tempesta:
axís la Mort vengué.

Vingué-se n ab la vesta manllevada
perquè hom no s previnguès de sa furor;
llavors, tirantse enrera l vel traydor,

un pit omplí de baf ab sa alenada,
y tots los pits d'horror.

Ma benehida llar ni sols havia
tal hoste somniat; pau ametent,
sons de besades, angelets rient,
tremolors de dos cors; y si un sufria
sufriam somrient.

Niuet d'amors que l'esparvé esgavella
abans que cap aucell puga alçà 'l vol,
etjega l'esperança, acull lo dol...
niuet d'amors, quant haja espirat ella
¿hon trobaràs consol?

En son costat la matzinada fulla
hi té la Mort, ¿la veys rellotje en mà?
en caure d'exa arena l'últim gra,
d'eix cor, fornal de vida, la despulla
no mes ne romandrà.

Quan l'ona bat a l'ona revinglantse,
¡quin sò fa més terrible la maror!...
De son pit més funesta es la remor
hont la mort y la vida, rebregantse,
exhalan l'estertor...

¡Y vencerà! Be ho diu la cara trista
del metje amich qui vetla en son capsal;
per no llegí en sos ulls, mos ulls açal;
lo condemnat a mort baxa la vista,
quan descubreix lo pal.

¡O amich del cor! ¿No hi ha esperança?... Calla
y surten les amigues, y m fa por
ço qu'endevin... Puix no esclatau en plor,

fills meus, y ja li cusen la mortalla;
¿hon sou, fillets del cor?

O ab ma pena us haguera mort, o hauria,
mentintvos esperances, badallat;
sòrt que no hi eran, gracies, amistat;
la que dolça somreya en sa agonia
hagueria delirat.

Si l plor fos bàlsam per mortals ferides,
si fos ofrena qu'amansís la Mort,
si l dol secàs lo seny com es tan fort...
si una vida s redimís ab vides...
¡germana..., quina sort!

¡Y avuy que l'amistat y la ciencia
y l talent y l'amor s'han dat la mà,
envergonyits la testa han de baxà?
Entre tantes essencies, una essencia
per ella no hi haurà?

¡Ah, no!... eix ronch gemech es la rialla
ab que escarneix la Mort mon fat cruel;
¿no veys com va acostant sos dits de gel
vers de son cor? Finida es la batalla;
l'únich remey... del cel.

—Amor de les amors, esposa mia,
¿qui més que jo t'estima en aquest mon?
Més besos, que tal volta ls darrers son!
¿Si jo ab mos besos aturar podia
lo teu alè que's fon...?

Amor de les amors, ¿te n vas y m dexes?
no mirs la terra donchs, no m mires pus;
al cel relligarem los dolços nus;

Jesús ve a consolar les nostres quexes,
queda ab el Bon-Jesús.

Veus com no plor, no plores tu; sus ara
veuràs aquell infant que Deu t'ha pres;
los altres son fills meus... no m digues res,
me moriria si ls sentís dir *Mare*,
perdó si t'he ofès.—

Al sò de la campana que conforta
y ensems aterra, romanguí astorat;
esculptura de pedra, agenollat;
ja no hi vegí la *Morta*;
un àngel, en son lloch, trasverberat.

L'àngel movent les ales vers la gloria,
l'estátua mans esteses fentli *adeu*...:
y se n tornà l sant crisma, y mal no m feu
lo càntich de victoria,
qu'era son premi y lo suplici meu.

¡Felís dolor qui del dolor nos priva!
Contemplantla esglayat fins a la fí,
si l cos sens esma no hagués tret d'allí
una mà compassiva,
haguera vist sa mort sense morí!

Trobí us a tots postrats fent la pregaria,
pensí que Deu los impossibles pot,
l'ànima meua se fongué en un vot...:
mes al vot, funeraria,
responia la veu del sacerdot.

Per ella eran los salms de l'agonia,
per ella, y era jo l'agonisant;
lo cor sens moviment; los ulls sens plant,

mostrava m' que vivia
sols un sèch tremolor de tant en tant.

Les dotze n'era l'hora senyalada;
el rellotge de sobte gemegà;
una busca ab terror l'altra besà;
brunzí la campanada,
y devant mi la terra s' trabucà.

—Si ma cara esblanqueix dolor sobtana,
y tambaleig, y un sort gemech exhal,
y m pren lo cor..., fills meus, no m pren un mal;
es aquella campana
que vibra dins mon pit lo cop fatal.—

Me va parexer que los cels s'obriren
y dos estels vaig veure relluir,
com un suspir dolcíssim li va exir
l'alè..., y reculliren
ma mare y mon fill mort aquell suspir.

Llavors la taula negra y quatre ciris
il-luminant un cos ab sa claror...
encara era amorosa en sa grogor;
semblava un pom de lliris
perduda ab la ventada sa blancor.

Tot s'apagà després; les batallades
ab sò de tombes repetí l'acer;
creguí qu'era la caxa que'l fosser
tancava a martellades,
y correguí a donarli l bes darrer...

¡O amich! ¡o grat recort! tu m'abraçares
y, cubrintme los llabis ab ton dit,
tu mateix m'aportares vers del llit,

y somrient me signares
l'angel de l'Esperança etxerovit.

Benehit sia Deu que l'hom iiiferna
y l salva; volgué ploure sobre mi
mercès y pel prodigi t'escullí
ab amistat eterna
besarem tots la mà de que s serví.

¡Per los fillets que tornan tenir mare,
pel cor qui torna tení alè ¡Senyor!
del noble front llunyauli la foscor,
del pit lo dol; feys qu'ara
y sempre l'agomboli dolça amor!

ANICET DE PAGES DE PUIG

74. *L'ánima en pena*

Tot sol a la cambra, qu'es niu de pecats,
lo comte aixís parla, dexaulo parlar:
—Avuy que ja ets morta per forsa m voldràs;
si l cel no m'ajuda, l'infern ho farà!
Ací, los meus patjes! serviume aviat:
les armes depressa, depressa lo cavall!—
Quan es dalt del poltro la nit va arribant.
¿Sabeu hont va l comte lo comte l'Arnau?

Fa dret a una esglesia convent de Sant Joan;
s'hi es morta una monja, la enterran demà.
Lo comte l'aymava, l'amor no era sant;
per no esser del comte fugí a lloch sagrat.
Ahir s'hi moria ab Deu conversant;
sa ànima ls angels se n duyan en dalt;

son cos en l'esglesia solet l'hau dexat.
¿Què vol, donchs, lo comte, lo comte l'Arnau?

Be massa qu'ho diuen sos ulls flamejants!
ja es lluny de la serra, ja es prop del pinar,
ja arriba a la esglesia, no hi pot entrar pas,
la porta es tancada; a colps de destral
lo comte l'enfonza; quan passa l llindar
un baf com de tomba li fa girà l cap;
ab aygua beneyta no s'ha pas senyat.
Malhaja lo comte, lo comte l'Arnau!...

La morta es estesa devant del altar,
vestida de monja, los brassos creuats,
rosari a la cinta, Sant Crist a la mà;
dos ciris llumenan a cada costat.
Sens por ni respecte, com llop famejant
qu'aguayta l'ovella dormida en lo jas,
lo comte s'hi acosta; ja hi es al devant.
Deu guarde a la morta del comte l'Arnau.

La morta du als hàbits cordons ben nuats;
al comte fan nosa: se treu lo punyal,
li estripa la roba, ja troba la carn,
dels ulls no s contenta, ja hi posa les mans,
¡Jesús, quin miracle! ¡Deu meu, quin espant!
la morta is ulls obre y s posa a plorar.
Lo comte s'esglaya, ja va reculant.
Ay pobre del comte, del comte l'Arnau!

Quan ix de l'esglesia, ¡quins trons y quins
du nua la testa, no diu ¡Deu me val! [llamps!
se palpa les armes y puja a cavall.
Lo poltro al sentírsel ¡quins bots y quins salts!
La crin erissada, la boca escumant,
a correr s'arrenca per monts y per valls
y al vent dexa enrera; pareix ¡Deu me val!

que ls diables se n portan al comte l'Arnau.

Fa temps que del comte ningú res ne sab.
La pobra comtesa, de tant anyoral,
les nits y los dies la troban plorant.
D'almoynes be n dona d'ofertes be n fa.
Per veure si minva sa pena y son plant,
dejunan y pregan abats y ermitans,
y dins les esglesies de tot lo voltant
¡be n crema de cera pel comte l'Arnau!

La nit, la comtesa la passa resant;
ses filles li ajudan, plegades les mans;
no resa per ella, tampoch pels infants.
De sobte lo comte li surt al devant:
—La bona comtesa, viudeta lleyal,
deseu los rosaris, tanqueu los missals;
com més per mi pregan penar més me fan.
¡Ja ls prechs no li valen al comte l'Arnau!—

Y desde llavores quan canta lo gall,
al punt de les dotze, enronda l palau
un cavaller negre qu'al cor dona espant.
De lluny ja ses armes se senten dringar
y deix per lla hont passa un baf tot estrany.
Clavat a la sella, no s pot bellugar;
pareix ¡Deu me valga! un mort a cavall.
¡No dieu parenostres pel comte l'Arnau!

Sa llengua no tasta ni palpan ses mans;
sos llavis ben closos no poden parlar
y l dia no veuen sos ulls envidrats.
Y dins la carn freda del cos enrampat
un ànima ardenta que may pot queixar's
pels segles dels segles hi và esbategant;
y diu, tot senyantse, la gent dels voltants
qu'es l'ánima en pena del comte l'Arnau!

75. *Cant de Salomó*

L'Espòs gentil, l'Esposa encisadora,
abdós s'aymavan ab igual tendresa:
Ell era un rey, Ella era una pastora:
Ell era tot amor, Ella bonesa.

Y cada nit l'Esposa se dormia
quan l'Espòs ab un bes sos ulls tancava;
Ell feya brunzir l'arpa a trench de dìa
y Ella per escoltarlo s despertava.

—Vina ab mi; ja l sol daura la montanya;
¡oh Sulamith! la matinada es dolsa,
y t'he fet, amór meu, una cabanya
ab rams de tamariu y brins de molsa.

Ningú la sab; encara cap pastora
tremolenca d'amor l'ha trepitjada;
ofrena es del Espòs que t'enamora;
jo per tu y tu per mi; tu ets ma estimada.

Exa via que veus de verda alfombra
hi mena dret... ¡quins marges y voreres!
flayran be ls roserars y fa bon'ombra
l'ample y espès fullàm de les moreres.

Afànyat; guayta: desde açí s'ovira
son vert teulat d'eterna primavera;
hi som aprop; ¿no sents ja com sospira
la font que ls peus li besa joganera?

Ja hi som: quina frescor y quina flayre!
flors que trepitjas, branques que't coronan,
font clara, raigs de sol y onades d'ayre
¡oh Sulamith! la benvinguda t donan!

Jo he dexat mon palau sols per aymarte
y eix niu petit he fet per tu, m'aymia;
si mos somnis eix niu pogués contarte,
¡quines coses més dolses que't diria!

Acòstat; ningú ns veu. Plè d'esperansa
prop teu se m gonfla l pit, ¡oh esposa bella!
com lo pit del colom trist d'anyoransa
quan atrapa y enronda a sa parella.

Acòstat; ningú ns veu. Qui es, me demanes,
aquest rumor? ¿Per xò besarm no goses?
tal volta l fan les tortres bosquetanes
qu'entrar ací ns han vist... ¡son tan geloses!

Desclou eix cinturó que m desespera,
dexa caure la túnica preuada;
ja t cobreix fins als peus la cabellera,
com cobreix un joncar font regalada.

¡Qu'hermosa qu'ets, qu'hermosa qu'ets, aymia,
pastoreta gentil d'exes montanyes!
jo t'am cada jorn més y esser voldría
lo tel més amagat de tes entranyes.

T'ha donat son trepitx dayna lleugera
y es ton coll com de tórtora galana,
y son tos fins cabells tanys de palmera,
y es ta boca la flor de la magrana.

Lo sol beu llum en tos ullets encesos;
tes galtes, prats de lliris, son hermoses;
tots pits rodons, que no aplanan mos besos,
dos terrossets de neu que crian roses.

¡Quin plaer! al estrenyer ta cintura
ma embriaga pensa d'aquest mon s'oblida,

y en un bes llarch, brusant, ple de ventura,
sento, ma esposa, que ns partim la vida.

¡Detúrat Temps! mira l'aymada mia:
no has pas vist may, oh monstre de feresa,
alegria en lo cel com ma alegria,
ni bellesa en lo mon com sa bellesa.

¡Oh amor! ja defallexes fadigada
y ab tes festes y jochs ja no m'animes;
dorm, oh ma Sulamith, ton sòn m'agrada
perquè fins somniant dius que m'estimas.

Ton bleix cansat que ma victoria canta
ressona dins mon cor ab dols misteri,
com ressona a la nit dins l'Arca santa
la suau armonia del psalteri.

¡Oh Sulamith! tu ets bona entre les bones;
tu ets hortet tancat, font segellada;
jo sol flayro les flors, bèch en tes ones;
jo per tu y tu per mi; tu ets ma estimada.

En nostre amor s'hi enclou, muller hermosa,
la vritat, la bondat y la bellesa;
de sagrar nostre amor ¡oh casta esposa!
jo te n faig verament santa promesa.

¡Ufanarte n be pots! A sa memoria
los esclaus y senyors, los forts y febles,
acotaràn lo cap, signe de gloria,
tothom ne tindrà esment en tots los segles.

Y eix niu petit qu'he fet per tu, m'aymia,
estendrà son fullam per prats y comes,
per montanyes y plans; y serà un dia
la cabanya payral de tots los homes.

Benehiré l'herbàm d'aquexes serres,
flayre de vida llensarà eix paratge,
y pastors y remats de totes terres
ací faràn un jorn son romiatge.

Ab ofrenes y prechs, les mans impures
tremoloses damunt del pit creuades,
ací vindràn les gèneres futures
a besar lo polsim de tes petjades.

Y l cadavre del mon, alsant sa llosa,
redressantse en la terra redimida,
ací vindrà, ab mà seca y tremolosa,
a trucar a les portes de la vida.—

Dins sa cambra reyal, en dolsos llasos,
assò l bon Rey a sa estimada deya,
y mentres Ella, esclava entre sos brassos,
ben ferida d'amor, d'amor somreya.

Núvols d'encens lo sagrat llit cobrian
y chors de místichs serafins cantavan,
y les espases nues relluian
de milers d'angels qu'al entorn vetllavan.

76. *Plenitut*

¡Quin bé de Deu! ¡Quina tardor, Maria,
quina tardor! Sembla una primavera
plena de fruyts; pareix una hivernada
ab flors y sense fret. L'anyada bona
no s'ha pas acabat: encara dura.
¡Deu nos en dó d'anyadas com aquesta!
Tots los graners son plens: hi ha blat a dojo.

¡Quinas batudes les d'enguany! Donchs, guayta:
encara son millors las tardanies.

Mira ja els blats de moro com groguejan;
si Deu ho vol y envia un xich de pluja,
aviat les panolles esfullades
posarèm a secar a la finestra.
¡Que n tindrèm de capsots quan lo fret vinga!
Y ab els grans d'or, que son lo pa del pobre,
¡que n farà de floretes la maynada
a les rejoles de la llar calenta!

A les vinyes les tories ja se vinclan
y fins ja s'allargassan pels terrossos
carregades del fruyt qu'alegra ls homens;
y ja ls veremadors a corre-cuyta
adoban els samals, rentan la tina
y posan bé l brescat: tothom trasteja.

Al peu de les nogueres hi ha solades
de nous que s'han obert; les verdes pinyes,
tot escampant sa flayre rehinosa,
penjan dels pins a punt d'esbadellarse,
y ls bordegassos, d'amagat dels amos,
proban de ferles caure a cops de pedra;
els monjeters verdosos, a les hortes,
s'enfilan per les canyes encreuades
tots enflocats de blanques campanetes;
y allà dalt, un sol clar que ja no abrusa
dexa caure a la terra sos raigs tebis
omplintho tot de vida assossegada.

¡Quin benestar s'hi sent a tot lo poble!
Es qu'hi ha pa per tot l'any; es qu'hi ha llenya
per tot l'hivern, per llarch y fret que sia.
Tothom no pensa més qu'en fer millores,
cadascú pel seu bras; y als camps y als masos

se n'hi fan de valent. Lo pobre batlle
y ls regidors, a casa de la vila,
no saben hont girars de tanta feyna,
ja s neteja la font que no rajava
del derré axut ensà; diuen qu'al mestre
li empedraràn lo pati del estudi
qu'es ple de clots; ja s'han posat pedrissos
a la plassa major, y a les rodones
que l jovent, cap al tart, fa per les eres,
mentres se pren la fresca, tothom parla
de llogar per Nadal la cobla nova.

Lo bon senyor rector no s queda enrera;
refregantse les mans, ahí ns contava
que ls pabordes li portan les bassines
plenes de gom a gom cada diumenge;
y després afegía ab gran misteri
que la Mare de Deu estrenaría
per la festa d'enguany una corona
y un mantell de vellut brodat de perles.
Com qu'al convent han fet tan bona capta,
també pel bon Jesús faràn les monges
un vestit blanch tot ple de llentietes
y ab serrell d'or; y li encendràn dos ciris
caragolats, d'aquells de cera fina
que fan poch fum. Y fins per la custodia
s'ha guarnit tàlem nou. La bona anyada
ho es per tothom, pel cel y per la terra.

Y de tot aquest goig que Deu envia,
a nosaltres, Maria, nos pertoca
la millor part. No mires pas les prades,
ni les vinyes, ni ls camps, guayta endintre,
al fons de nostres cors. ¡Quina riquesa
d'esperansa y d'amor! quina hermosura
qu'hi tenim dins de l'ànima joyosa!
¡Tot axó sí qu'es la més bona anyada

que Deu nos ha donat no mereixentho!
¡Com se m'axampla l pit! Quina alegria
qu'hi tinch a dins! una alegria dolsa,
plena de pau, com la d'aquell que acaba
de fé un viatge perillós, y arriba
sense haverhi pres mal. Les flames roges
de la sanch ja en caliu se son tornades
qu'avuy escalfan tot lo que ns fà viure
sens cremar res. Y tu, companya meva,
més xamosa que may, rosa florida
qu'omples ma llar de flayre delitosa,
ets tan bona que tots los que t conexen
te diuen la santeta de la casa.
¡Una santeta ab nens y tot, Maria!
Deu nos en dó d'anyades com aquexa.

Tot ja ha portat son fruyt, y per tot sento
la plenitut hermosa de la vida.
Benehim, donchs, al cel que ns l'ha donada.

JOAQUIM M.ª BARTRINA

77. *Epistola*

Amaro e noia
la vita, altro mai nulla, e fango è il mondo.

Leopardi

Amich, si encara ho ets, mon plany escolta;
si sols t'ho dius, si l'amistat antiga
pel cuch del egoisme rosegada,
com tronch corcat al apoyarshi s trenca,
no llegeixis... ¡mes prou, si ets egoista,
al veure versos llensaràs la carta!

Dupto. Vetho aquí tot. Dupto, y no m sento
ni ab voluntat ni ab forsa pera creure.
Tot lo que miro es fals; may lo ser íntim
sabré comprendre be del que aquí m volta.
Del infinit jo puch llegí ls prodigis
analisant la llum de les estrelles
que allà d'allà, en lo cel, brillan perdudes...
y analisar la llum d'una mirada
y llegir en lo cor ¡m'es impossible!

¿Com no duptar del mon, qui en ell hi troba
solsament falsetat è hipocresia?
Renoms brillants se fan ab falses glories
com ab cartró daurat se fan cuyrasses,
y de lluny tot es or pel curt de vista.
Vergonyós y modest s'amaga l mèrit
y atrevida s'eleva la ignorancia;
així l que fa poch pes en lo mar sura
y es en son fons tant sols que hi ha les perles.

¡Elevarse! ¡Pujar! Si faltan ales,
recordar tothom sab que a les altures
no l'àliga tant sols, també hi arriba
lo reptil, y es prou fàcil arrastrarse.
Y quan, pujat al cim, més ambiciona
encara remontars', té sempre l medi
de lograr'ho rebaixant lo que l rodeja.
¡Y això ho fan tants! Y may ningú ls censura
¡Prou ells tindrian por, si por no fessin!

Altres n'hi ha, del ambiciós escala,
qu'homens de bé per tot arreu se diuen,
y, per debilitat, del crim son còmplices
mirantlo indiferent. Lligar no saben
la causa ab los efectes, y no veuen
que l mal d'altre en son mal pot transformarse.
Tranquil mira l pagès que ls boscos talan;

no s'hi oposa, al revés, se n'aprofita,
pero poch temps després, les plujes venen
y en la montanya a l'aigua res detura
y corre monts avall, y ls rius desborda,
los camps inunda... ¡y al pagès ofega!

Ab sa estranya indolencia y apatía
los uns, ab sa malicia ls altres, deixan
o fan que la mentida en 'queix mon regni.
¿Mes lo jovent, què hi diu? Si es l'egoisme
qualitat sols dels vells ¿com no s prepara
a transformarho tot, en bé dels pobles?
¿Què fa al menys del jovent la part més alta,
la part que per sos títols o fortuna
ha de donar a las demés exemple?

Vestit ab la librea de la moda,
ridícula com sempre en sos capritxos,
aquí n teniu un d'ells. De son cap cuida
molt més lo perruquer que l catedràtich;
amich de bailarines y toreros
protegeix sempre l'art, y tots diriam
qu'es fill d'un monstre acàs, no d'una mare,
segons lo mal que parla de les dones.
Entre visitas, jochs, passeigs y teatres
ni té temps per pensar. Treballa sempre...
¡Aqueix es l'*homo sapiens* de Linneo!
¡Si tots con aqueix fossin, fins al dia
del Final, no hi hauria al mon judici!

Al veure com aqueix y aquells tants homens,
¡veritat y virtut, ahont puch trobarvos!
¿Que en lo poble, tu m dius? Y ahont es lo poble?
¿Es la munió de gent que alegre xiscla
y en la plassa de Toros té Ateneo?
¿Es la que per carrers y plassas corre
¡visca la llibertat! cridant contenta,

y es esclava primer de sa ignorancia,
després de sas passions, després dels ídols
que, per demà cremar, avuy aixeca?

Jo crech que hi ha virtut, perquè hi ha vici,
mes no la sé trobar per ahont la cerco;
potsé ho fa que ha fugit de les grans viles,
¡tan petites per ella, acostumada
a víure dintre l cor dels homens justos!

Y això deu ser. Com la virtut pot veure
sens que tinga desitjos d'apartarse n,
l'espectacle ridícol que a tot'hora
las grans ciutats als ulls dels bons presentan.
S'hi vehuen sempre ls Deus del vell Olimpo,
que, d'aquell desterrats, per aquí voltan:
Momo ha tret a Talía dels teatres;
las Musas han plantat quincalleria,
Venus de cap artista es la modelo
qu'are les grans belleses son las Fúries.
Vulcano fa contentes a les Parques
treballant dia y nit enginys de guerra,
y Mercuri en la Bolsa, que es son temple,
embadalit aguayta com Cupido,
ja sense vena als ulls, treu sempre comptes.

Y Cupido fa be, que sols los homens
ab interès los interessos miran;
y tots, fora de l'or, tots los que n tenen
no creuen en res més que en sí mateixos,
¡qu'es creure, per ma fè, en ben poca cosa!

¿Y no hi haurà un remey? ¿Es per ventura
un cercle lo progrés qu'ara ns retorna ,
després de haver passat segles gloriosos,
al primé estat salvatje d'ahont sortirem,
com torna al mar pe ls rius la gota d'aigua

que del mar pujà al cel dintre del núvol?
L'home, que, per unir als llunyans pobles
ha fet esclau al llamp ¿no podrà un dia
estrenyer la distancia, avuy inmensa,
que hi ha entre l cap y l cor? ¿No podrà treure,
com del carbó l diamant, del egoisme
l'amor pera posarlo en sa corona?

¡Tant de bo que aixís fos! Llavors serian
los homens homens y les dones àngels.
Mes per ara no ho son. Si alguna pura
idea o virtut tenen, prest la esborra
l'egoisme que va creixent, semblantne
sos efectes l'efecte d'un incendi
que l fum embruta lo que l foch no crema.

¡Ditxós tu! Ditxós tu que en ta masia,
lluny del brugit del mon, vius en la calma,
y en 'quexes nits d'hivern, per mi tan tristes,
prop de la llar d'ahont los tions encesos
claror y llum escampan per la cambra,
mentres ta dona al nen més petit bressa
cantant dolses cansons, tu al altre mostras
a creure en Deu y a respectar als pares:
y l vent que vol entrar per les escletxes
rutllant de tos fillets los cabells rossos,
te porta l perfum aspre, que aquí anyoro,
dels rehinosos pins de la montanya.

MARIA JOSEFA MASSANES

78. *Castes espines*

Sabs, ramellera hermosa,
perquè, contenta,
sempre com les flors mostres
ta cara fresca?
Perquè tu, nina,
ets poncella a qui guarden
castes espines.

¡Ay! quantes papellones
te fan l'aleta,
com si fossen tes galtes
roses vermelles;
ten compte, noya,
puig venen, fiblen, fugen
y may més tornen.

Ramellera disposta,
mata exa oruga
que per ta mà nevada
poch a poch puja;
no veus, mesquina,
que sa baba argentada
los rams mustiga?

Esquívat presurosa
les drolles vespes
que al entorn de tos llavis
burinotegen.

Perquè es més dolça
que mel de sajolida
la de ta boca.

Com en les toyes lligues
branques diverses,
mil voluntats esclaves
tindrà la teva,
mentres que, altiva,
conservin ta hermosura
castes espines.

MATHEU OBRADOR Y BENNASSAR

79. *La Roqueta*

Anem, companys, ja es hora:
Dexem la terra plana,
les pampoloses vinyes,
les valls y ls sementers;
si al cim de la montanya
hem de pujar, feys via:
l'estel d'auba s'apaga...
Abans que trench el dia,
muntem aquests costers.

Bella hora! el fresch oratge
no s'es despert encara
per desxondir les fulles
dels oms y pinatells;
poch a poquet la lluna
s'es posta esblanquehida,
y el rosinyol li canta

xalesta despedida
de dins dels tamarells.

Amunt! el rost es aspre,
estreta la dressera;
ja arribam a les timbes
que vest de neu l'hivern;
si redolant llenega
la seca pedruscada,
de forta mata-seuva
agafau la tanyada
o ls verdurchs d'alavern.

Enrera ja romanen
les velles oliveres,
per los penyals arrelan
los pins y ls arbossers;
Veys allà baix les cases
que hi tornan de petites,
y d'aquí dalt s'esborran
los caminoys y fites
y ls puigs tornan planers.

De romaní y espígol
brufats de fresca roada,
aromes sanitosos
escampa l'oratjol:
¡Amunt, companys, depressa!
El capdemunt s'acosta:
la que a pujar mos queda
es la derrera costa...
Mirau: ja surt el sol.

Ningú romanga enrera:
d'aquest replà ja veuen
brillant com a de plata
la tivellada mar:

el vent aquí ja siula,
la fondalada esglaya,
y, travessant les boyres,
la vista ja s'esplaya
per ample llunyadar.

¡Envant per les escletxes
de cantelludes penyes!
El cor aviat batega,
degota la suor...
Millor! més saborosa
serà la reposada:
¡Companys, l'altura es nostra!
Ja hem feta l'arribada
al cim del Puig major.

¡Quin alenar més ample!
¡Oh estada delitosa
demunt d'aquesta altura,
sens penes ni perills!
Aquí la amada terra
tota sencera s mostra,
la pàtria benvolguda,
la dels avis, la nostra,
la que ho serà dels fills.

Los ulls, de tant qu'es bella,
no s cansan de mirarla;
com més l'han coneguda
més ella s fa estimar;
y mirantla, reviuen
dels fills en la memoria
de l'antigor los dies,
los bons recorts de gloria
qeu l temps no ha d'esborrar.

Aquella mar blavenca

que tota la enrevolta,
com si n'estàs gelosa,
les naus veya venir
de tantes gents y pobles
que, per tant rica y bella,
lluytaren y volgueren
ensenyorirse d'ella
per viurehi y morir.

En monuments y llibres
roman la recordansa
dels que hi feren estada,
pacífichs o guerrers,
que alegres la guanyavan
plorosos la perdian,
desde aquells que ab grans roques
per los turons bastian
los gegantins clàpers.

Tant com ho es agradosa,
¿qui no la estimaria?
Copeta d'or, refugi
de quietut y pau,
d'eterna primavera
tot temps endiumenjada,
reblida de belleses
y sempre endosserada
per aqueix cel tant blau.

A l'hora que se n' puja
el sol, fonent les boyres,
y la rabeja tota
d'esplèndida claror,
¡com fa de bon mirarla,
demunt aquesta altura,
y vèurela sencera,

plasent, sense lletjura,
vestida de verdor!

¿Les veys tantes de viles,
d'en temps primer fundades,
unes dins la muntanya,
les altres en el pla,
ab llogarets alegres,
y campanars altívols,
y blanchs molins qui rodan,
y comellars ombrívols,
arreu, ensà y enllà?

Aquell es el rich terme
de la enclotada Sòller,
que may veu en ses terres
torrents ni gorchs aixuts,
la que fins a l'esquena
de la espadada serra
fa reverdir les hortes
y fruyterars; la terra
dels glosadors aguts.

Allà, envers tramuntana,
la històrica Pollensa,
ab son castell altíssim
y l monastir antich,
té esblandides riberes,
fondals y cales velles,
y valls com les de Bócar
y Colonia y Ternelles
y l'esquerp puig Tomich.

Derrera aquelles serres
la muradada Alcudia,
la ciutat fidelíssima
alberch de Carles Quint,

reviu ab ses veinades
y n fa marjals florides
de la enllotada bassa
que abans tantes de vides
acursava sovint.

Allà lluny hi rumbejan,
per tot el pla escampades,
Artà ab ses coves fondes,
la rica Felanitx,
la vella Montuiri,
Binissalem fruytera,
Manacor populosa,
y Algayda allà hont era
la antiga Castellitx.

Los jornalers qui cercan
el pa de cada dia
envia a fora terme
la pobre Santanyí;
y Lluchmayor s'axeca
devora la planura
Ahont batallant moria,
un jorn de desventura,
l'últim rey mallorquí.

Al fons de sa badia
de reposades aygües
s'alsa la bella Palma
voltada d'arrabals,
ab sa preuada Llonja
colrada y envellida,
prop de la Seu altíssima
devora l mar bastida,
y ab sos antichs casals.

Dins el cor de la serra

s'amaga Valldemossa,
ab ses tallades costes
y comellars y afraus;
y lluny, allà hont blavetja
la esquerpa Dragonera,
ab qualsevol vent fassa,
Andraitx, la marinera,
fa navegar ses naus.

Tantes com son, la vista
no arriba a destriarles:
per dins sos termes corren
torrents y reguerons;
per tot arbres y vinyes
verdetjan dins ses tanques,
y antichs rafals s'axecan
y alqueries blanques
p'els pujols y turons.

La bona gent pagesa
s'afanya y s'atrafega
conrant les sòrts y rotes,
banyantles de süor:
es gent de sava forta,
honrada y donadora,
tement de Deu, creguda,
y bona guardadora
d'usanses de l'avior.

D'hivern, per fora vila,
de sol a sol treballan
estòls de infatigables
y sobris gaveters;
los podadors esmotxan
la vinya espampolada,
y ls parellers s'acalan

menant dreta l'arada
per dins los sementers.

Quan de l'estiu s'en véneu
los calitjosos dies,
per tot arreu safalcan
los segadors colrats;
riuen les cullidores
ab les figueraleres,
y els batedors cantussan
tots sols demunt les eres,
pel sol mitx acubats.

Dels dòns de Baco y Céres,
preuats y saborosos,
cups y graners s'en umplen,
y s veuen remuntar
ab los garbons y branques
d'ausina les llenyeres,
per quan plou y llampega
encendre fogateres
les nits a dins la llar.

¡La llar! rústich sagrari
de fe senzilla y pura,
petit temple de patria,
bell niu de santa amor,
redós ahont se mantenen
les patriarcals usances,
oracions y llegendes
y morts y recordanses
del temps de l'antigor.

El jovensà t'anyora,
desque en la nau s'embarça
y viu en terra esterna,
cercant saviesa o guany;

en tu a tot'hora pensa,
ple d'anyoransa plora,
y sa ànima fa festa
quan, a la fi, ve l'hora
de retornar cada any.

El bon jayet, qui serva
ab tremoló el gayato,
apler sempre seuria
demunt les blanes pells;
y xala d'escaufarse
y de sentir les rialles
que fa el jovent qu'escolta
de fades les rondalles,
de nans y de castells.

¡Oh benaurada terra,
de Deu afavorida,
tostemps multiplicada
ab lo traball dels fills,
més bella que cap altra,
més dolsa que la bresca
p'els qui de cor t'estiman...
¡Que Deu te beneyesca
y t guardi de perills!

Conserva t sempre digna
de ta passada historia;
ab noble orgull retreula;
no n taques ni un sol full;
recorda qu'ets la mare
de tants patricis dignes,
en noblía y saviesa
y santedat insignes,
la patria del gran Lull.

Si l temps no torna enrera,

si en noves fonts t'abeures,
beu aygües estil-lades,
no tèrboles de fanch;
si a les usanses noves
fan lloch velles usanses,
l'amor a les glorioses
antigues recordanses
que may per may te manch.

Tos pobles agermana
ab les ferrenques vies,
ab fills que lluny trameten
los mots, lleugers just llamps,
alsa fumoses fàbriques
que del treball son honra,
y ab màquines feyneres
atrafegada conra
los teus vergers y camps.

Ab la novella ciencia
el seny dels fills conforta;
per les obertes vies
camina ab segur peu:
mes de la ciencia borda
defuitx; per sempre engega
al qui la vèn per bona,
quant descreguda nega
l'honra y amor a Déu.

De tot lo bo que ns resta
de les edats passades
conserva el rich depòsit
ab delitós afany,
y les costums no esborres
de la honrada vellura
que nit y jorn dexava
la casa ben segura

ab la clau en el pany.
. . . .

Anem, companys; ja es l'hora
que l sol se n va a la posta;
baxem de aquesta altura
abans de la foscor;
si avall la nit s'acosta
y la dressera ns manca,
la mostrarà la flama
de rehinosa branca
que ns donarà claror.

Adeu, montanya altíssima,
sublim gegant de roca,
qu'ets de la nostra terra
tostemps el guayta feel;
tothom que lo bell cerca
y la grandesa estima,
que hi munt si vol sentirhi
aquí, demunt ta cima,
com a remors de cel.

Los qui p'el mon tràginen
fexuch farcell de penes,
los qui de dol y angoxa
senten son cor malalt,
los qui del dubte viuen
a dins la fosca cova,
los qui crehents anyoran
eterna vida nova...
¡que vengan aquí dalt!

ROBERT ROBERT

80. *¡Pobre Llátzer!*

Curt de vista, sens ulleres
y arrupit al vetllador,
trau la llengua y clava tatxes
un sabater mort de sòn.
Nostramo fa mala cara
y la bombeta pitjor.
En un plat de cou-dinar
hi ha en remull un rosegó
y entre mitj de les pastetes
trist, magre, axelat y coix,
un pardal novell pidola
en contínuo tremolor.
Ja dexa l'home l martell,
ja fa grunyir lo nyinyol,
ja estiraganya lo cuyro,
ja agafa lo bruñyidor
atacona que atacona
solemnement silenciós.
A sos peus hi té un gibrell
ple de cendra y sense foch.
Entra l fret per les escletxes
y ab lo fret va lo terror
de vent, xàfech y llampechs
y terratrèmol de trons.
Nostramo se tira enrera
baxa l cap y tors lo coll
y dexa caure los braços
qu'està que no pot fer l'ou.

Gira ls ulls a la porrona
esperantne algun consol,
la porrona, tota axuta,
li signa l cel ab lo broch;
mira en l'ayre y veu goteres
y s'axeca fent un bot.
«Sexanta anys de pèga (esclama),
sexanta anys», y ab lo puny clos
se venta tres cops al nas
no podent trobarse l front.
«Pèga fou avans del part
(murmura), y per ço só bort,
y pèga en lo part també:
lo haver nascut set-mesó,
y pèga després del part:
lo anar sempre a tomballons
y, no sent fill de ningú,
lo ser criat de tothom!
Vint anys de fusell y ranxo
en temps de *Napulaon*;
deu anys de fam y fusell
mentres va haverhi facció;
ara sigas miliciano,
ara ja ho has sigut prou.
Aquí càich, aquí m'axeco,
patint fret, patint calor,
may he passat de posar
mitjes soles y talons!
Y un gos peter que recullo
¡ay, fidelitat de gos!
que se m menja la carn-d'-olla
l'endemà y m dexà sol!
¡Si axó no es pèga, ni may!
No tinch foch, no tinch claror,
no tich vi, ni fills, ni pares...
¡Vinga la corda del pou!...»
Y tal dit tal fet; l'agafa,

hi fa un llas escorredor;
la penja en un clau del sostre,
s'enfila en dos esglahons,
fica lo cap en la baga,
y, repenjantshi de cop,
se trenca l clau, ell va en terra
y s fa un xiribech tan gros
que, dexantlo estabornit,
li raja la sanch a doll.
Piula l pardal famolench,
y s'apaga l llum del tot,
cubrint de piadoses ombres
les míseres afliccions
d'aquell sabater de péga...
¡imatge del Criador!...

VICTOR IRANZO SIMON

81. *La flor del lliri blau*

Rondalla

La meua avia me dia
quan m'adormia:
¿Vols ohir la rondalla?
puix dorm y calla.
Tres fills un rey tenia
y als tres volia
com se volen les coses
maravelloses.
Los tres eren com nobles
hereus dels pobles
y lo més giquet era
blanch com la cera.

Un jorn a sos fills crida
lo Rey d'Armida
a la cambra daurada
y enjoyellada.
Lo Rey pren la corona
y axís rahona:
—Si voleu ser tan sabis
com vostres avis,
y que yo vos corone,
lo ceptre done
al que me porte l lliri
de mon deliri.

Tres cavalls, ab les brides
d'argent guarnides
ab paraments y selles,
cinges novelles
relligen a la porta
que dona a l'horta
com tot aquell qu'espera
y s desespera.
Lo pare als fills abrasa
dintre de casa;
cavalguen e ixen fora
tots a una hora.

Camina que camina,
van tots axina
per una terra estranya
y una montanya.
Lo camí té tres vies:
—Tu, quina tries?
—Yo (lo major contesta)
me n vaig per esta.
—Yo vaig en deretura
de la planura.

—Yo, puix, prench la dreta,
la més estreta.

Lo major acamina
y hostal no atina;
un pobret se li acosta
ja la llum posta.
—Una almoyna per Deu,
que soch romeu.
—No tinch moneda solta;
una altra volta.
Dígam, dígam hon para
la flor més rara,
la que busque ab deliri,
la flor de lliri.
—Sempre, sempre a la esquerra
creua la serra.

Lo mitjà no s detura
per la planura.
Un vellet se li acosta
ja la llum posta:
Al pobre una almoyneta,
bona animeta.
—No tinch moneda solta;
una altra volta.
Dígam, dígam hon para
la flor més rara,
la que busque ab deliri,
la flor del lliri.
—Sempre, sempre a la esquerra
creua la serra.

Lo més giquet camina
ran d'una mina.
—Una almoyna per Deu,
diu un romeu.

—Prenga, germà, y no ho diga.
—¡Benehit siga!
—Per favor, no m diria
hon trovaria
lo que busque ab deliri,
la flor del lliri?
—En la cova encantada
la té una fada.

Camina que camina,
troba una nina,
la nina es tan flayrosa
com n'es d'hermosa.
—Axerida donzella;
per maravella,
de la cova encantada
sou vos la fada?
—Yo soch, mel y ambrosia,
¿què me volia?
—La que busque ab deliri,
la flor del lliri.

Lo donzell ya se trova
dins de la cova.
La cova es d'or y marbre
y al mitj hi ha un arbre,
les verdes branques plenes
d'aus y asutsenes:
lo lliri al mitj rumbeja,
llú y espurneja.
—Pren la flor blava y bella,
diu la donzella,
pero jura volerme
sens fi ni terme.

Lo donzell sent reviure
lo dols mitj-riure,

porta en lo si la fina
flor peregrina
y en lo cor la bellesa
de sa promesa.
Torna a la casa seua,
creua que creua.
Lo cavall sembla al ayre
la pols o l flayre;
y com lo llamp que udola,
no corre, vola.

Al mitj de sa carrera
veu polsaguera;
de cavalls allunyades
sent les patades;
ja son aprop les fures
cavalcadures:
ja se veuen les selles
d'argent novelles,
los tres germans parexen,
se reconeixen,
cadascún fa una cara
¡cosa més rara!

Els dos majors se miren,
pensen, deliren,
per sos esguarts flameja
la negra enveja,
les mans van a les dagues
y al cor les llagues.
¡De sanch està tenyida
la flor polida!
Lo bon donzell resolla,
la sanch li brolla,
mira a dreta y esquerra
y cau en terra.

Ja li han furtat lo lliri
flor del martiri.
Ja fugen ab feresa
com aus de presa.
Si l pare preguntara,
¿qui sab ahon para?
A los tres jorns que ixquerem
despareguerem;
ell pujà a la montanya
que lo sol banya;
nosaltres per la serra
vérem la terra.

Ha nascut en la fosa
vermella rosa,
la flor de les montanyes,
llorers, y canyes,
canyes blanques, vermelles,
lliris, roselles.
Passa un pastor y arranca
la canya blanca;
posantli una llengüeta
fa una flauteta,
y assentat en la roca
toca que toca.

Al sò de lo cant lliure
tot torna a viure;
les flors se bambolegen,
les aus parlegen,
lo fluviol canta y xiula,
piula que piula,
lo pastor sent rialla,
balla que balla,
fins canta l'oreneta
la cançoneta:
«Pastoret, déxam en pau:

calla, calla, no m nomenes,
que m'han mort en riu d'Arenes
per la flor del lliri blau.»

Lo pastor cap al poble
va del rey noble;
per les timbes devalla
balla que balla,
per los carrers s'enfila
de l'ampla vila;
succeheix que quan passa
voltant la plassa,
se veu al rey al hora
plora que plora
la mort del fill que n'era
blanch com la cera!

A lo palau la dida
lo pastor crida,
y en la cambra daurada
li dona entrada.
Vòlten al rey dels pobles
sos fills y els nobles,
sos fills, que s tremolegen
y s bambolegen
y la mort en la cara
porten ben clara.
Lo fluviol al fill dona
y axís pregona:
«Mal germà, déxam en pau;
calla, calla, no m nomenes,
que m'has mort en riu d'Arenes
per la flor del lliri blau.»

Lo Rey a sos fills mira,
sanglota d'ira,
sos llabis tremolegen,

sos ulls purnegen,
¡prompte! caballs y espases,
llances y maçes!
Pastor! tu pren la via;
seràs lo guia;
anem al riu d'Arenes,
riu de mes penes.
¡Vull plorar en la fosa
hont ell reposa!

Quan el estól arriba
a l'ample riva
lo sol el camp áclara
ab sa llum clara.
L'aucell per l'espay vola,
l'aygua mormola.
Lo rey besa la terra
que l fill soterra;
la besa y al cel crida
per darli vida;
y axí, com una rosa,
s'obrí la fosa.

S'obrí la fosa y d'ella,
per maravella,
surten estóls d'aucelles
d'ales vermelles,
papallones daurades,
boyres rosades,
un rey molt rich en trages
cavalls y pages,
una nina agraciada,
¡sembla la fada!
y lo donzell que n'era
blanch com la cera.

Lo pare al fill abraça

tornen a casa;
al aplegar li dona
ceptre y corona,
per muller estimada
la bona fada;
dona al pastor noblesa,
joyes, riquesa,
als ruins germans desterra
lluny de sa terra,
y l fluviol canta y xiula,
piula que piula:
«Bons donzells, viscau en pau,
obreu bé per vostra gloria
qu'es vera virtut l'historia
de la flor del lliri blau.»

JACINTO VERDAGUER

82. *Jesús als pecadors*

Mirau mon cor de pare amorosíssim
en creu morint d'espines coronat
no n'hi claveu cap més al Cor dolcíssim
que tant vos ha estimat!

Sota ses ales cors de verge hi nian;
veniuhi a l'ombra, pecadors, veniu;
los serafins mes rossos quan somnian
somnian ferhi niu.

Llençau, llençau lo càlzer d'amargura,
que dolça bresca angèlica us portí;
si teniu set d'amor y d'hermosura
veniu, l'aygua es ací.

Tinch per les verges palmes y corones,
pel jove somnis, música y amor,
gloria y recorts pels avis y matrones,
pels infantets dolçor.

Veniu, daré consolació a qui plora,
medecina suau al malaltís,
y al pit de tots abocaré abans d'hora
plahers del paradís.

Mes ay! vos enamoran les floretes
qu'en càlzer enmelat regalan fel,
y ningú assaboreix mes amoretes,
més dolces que la mel.

Té la nina aymadors, lo lliri abelles,
lo més petit verger son rossinyol,
¡y jo, que lliris fiu florir y estrelles,
tinch de plorar tot sol!

Per més que ls braços nit y dia axample,
ningú ¡ay de mi! ningú s'hi ve a llençar;
per tot se troba el colisseu poch ample,
y es ¡ay! desert l'altar.

¡Amors del Cel, veniu a fermhi festes,
que ls de la terra ja no son per mi!
¡Tant que l'estimo! y sols me guarda arestes
mon blat que ab sanch reguí!

Aqueix amor del mon per qui m dexàreu
¿vos amarà fins a la creu com jo?
¿pel paradís obrirvos que tancàreu
pren mort y passió?

¿Què us he fet ab mos òsculs y abraçades?
y en què us he ofès pera dexarme axí?

donàume altres açots, altres llançades,
mes no fugiu de mi.

Jo so la via, veritat y vida,
so hermós de cara, humil y dolç de cor,
de flors mon jou suau y enlleugerida
ma càrrega d'amor.

A amar y ser amat vinguí a la terra,
fet un anyell sols per poder morí,
jo, Deu de les venjances y la guerra
que trono en Sinaí.

Quan baxo en carro flamejant de bromes
tremola encara l firmament de por,
que l núvol so dels llamps, mes ¡ay! pels homes
so l'astre del amor.

Ja un roch no tinch hont reclinar ma testa,
que tot vos ho doní sinó la creu;
mon còs per pa, per vi la sanch que m resta;
¿què darvos més?... preneu.

Preneu mon ser y tot, dolça primicia
del esplet que a la gloria us tinch guardat;
¿no tornareu al Cor d'hont sou delicia,
fillets que m'heu dexat?

Si no hi tornau, ¿què faré jo? us sabria,
bocins de mes entranyas, aborrir?
amarvos, sempre amarvos, si podia,
fins a tornà a morir!

83. *Les tres volades*

> Entre la vinya e l fenollar
> amor me pres, fe m Deus amar.
>
> *Ramon Lull*

Lo matí de ma infantesa,
quin matí fou mes hermós!
lo cor vessava de càntichs,
lo camp vessava d'olors.
Jo m sentí unes ales naixer
y volí de flor en flor;
a quiscuna que m somreya
li dictava una cansó,
si cansons no li plavian
li donava un bes o dos.
No veya de vostra tenda,
gran Deu, les estrelles d'or.
La vegí per entre ls arbres,
y adeu, floretes del bosch,
per la bresca de mos càntichs
ja no teniu prou dolsor.
Prou veya aprés les estrelles,
mes no us veya encara a Vos,
del cel bellesa increada,
robadora del amor.
Ara qu'us veig y us abrasso,
adeu, estrelles y tot,
que per estimà a quí estimo
ja no tinch prou gran lo cor.

84. *Rosalia*

Dematí se n baxa al hort
na Rosalia,
a cullir los clavellets
y satalies;
n'ensopega un ros Infant
que ja n cullia;
—A defora, l'infantó,
les flors son mies.
—¿Què n fariau de les flors,
na Rosalia?
—Les volia per Jesús,
que tant m'estima.
—Si les voliau per Ell,
jo per l'aymía.
—Si per l'aymía es lo ram,
dauli d'ortigues,
que si no me l dau a mi
jo us el pendría.—
Tot prenentli l ramellet
lo veu somriure;
bon Jesús prou les entén
vostres joguines,
ab les joguines d'amor
vos conexía.
—Donaume les flors, si us plau,
preneu les mies.
—La flor que volia jo,
ton cor de nina.
—Si m dau la vostra d'infant
be us el daria.—
Mentre's cambian los cors
s'es defallida,
que ja no pot obehir

tanta delicia.
Lo traydor del rossinyol
canta y refila;
ab cansons y refilets
tot ho espia.
La mareta qu'entra al hort
plora y sospira
quan la veu entre ls rosers
tan esllanguida:
—Filleta, què t'ha fet mal,
ma dolsa filla?
—Cullint roses y clavells,
dolseta espina.
—Una agulla tinch d'or fí
que la trauría.
—Ni que fos de diamant
serà prou fina.
—Filleta, ¿què t gorirà,
ma dolsa filla?
—Mare, exes roses y flors
que m'han ferida.—
Tot espargintleshi al pit,
sent que sospira.
—¿Donchs que t tornan a punyir,
ma dolsa filla?—
Sa filleta no respon,
embadalida
ab qui fuig entre ls clavells
y satalies.
Tot fugintli, riallós
los ulls li gira.
Lo cel se va asserenant,
l'herba floria.

85. *La lluna*

Del cel un dia en la planicie blava
se posaren los astres a dançar;
jo no sé pas quin astre se casava
ab no sé quina estrella
del mon la primavera al apuntar.

La Estrella del cap-vespre somniosa
dona la mà a la Estrella del matí;
l'Orion, que floreix com una rosa,
s'aparella ab lo Sírius,
lo lliri blanch del sideral jardí.

Ab sos amants satèlits giravolta
cada amorós planeta resplandent,
y arrossegant sa cabellera solta,
lo vagarós cometa
dexa estela de foch pel firmament.

Voltejan la Polar ses companyones
com busques d'un horari gegantí
prop del Tauro s rumbejan pariones
les Hiades y Plèyades;
lo Cisne s'acomboya ab lo Delfí.

Ab son anell inmens Saturno juga
y ab ses vuyt llunes que no minvan may
com un juglar tirar en l'ayre puga
sa rutlla y ses pilotes
que pujan y devallan per l'espay.

Vora la Lira d'or fan la sardana
sis atxes resplandents en lo zenith,
brillants de la Corona que Ariana

dexà en lo cel suspesa
perquè en son front la rumbejàs la nit.

Pare del dia, l Sol dança ab la Lluna,
qu'era allavors esplèndida com ell;
sa cara un temps com ara no era bruna,
sos ulls guspirejavan
y era de raig del alba son cabell.

Parlavan de son garbo les estrelles,
los metéors retreyan sa rossor,
y com esbart de cèliques abelles
los astres festejavan
de son jardí la enlluhernanta flor.

Al sentirse llohar de tan hermosa
esbalahida dexà caure l vel
ab que fora llavors poncella closa,
y un crit de maravella
feu ressonar la cúpola del cel.

Lo Sol s'engeloseix, tira a sa cara
de ses antigues cendres un grapat
qu'enterboleix sos ulls y la enmascara;
astre s quedà la Lluna,
mes sense llum, com un carbó apagat.

Desde llavors, com una flor d'aubaga,
rodant per les tenebres de la nit,
sempre la Lluna pàlida s'amaga
del astre hermós del dia
si l troba pels camins del infinit.

86. *Lo gronxador*

Es fòra al bosch lo sant Fuster,
cap a la font se n va María,
lo bon Jesus es al taller;
¡qui pogués ferli companyia!

La companyía n'es millor,
set angelets lo cel li envia
d'ales d'argent y rinxos d'or
entretexits ab llum del día.

Al bon Jesús, si vol jugar,
¿quina joguina li plauria?
La de catius a rescatar,
que de jugar no s cansaria.

No vol jugar a fer palaus,
fer una Esglesia li plauría;
per sostenirla ab ses tres naus
dotze pilars hi posaría.

Si s vol gronxar, tot es dispost;
un banch hi ha a la fusteria,
hi atravessan una post
y al gronxador ¡alça, qu'es dia!

J'asseu a un cap lo Jesuset,
la post en terra s'humilia;
prou puja al altre un Angelet,
mes la balança no s movia.

Puja un altre àngel post amunt
diu qu'un arcàngel hi caldria;
tots set hi pujan d'un a un,
si tenen pes no s conexia.

Axís que torna de la font
lo joch angèlich veu Maria;
abaxa l cànter de son front
y als angelets dona l bon dia.

—Bons angelets, no us hi canseu;
mon fill de terra no s mouria;
quan s'alçarà dalt de la creu
lo mon ab Ell axecaria.

87. *Los tres lliris*

Un monjo del Cister, en son cenobi,
perdé la pau del esperit un dia,
unglejat per lo dubte
de si la Mare de Jesús es verge!

Llegí grossos infolis
hon mot per mot buydaren sos estudis
teòlechs de cap-d'ala.
Ne consultà de vius, qui dintre l'orde
de Sant Bernat son pous de sabiesa.
Com més parers consulta
més los ulls de sa fe s'enterenyinan.
¿Qui tornarà la pau a la seva ànima
lliurantla del viguer que li rosega?

Un jorn li estreny lo siti
l'esperit infernal fora de mida.
Ell, les ones veyent damunt les ones
arrestellarse al seu voltant ab fúria,
temerós del naufragi,
va a demanar socors al frare Egidi,
de Sant Francesch angelical dexeble.

Al acostarse al rònech
convent se posa farfallós y trèmol.
¿Còm li dirà? ¿ja gosarà esbrinarli
punt per agulla ls pensaments herètichs
que per sa testa bullen?
¿Y un podrà atuirlos
quan no ha pogut un reguitzell de sabis?
Son esperit branqueja com un roure
dins un temperi escabellat y rúfol;
sos peus s'enfexuguexen,
apar que se li arrelan en la via.

Quan, vençut en la lluyta,
va a girarse en rodó, veu a fra Egidi,
qui ab los braços oberts sortia a rèbrel.

Pregant ara mateix en l'oratori,
com dins la lluna d'un mirall clarissim
en Deu ho vegé tot; he vist al monjo
martiritzat pel dupte,
de si la Mare de Jesús es verge,
que al seu voltant brunzeix com vespa xana
sovint clavantli l fible diabòlich.
Y tot seguit, per tràurel del suplici,
ab cara somrihent surtli al encontre.

—Nostra Senyora abans del part fou verge,
per Deu-vos-guart li diu de bell entuvi,
ensemps que ab son bastó fereix la dura
terra d'hon brota un lliri blanch.—Maria
verge fou en lo part—y un altre lliri
al cop de son bastó surt de l'arena,
—Fou verge aprés del part—y en testimoni
de sa puresa un tercer lliri brota.

Devant del llech seràfich
de pedra s queda l monjo

com ombrat per la cèlica guspira;
mes sa pensa, de boyres escombrada,
romàn com un espill pura y serena,
y l cel de la seva ànima estelífer,
may més se torna a ennuvolar pel dupte.

88. *Recorts y somnis*

Cada gota de rosada
té son arch-de-Sant-Martí,
cada aucell sa refilada,
cada palau son jardí;
té sa llum cada capella,
cada bosch sa fontanella;
lo dia clou sa parpella,
mes tingué son dematí.

De l'albada de la vida
també he vist l'abril y maig
abocarme llur florida
sobre l front a raig a raig.
Quan recordo ta bellesa,
sol hermós de la infantesa,
al ocàs de la vellesa
que depressa y trist me n vaig!

Quan recordo l'hermosura
d'aquell cel asserenat
hon cercà ma ànima pura
somnis bells y veritat;
somni bell que m'hi somreyas,
flor divina, ¿com te deyas?
si allí encara t'assoleyas,
com may més jo t'he ovirat?

Frescos anys de la ignocencia

com fugiu sens dirne adeu,
ab l'albor de l'existencia
primavera del cor meu.
Oh dolcíssimes onades.
d'aquell Edem devallades
per mon prat ja sou passades
y may més hi tornarèu!

Aquell córrer per les hortes,
aquell rodar pel jardí,
ay! com exes fulles mortes
que hi apila l trebolí!
Aquella odor de poncelles,
aquell cel vessant d'estrelles,
nits, trenchs d'alba, caramelles,
¿qui tan d'hora us esvaní?

¿Ahon sou mes companyones?
¿ahon sou mos companyons?
¿qui esfullà vostres corones?
¿qui esbullà nostres cançons?
¿Què s'es feta l'alegria
que del cor nos sobrexia,
adollantsens nit y dia
com les aygues de les fonts?

Ja son blanchs los cabells rossos,
ja s'emboyra l'ull blavís,
y aquell bosch de pins y arbossos
es un prat conreadís.
Ja may més per les boscuries
correrèm a voladuries;
adeu, somnis y canturies
y aleteigs del paradís!

¿Per què l cor, com la coloma,
fent volades y cantant,

de ses ales pert la ploma,
de la llengua pert lo cant?
Ah! tal volta es una lira
que, com més canta y sospira,
més al ayre que la inspira
va ses cordes trocejant.

Tan joyosos ¡ay! que foren
mes albors, com han fugit!,
les roselles com se moren
l'endemà d'haver florit!
¿Per què ls dies més hermosos
van a pondres més pressosos?
¿Per què l cel d'ulls més blavosos
s'emparpella ab negra nit?

Los rosers perden la fulla,
les roses perden la olor;
lo temps, què ls arbres despulla,
d'ilusions despulla l cor.
Tan sols una a mi me n resta
que no esfulla la tempesta:
la llum de la eterna festa,
lo cant de l'etern amor.

Oh! que trist sería l viure
si l paradís celestial
no s vegés com ull somriure
de la terra en lo capsal:
si del clot en l'altra vora
no s'alçàs novella aurora,
front diví del jorn qu'anyora
la nostra ànima inmortal!

VICENS W. QUEROL

89. *Als poetes provensals*

(Versos escrits ab motiu de les festes de Provensa en l'estiu de 1868)

I

Germans, si en la nit fosca lo vent mestral fueteja
la nostra mar, y trona, y el llamp groguench flameja,
les barques peixcadores, a qui sorprèn lo temps,
llavors les unes d'altres fugen minvant les veles,
pero en les prores duen llums com a grans estreles
que aprés les fan juntarse y al port tornar ensemps.

II

Germans, quan ve le vespra cenyida de llums blan-
[ques;
les aus del cel aturen son vol dalt de les branques,
y allí romanen mudes fins que renaix lo sol.
Pero, quan l'auba esqueixa les boyres del boscatge
ab grans esbarts joyoses reprenen son viatge,
y les que semblant canten s'enlayren ab junt vol.

III

L'oratge dels vells segles foll ha esbargit los pobles
del nostre antich reyalme, y avuy les nostres cobles
llums son qu'els fan juntarse com en la mar les naus.

La esparsa del poeta es crit qu'en les montanyes
tramet l'au viatgera pe l matí a ses companyes
per allunyarse totes, cercant los cels mes blaus.

IV

Jo endormiscat al ombra y ubriach ab lo dolç flaire
que, tarongers y palmes vinclant, me porta l'aire,
oixch vostra veu que m sembla ressó de l'avior;
y em ve al esment la gloria dels jorns passats, y plore
quan en lo carner cerque los morts per qui m'anyore,
l'host coratjosa y sàbia de nostres segles d'or.

V

Roma tingué dues filles, y quan als irats glavis
dels Goths caigué nafrada, ab tremolosos llabis
cridà les dues germanes prop de son llit d'esglay:
«Provença, Italia, els deya, feume en tot temps re-
lo grat parlar, la força, lo seny, l'esperit lliure [viure;
dels grans herèus de Roma no s departiràn may.

VI

Provença ab Catalunya e Italia son bessones;
de l'una a l'altra platja van les mateixes ones,
com dolç bes que's trameten, penyora de la pau.
Surten de Roma ls Papes y en tu Avinyó son hostes,
y l mateix vent allunya per les mateixes costes,
ab lo vaixell de Gènova, la catalana nau.

VII

Creuats en Orient, lluiten ensemps sos fills de ferro;
Provença es nova patria a Dant en son desterro,
y en sos vergers a Laura trovà son dolç amant.
Avuy que aplega Italia ses esventades cendres,

no us deliteu, poetes, ab cobles d'amor tendres
los qui l llorer corona dels pobles, van devant.

VIII

Ab freda por la mare ou lo soroll de guerra
que avuy, quan los reys passen, ompli ferest la terra
y ovira trist el avi sos nets junt al escó.
Vuy quan passeu vosaltres per les joyoses viles
la mare l nin vos mostra, y l'avi, entre les files,
alça son bras per darvos plorant sa bendició.

IX

Aneu, en tant que a soles per la deserta riva
jo vaig, somiant a voltes que fins aquí m'arriva,
junt ab la marinada, de vostres veus lo cor.
Daura lo sol les planes, cauen dels oms les fulles,
y ls pàmpols arrebassa, com a mortes despulles,
be aixís que a mos ensòmits, lo vent de la tardor.

X

Germans, lo foll oratge dels malavirats segles
pot barrejar los pobles dictantlos noves regles
y esclafar de dues races lo natural confí;
mes tu, materna patria, sempre a tos fills alletes,
y els durs pits de la terra donen sempre, oh poetes,
a l'olivera antiga, per sava el oli fi.

90. *Patria, Fides, Amor*

D'un plech d'exes montanyes, d'un dels casals que'ls
volten en les garrigues dels Pirineus vehins, [roures
sis segles fa els meus avis, durs fills del'aspra serra,
surtiren quan en Jaume alçà l penó de guerra,
esglay dels sarrahins.

Y al devallar dels cingles vers les flayroses planes,
per l'or del sol cambiantne l'argent pur de les neus;
l'escalf sant de la patria duyen al cor mos avis,
los lays d'amor dels poetes catalans en los llavis
y en los escuts les creus.

Jo que una breu estona vinch a seure a esta antiga
sagrada llar hont crema lo foch de l'avior,
com els soldats d'en Jaume, net d'ells y germà vos-
los tres mots per divisa encara ab ergull mostre [tre,
de Patria, Fè y Amor.

Fill so de la joyosa vila que al sol escampa
tot temps de fresques roses brodat son mantell vert,
la coronada ab pàmpols y fruyts que la llum dora,
la que la seda fila, la que remembra y plora
l'alarb en lo desert.

Fill so de la que guaytan com dos gegants cativa
d'un cap Penyagolosa, de l'altre cap Montgó,
de la qu'en l'aygua juga, de la que fou, per bella,
dues voltes desposada ab lo Cid de Castella
y ab Jaume d'Aragó.

Be prou que n'ensomnían d'aquell llarch maridatge
de trescents anys les glories avuy sos fills darrers;
be prou que ab mut coratge veém com les gralles ne-
[gres
volen pels cims hont feyen sols en jorns més alegres
llurs nius los esparvers.

Llavors tu, oh Barcelona, a un temps soldat y nàu-
[xer,
l'espasa als lloms cenyida y per ceptre l trident,
per tos vaxells vetllavas, del mar blau a la vora,
junt a Montjuich que s'alça com una inmensa prora
navegant vers l'Orient.

Y llavors tu, oh Valencia, palaus y temples gòtichs
basties y ls rius feyes esclaus empresonar,
pera regar les hortes que avuy son ta bellea,
y ls rims de tos poetes anavas, Galatea,
cantant prop de la mar.

L'Amor, la Fè y la Patria foren tres bones fades
que l breçol dels meus pares varen trenar llavors;
la Fé ab les verdes paumes del martiri y la gloria,
la Patria ab los que guarda llorers eterns la historia
y ab la murta els Amors.

La Patria!... En corts o en lluytes, ab sanch o ab
[veu valenta,
contra ls estranys la terra, los furs contra l dret real,
be t defensà Valencia ab clar seny y ab mans fortes;
per çò el punyal d'en Pere gravà dalt de ses portes
Dues voltes lleal...

La Fè!... Del humil frare mestre Vicens encara,
ressò dels antichs segles, retruny l'ardenta veu
qu'en lo Concili als Papes, als reys devant sos nobles
y per les amples places cridà als estols dels pobles:
¡*Honra y temor a Deu*!

L'Amor!...L'ombra de n'Ausias a tan bell mot axeca
lo front del llit de marbre, fixant los trist esguarts,
y plany de nou les trobes de sa immortal ferida,
ell, per qui fou la dòna, entre ls dols de la vida,
com un *llir entre carts...*

Jovent de Catalunya, nous trobadors, del nostre
sagrat avior siaune, jo us prech, custodis feéls;
si l'arbre boscà axeca fins al cel blau les branques
hont los aucells s'aturen y esclaten les flors blan-
es perquè esfonza raels. [ques,

May com avuy qu'Espanya ovira envergonyida
trencats corona y ceptre, brut son mantell de fanch,
sos fills en lluyta infame, y s veu menyspreada y
[sola,
may com avuy n'es digne qui el gonfanó tremola
ab les barres de sanch.

May com avuy que l dubte glassa los cors y brollen
per tot fonts d'impuresa hont beu lo poble a doll,
may com avuy n'es digne qui diu l'oració tendra
y en les desertes ares, cubert lo front de cendra,
dobla l cap y l genoll.

May com avuy que l'Odi esmola ls ferests glavis
y vèn al encant l'ànima sos sentiments per l'or,
may com avuy n'es digna qui l'olivera planta
y coronat de roses al mon, trobadors, canta
la dolça lley d'amor.

PAU BERTRAN Y BROS

91. Lletra de convit

Amor a compliment, ¡oh donzelleta,
rosa d'olor d'exa galana coma
tota verdor y aucells y aygües lliscantes!
amor, salut de l'ànima, us desitja
l'ànima meva que, a vos grat y gracies,
com mel la bresca assoleyada, n vessa.

Incert lo pols y tremolant d'angunia
com vell soliu que l testament arrenja
a dintre l'ombra de la mort gelada,
jo escrich ¡y perdoneu ma acció atrevida!

jo escrich per darré empit aquesta lletra,
tal volta testament de ma esperansa!

¡Se m tornés ploma l cor pera dictarla!
¡Com a cada batèch hi vessaria,
no negres signes, enutjants tal volta,
sino dolls de suspirs que a vostres plantes
vindrian a esclatar, clamant alhora;
beneyta sieu vos que ns dèu la vida!

Mes ay! ma ploma, en lo pregar novella,
que no sab qu'es amor, perquè la trista,
no ha vist jamay vostra gentil persona
mes rica en gracies de tirat angèlich
que l'arch de la bonansa en raigs brillayres,
no la sabrà estampir tota mon ànima.

Perdoneula y penseu, ma bella amada,
que a cada mort qu'ella rasgueja, hi vessan
una cremanta llàgrima amorosa
mos ulls ¡ay! que s'anyoran nit y dia
densà qu'en vostres ulls, poncims d'aubada,
de la ditxa hi tastaren la dolcesa.

¡Quin dia més hermós era aquell dia,
vergonya del hivern que s'ofegava
d'olor de romanins y farigoles!
Encara son dols ayre y sol esplèndit
mon front a totes hores afalagan
com un xamós petó de primavera.

Encara l cos vinclat dalt la carena
de la bosquina atapahida y aspre,
arma a punt y ull obert y orella anciosa,
jo sento a mos companys que a baix atian
los cans escorcollayres que glapexen
flayrant rastres y caus ab dalè boja.

Y m giro al recordar la fressa tènue
com de volada de novella garsa,
y, entre'l samfòs de pinatells y brosta,
us veig a vos, oh verge de mos somnis,
trescant com dayna ab la fidel serventa
d'en ubach en ubach violetayre.

Trèmol, sense respir, als ulls mon ànima,
jo us miro atansà ab por y més m'atanso,
busco un amagatall y més m'amostro,
y al toparse ab la vostra ma mirada,
com un pom de clavells lo cor se m nua,
saborint vostre esglay com pa de bresca.

¡Quin deliciós instant, quin raig de gloria!
Febrós y esma-perdut, no sé si l llabi
lligà be l pom de flors qu'en vos cullian
mos ulls; mes de les ¡gracies! que me n dareu,
baxant suaument la vista y tota encesa,
encara no sé l tò y brill y gust y aroma.

Bosch endins, bosch endins després us veya
caminant silenciosa y pensativa
per l'estret viarany; y, a cada passa,
mon cor, com si, fermat, besant la terra
qu'engelosia vostre puar de gotlla,
us seguís, ¡oh Deu meu! com rebotia!

Ni pujols, ni fondaries, ni revoltes
per hont lo viarany com serp rastreja,
us desferen un punt de ma mirada,
que, cada cop que vos exos ulls dolsos
giravau vers a mi, ab la vostra feya
un arch de sant Martí que l cel m'obria.

Mes ay! vora l casal de vostres ávis,
que, a la partió del bosch, sobre ample tossa

y a l'ombra de llorers d'espesses branques
bruneja l'afalach de les centuries,
ab l'esguart esplayós de despedida
com se m va pondre l sol en matinada!

¡Oh ma vida! l sagrari que us estotja
be prou que l'he rondat desde aquell dia;
lo sol m'hi ha vist, la lluna y les estrelles,
com un lladre al aguayt, esperant l'hora
que l gòtich finestral se tornaria
real dosser de gentilesa y gràcia.

Una a una y de cor sé les llambordes
que a cada cayre de paret rebrotan,
les teules barbacanes que negrejan
com ales d'esparvers arrenglerades,
y ls brins de molsa qu'entre pedra y pedra
crexen de cap a cap de la torratxa.

Jo l tornaria a fer, si s'esborrava,
l'escut que a sobre del portal rumbeja
per senyal de noble urp y senyoria;
que l tinch eternament dintre ma pensa
¡ay! com punyal clavat que s'hi sorolla
esporuguint mos somnis de ventura.

Mes a la llar humil d'argila y tàpia
y al suntuós palau de pedra marbre
¿no hi entra axí mateix lo sol alegre?
¿no hi regalima per igual la pluja?
¿no hi aniuan ensemps les aurenetes?
¿no hi té l mateix ressò la oració santa?

Ah! si baxessiu vos alguna volta
a les xamoses festes de la vila,
no anyorariau la alterosa estada
ab son ayre ferreny y etern silenci:

aquí tot es gentil bellugadissa
y cansons y joguines y ballades.

Ara s'acosta, falaguera y bella,
nostra festa major, ara s'acosta
ab son ròssech florit de goig y gala:
la donzella enfeynada la somnia,
lo fadrí la glateix, l'infant la espera,
l'ansían, anyorants, avis y pares.

A la vigilia arribaràn los hostes
ab noticies del any a flor de llabi
y encaxada y abràs no tindràn treva;
l'escó payral y l'amistós, tots s'omplan,
y a la cambra, que llú com una plata,
la caxa dels tresors tota s'hi buyda.

Filosa y fus y aspi desa l'avia
y ajuda y tot a la mestressa jova
que l'ampla grexonera a omplir s'acuyta,
la menudalla xerroteja y bada,
y al bosch, entre l jovent, mostra l pols trèmol
que, meteix que a l'any vuyt, encara encerta.

Ofegant lo ressò de les campanes
que la oració del vespre brandan totes,
¡si n'espetegan d'infantils fogueres!
¡si n surten d'armes velles a fer gala!
¡si n'aletejan de follies dolses
amunt y avall de la frissosa vila!

Com la rosa galant de la poncella,
de la vigilia n brota la diada,
poncim del any que a son abril arriba;
l'alt campanar, que vetlla amatent sempre,
l'anyal florida esbomba ab veu de bronze
que als cors ressona com canturia d'àngels.

Primer que l raig de sol que matineja
per besar a la vila dexondida
com verge en matinada de ses bodes,
l'alegria ja esclata l fresch somriure
qu'en finestra y portal, en carré y plassa
s'enrama, arrapadís, com florida eura.

Ja a la Justicia, arreu reverenciada,
qu'honra ara entremitj seu als nous pabordes,
la música acompanya al diví Temple
que, ornat, encès, a gom, ab lo blanch rastre
de mantellines, sembla un clap de lliris
besat per un sol d'or desfet a espurnes.

L'Ofici es solemnial y de gran pompa,
que l sant Patró ho mereix y més encara;
ell l'era omple a vessar de rossa espiga,
ell sahona l llegum qu'arrèla y goxa,
ell l'abundós vinyat lliura de pedra,
ell fa de la olivera un pom de rapa.

Darrera l'escolà de roja cota
que a tothom fa besar la Pau de plata,
passa l paborde ab la panera plena,
y l pa beneyt los llabis purifica
per'entonar los Goigs, que al Cel se n pujan
com falaguer encens del cor del poble.

A la taula allargada y abundosa
lo pa del bon amor be s saboreja
enmelat de conversa alegra y viva;
al sant Patró, que hi va al llevant de taula,
no se n nega llevat caritatívol
que ls angels pastaràn dalt de la Gloria.

La professó, com auba de la tarde,
ompla de llum y aroma y armonia

los carrers de la vila endomassada;
quan la música hi para, ja hi ressonan
los cops dels bastoners que talment semblan
com d'un mon rondallesch memoria viva.

Oh! a la plassa major ja arriba l'hora
del galant esbatech de l'alegria,
del ball dels ramellets y les garlandes,
encara honrat, a goig de la vellura,
per l'hàbit venerable de l'Iglesia
y l bastó borlejat de la Justicia.

Sa antigor ¿qui la sab? ¿qui la diria?
Ja d'un temps que ls pabordes treyan dansa
de gran gala cada any, los avis contan
que mitena y mangot, ret y xinel-la,
feyan tan bella pria ab calsa curta
y casaquí y barret y guant y espasa.

La plassa un jardí s torna en primavera,
ab devassall d'ulladas amoroses
cayent dessobre flors com rosadissa;
y, com tombaga inmensa, bellugosa,
la gentada l'enronda, frisant veure
lo paborde fadrí ab qui treurà dansa.

Y ¿ab qui n treurà aquest any, oh ma estimada?
Ay, si no n treu ab vos, prou les centuries
ploraràn de tristor, anyoradisses
de son rebrot anyal mes bell y tendre,
que, si no n treu ab vos, no treurà dansa
lo paborde fadrí que ara us convida.

¡Veniuhi, dolsa amor! Si l cap hi roda
l'escrupulós confés, avinenteuli
qu'ell a vostra Capella be hi salmeja,
que David, lo rey Sant, al sò de l'arpa

reverenciava a Deu, ballant alegre
davant de l'Arca de la Lley antigua.

Sortiu al mirador al florí l dia!
que vos matexa y tot les podreu veure
les novelles perdius d'esquerpa cama,
com en la fina, assorrera vora
del salicay xamós, ballan y brincan
llohant al sol-ixent, cara vermella.

¡Veniuhi, vida meva! Us hi esperan
tot un poble frisós, y l qui us adora.
Jo al cor us guardo un ram de mots puríssims
com lletania de la Verge Santa,
y les flors del amor perden l'aroma
si no s cullen brotant a cau d'orella.

No temau al amor per jovensana,
que l'hora qu'ell arriba sempre es hora;
quan borrona tot just l'aspra noguera,
l'ufanós atmetlló de pell borrissa
ja s gronxa regalat en tou de fulles,
fent denteta y bocaygua a la maynada.

¿Hi sereu a la festa de la vila?
Ay, los dies que l sol avans m'ha d'heure
com un feix de serpents jo ls duré a sobre
si vos, la meva convidada pria,
no me ls torneu d'un mot aucells volayres.

Dues hores no més per mi té l dia:
l'una curta y de goig que us mostra a plassa;
l'altra llarga y de dol que sols m'hi mostra
un fadrí que se n va ¡perdó, amor meva!
a amagarse per sempre dintre un hàbit
com la soca del pi dintre la escorsa.

FELIX PIZCUETA

92. *Recort*

Les ones de la mar mos peus banyaven
la lluna aparexia en l'horisont,
y allà en la platja un mariner cantava
com llarga quexa popular cançó.

Jo estava trist, tu a mon costat sentada,
sobre l meu muscle descansant lo front,
estas paraules dolces murmuraves
ab l'argentina veu del rossinyol.

«Jo sé l dolor que t'afligeix, poeta,
la melangia que t desgarra l cor,
y perquè naxen de la teva lira
gemechs a conte de cançons d'amor.

Triomfs ambiciones que hasta l cel te pujen,
gloria que fassa resplandir ton nom,
aplaus y víctors que de goig t'embriaguen
y vert llorer pera cenyir ton front.

Com àliga capdalt creuar volgueres
el espay infinit y misteriós
y sentarte en los núvols quan d'esprada
lo tenyeix l'últim resplandor del sol.

En la mar sumergir tes blanques ales,
la terra atravessar de pol a pol,

y que l'absorta multitut mirara
entre crits d'entusiasme lo teu vol.

Mes ay, que son tos pensaments, poeta,
d'ànima jovenil ilusions d'or,
que mustiarà lo desengany un dia
com mustia l'ayre del hivern les flors.

En lo camí de l'existencia humana
un gran plaher encontraràs tan sols,
si per buscarne uns altres ilusoris
desprecies eixe, quan l'horrible mort

Ab son bufit gelat la flama apague
que per tes venes difundeix son foch,
diràs, ab veu per l'agonia ronca:
¿qu'es lo qu'he tret de l'existencia jo?

Dexa ls ensòmnis, adorat poeta,
del mon l'única ditxa es el amor,
si un espay vols pera volar, jo t done
l'insondejable espay de lo meu cor.»

Y l teu alè me perfumava l'ayre,
mentres tos braços, rodejant mon coll,
unian, com tos llavis a mos llavis,
no més en una vida la dels dós.

Y a cada bes y a cada abràs que'm daves,
de goig morintme, repetia jo:
es veritat ¡oh verge idolatrada!
la ditxa d'este mon es el amor.

Y en tant les ones nostres peus banyaven
y la lluna crexía en l'horisont,
y allà a lo lluny el mariner cantava
ab més alegre veu altra cançó.

VICTORIA PENYA DE AMER

93. *Anyorança*

La senyora ja no plora,
son cavaller ja es vengut,
era a terres molt enfora,
el bon temps ja ha aparescut,
ja ha arribat la ditxosa hora:
—Esposa mia, li ha dit,
¿qui us ha pres los cabells d'or?
—L'anyorança—mon marit,
l'anyorança de mon cor.—

En el castell hi ha fochs
y els drap-rasos hán penjat;
hi ha alimares y jochs
perquè l comte es arribat.
La comtesa ja dú flochs
y d'or y plata l vestit,
y diu:—Gales no portava
quan no hi erau, mon marit
perquè molt vos anyorava.

¿Qui us ha robat el color?
¿qui us ha ennigulat la vista?
Objecte del meu amor,
molt més gallarda us he vista;
y ara veig ab greu dolor
que vostra cara ha engroguit;
¿com haveu fet tal mudança?

—De tot quant deis, mon marit,
la culpa n té l'anyorança.—

—Vida mia, aquí m teniu
vos sereu lo meu miray;
alegre, alegre viviu,
jo no vos dexaré may.
¿Per què encara us afligiu
donant pena a lo meu pit,
robantli tota alegria?
—L'anyorança, mon marit,
m'ha causada malaltia.

En el castell hi ha gran dol
perquè la senyora es morta,
y ab tant amarch desconsol
el comte no s'aconorta;
d'ella apartarse no vol
recordantse que li ha dit:
—Adéu, adéu, esperança;
jo vos ne fas, mon marit,
un llegat de ma anyorança.—

Una fantasma se veu,
des que morí la senyora,
del fossar baix de la creu,
es son espós, que l'anyora;
no es fantasma, no ho cregueu,
de grans mals se sent ferit,
y diu:—Alsaume la llosa,
que jo no vull altre llit
que l que té la meua esposa.—

JOSEPH IXART

94. *Papallones*

(*Sobre musica de Schumann*)

Tot es joya en lo palau,
tot es llum, brugit y festa.

Per l'ampla escala de marbre
tres màscares joganeres
petjant la flonja catifa
ab xinel-leta de seda,
a saltirons amunt pujan
per entre ls patjes en rengle.
L'una en l'espatlla del altra
son rioler xiu-xiu ofegan
sota la caputxa rossa,
sota la negra careta,
y l'empolçada perruca
que, feta un embull, blanqueja.
Tant sols mostren de sa cara
los ulls y la boca encesa,
y entre les nevades blondes
lo suau carmí s transparenta
del niu de dormides gracies
que vano y ramells cobrexen.

Cavallers, de frac, saludan
somrient a cau d'orella;
fins los patjes se fan signes

sens dexar la cara seria,
dins la casaca ab galons,
calça curta y mans exteses.

***

¡Papallones que les ales
joyoses d'amor estenen,
ara ab vol lleuger se'n fugen,
ara tornan y s'aplegan;
ara l vent se les emporta,
ple d'harmonies y essencies,
alla van arrebatades
y giravoltan despreses!

***

Aquí, al sentir del amant
les dolces paraules tendres,
l'una mostra afalagada,
somrient, ses dents de perles,
y desfilan los ensomnis,
per les mitj-closes parpelles,
d'un amor sens fre y mesura,
d'un poder com lo de reyna,
y arrisca ab veu tremolosa
la tímida confidencia.

L'altre, en un rotllet compacte,
vibra enverinada fletxa
y mil misteris reconta
entre burles y entre veres.
Esclata la quexa amarga
entre l brill de l'agudesa;
los cors, sens pietat, regira;
de les memories les cendres,
dubtes, gelosia, angoxes

remou, crudel y riallera;
fibla l'agulló y deposa
mel en la ferida oberta;
y torna y gira y va y ve
encisadora y travessa,
y sònan los cascabells
de sa màgica vareta.

¡Ser misteriós que pertorba
dins de l'ànima la festa!
¡Recort vivent que a l'ubriach
de sobte mou y desperta!
¡Secret y ofegat dolor
qu'un cop reviu y s redreça!
Allà va l'evocadora
qu'ab ulls d'esfinx vos contempla;
lo remolí de la gent
avall se l'endú riallera.
¿D'hont ha sortit? No ho sabeu,
com no sabeu ahont va a perdre's;
únich ser qu'en vostra vida
vos parlà sense careta.

***

A la cambra retirada
indolent va la parella,
callat refugi que atrau
y endormiscat los espera.
Lo desitg ubriagador
guayta en l'atmòsfera tèbia,
la soletat l'acompanya,
lo silenci li don llengua.
¡Com giran lo cap y s miran,
temerosos de sorpreses!
Y res no s'han dit encara,
y allà al lluny sona l'orquesta.

Lo cos vincladís, que s gronxa,
lo bras del galant rodeja;
l'enguantada ma cayguda
en sa espatlla posa ella,
mentre se juntan les altres
prop del cor en viva estreta.
En los alèns que's confonen,
un sí y un no van y venen
de l'estàtica mirada
a l'humida boca encesa,
y... altra ratxa d'harmonies
en qu'esclata al lluny l'orquesta
s'emporta la papallona,
que giravolta despresa!

***

Ja de dança afadigada
dona sa volta derrera
com jotglar ubriagat
ensopegant entre empentes;
ja vertiginosa gira
o en los sofans se refrega;
sa rialla es un badall
y cínica sa agudesa:
l'estrany regust del plaher
amarga sa boca seca.

***

A la porta del palau
les tres màscares esperan
entre l bat-y-bull dels cotxes
ab les llanternes enceses
estenentse pel carrer
com un enfilall d'estrelles.
Sobre les negres teulades

lo jorn peresós clareja,
y aquell mon d'amor y ditxes,
lo palau de ses quimeres,
se fon al bes de l'aubada
sens dexar rastre... per sempre!

JOAN SARDA

95. *Intima*

Quin quadro més hermós! La matinada
dels finestrons per les escletxes filtra
sa mitja llum que, disfressant les ombres
que acumulà la nit, dexa entreveure
als ulls endormiscats lo que 'ls enrotlla.
Aquí, apropet, lo nen, delicies mies,
dorm somrihent, tal volta encara pensa
que tresca y juga ab sos germans los àngels.
Al seu costat, no més qu'endormiscada,
qu'es com dormen les mares, hi contemplo
a aquella un temps de mos amors penyora,
ara de mes dolsors, dona avans bella,
bellesa que ha embellit la casta influencia
d'aquest amor qu'es més amor que 'ls altres.

L'infant—¿serà que sos germans lo dexan?
fa un gemeguet y se remou trayentne
d'entre la mà amorosa de sa mare
aquella manoteta que hi dormia
com en son niu d'argila la oronella.
Obre 'ls ulls, al sentí 'l sobressaltada,
mes ell segueix dormint.
¡Com se 'l contempla!
¡Que ni hi ha de petons en sa mirada!

Lo nen, com si sentís del raig magnètich
la potent influencia, ls ulls entrobre,
desclou sos llabis petoners y esclata
en olorosa rialla. Axís riuria,
si l riure li fos dat, al que la enronda
papalló enamorat, d'ales vibrantes,
la púdica flor blava.
Fill y mare
entaulan un diàlech de sonrises,
de caricies, de cel, callat diàlech
que besos té per mots, cambiats ab besos,
sons d'arpa per remors. Al fi en sos brassos
ella l'estreny; li posa l pit als llabis
perquè lo nèctar de la vida hi xucle,
y radiant de goig a les zumzades
en brassos l'un de la altra abdós s'entreguen
de la mar de la vida.

Jo, mentrestant, fent com qui dorm, mantinchme
quiet, sens dir res, y ensemps ab ells m'embriago
d'aquell festí ab les aromades flayres.
¡Quin pler! quin benestar! quines delicies!

LLUIS LOPEZ OMS

II

96. *L'amich del malalt*

I

De bat a bat mes finestres
cada matí li obro al sol,
que corre a darme'l bon dia
cenyint ab sos raigs mon cos.

Antich entrant de ma casa,
va y ve després per 'llà hont vol;
ja s'enfila fins al sostre,
ja s'amaga pels recons.

Ja sobre ma taula s fica
per mitj dels llibres curiós;
lo cer brunyeix de mes plomes,
de mon tinter vell trau or.

Manyach a mos peus s'ajoca
si m'assento, y res l'en mou;
devant mos passos, si m'also,
de llum tapissa'ls rejols.

En l'ayre sens darse treva
destrena y trena balls nous,
compassats giravoltantne
mil àtoms d'argent en pols.

Y ls quarts y les hores fugen,
y mon sufriment s'adorm,
mentres lo sol acompanya
ma soletat ab sos jochs.

II

Al cayent de cada tarde,
de parets y de recons,
de mos llibres y mes plomes
va lliscant poquet a poch.

S'esblanqueheix y s'entela
sa vidriosa claror;
sos raigs esllanguits se glassan
com les sanchs en un cos mort.

Ja no s mouen. ja no giran,
per fer y desfer balls nous,
en l'ayre sens darse treva
mil àtoms d'argent en pols!

Una ratlla esgroguehida
que s'arrapa a un finestró,
es en breu tot lo que n resta
d'aquell mar d'alegre sol.

A enviarli l'adeu últim
surto a la finestra jo;
ell al cim de la montanya
s'atura un instant... y s pon!
....

Mes l'endemà, axís que m llevo,
mogut y gay com un noy,
torna fidel a distrèure
ma soletat ab sos jochs.

FRANCISCO CASAS Y AMIGO

97. *Hivern*

I

Deu meu, quina nevada!
ni s veu un brot.
¡Que blanch es tot, Maria,
que blanch es tot!

Mes ay! també blanquejan
nostres cabells;

¡com nos fem vells, Maria,
¡com nos fem vells!

Encar sembla que miro,
com si avuy fos,
de nostres esposalles
lo jorn ditxós.

Ton cap, que rossejava
com ginester,
lluhia la flor blanca
del taronger.

¡Quins cambis, al glaçarse
la nostra sanch!
Avuy la flor es groga
y l cap es blanch.

Lo front solcat d'arrugues
te veig ensemps:
¡Com passa l temps, Maria,
com passa'l temps!

II

Si l'any té primavera
també n té l cor
¿Recordes la florida
del nostre amor?

Bon punt enllaçats forem
davant l'altar
a casa dels meus pares
te vaig portar.

Les eugues galopavan
boscuria endins

florian farigoles
  y romanins.

Paraules amoroses
  me vas sentir;
com ara no m'escauen,
  no les vull dir.

Perfumantnos la cambra
  los jorns primers,
hi pujavan les branques
  de dos rosers.

Esfullantne les roses
  vingué l'estiu;
llavors nostra caseta
  semblava un niu.

Infantons de caps rossos
  y blaus ullets
en ta falda somreyan
  com angelets.

Al matí la llum clara
  d'un raig de sol
venia a desvetllarlos
  en lo breçol.

Al vespre s'adormian
  ab nostre bes.
Mes ay! la tardor trista
  vinguè desprès.

La fossana semblava
  que tingués fam.
¡Que flors hi varen caure
  del nostre ram!

De set fills que n teniam
ne quedan dos;
lo primer que vam perdre
n'era l més ros.

Los aucells ne son fora;
al niu hi ha gel;
no ls plores més, María,
¡tots son al Cel!

III

Del hivern de la vida
ja veig la neu;
si les serres son blanques,
també l cap meu.

Per la sega vaig ferne
vuytanta cinch,
ja les mans me tremolan
de fret que tinch.

Ni sols puch escalfarme
voreta'l foch;
¡que vell que soch, Maria,
¡que vell que soch!

Mes si ls anys m'afexugan
es mon consol
en ma trista vellesa
no veure m sol.

Hem passat moltes penes
y molts perills;
hem perdut avis, pares,
germans y fills.

Y tenint tantes tombes
al nostre entorn,
hem viscut estimantnos
fins aquest jorn.

Quan les roses s'esfullan
queda l perfum;
quan lo sol s'aponenta
no mor la llum.

Axís es com nosaltres
quan vells nos fem,
no sentim com los jóvens...
pero estimém!

IV

Arbre sant que t'arreles
als nostres cors,
has tingut verdes fulles
y gayes flors.

Rossinyols en tes branques
han refilat,
hermosissima fruyta
t'ha coronat.

Ton encant altres dies
semblava étern;
mes avuy ja t despulla
lo trist hivern.

De tes gales hermoses
no n queda res;
pero dins de nosaltres
t'arreles més.

Si demà d'exa vida
lo sol se ns pon,
dormirem en ta soca
lo darrer sòn.

Los amors de la terra
al Cel se n van;
entre ls àngels tes branques
ja floriràn!

98. *Mar endins*

Barcarola

Per sa bella enamorada
cobejant un rich tresor,
mar endins, una vesprada,
mar endins va l pescador.
—Jo t duré, marinereta,
un ramell de corals fins.—
Mar endins va la barqueta,
mar endins.

Los celatges ja s'encenen,
la gavina axeca l vol;
les onades van y venen
breçolant un raig de sol.
Lo collar de l'auba clara
¡com engrana ls seus rubins!
La barqueta vola encara
mar endins!

Ve altra volta la nit bella;
¡quina angunia l'esperar!
Compadiula a la donzella
que sospira vora l mar;

Allí guayta tota sola
los estels diamantins.
La barqueta encara vola
mar endins.

Torna l'auba tres vegades,
la tercera es en mal punt;
van y venen les onades
breçolant un cos defunt.
No t durà, marinereta,
lo ramell de corals fins.
Ay! va perdre s la barqueta
mar endins.

Pescador que t'estimava
en l'abisme cloguè ls ulls,
al tornarte'l la mar blava
sense vida tu l recullls.
Compadiula a la donzella;
entre ls somnis vespertins
va fugir sa il-lusió bella
mar endins.

En la pensa la follia,
la tristor en l'esperit,
va a la platja cada dia,
va a la platja cada nit.
Hi du roses esfullades
tots los vespres y matins.
Com les llançan les onades
mar endins.

Padrinets, los de marina,
en les hores del amor
no dexeu la vostra nina
per cercarli cap tresor.
Ambicions no satisfetes

de la ditxa son butxins.
¡Si se n perden de barquetes
mar endins!

PERE ORLANDIS Y DESPUIG

99. *Fredor de cor*

L'oratge sols movia
remor de fulles seques,
y, entre les veus del bosch, confús sonava
lo cant adormidor de la peresa.

Mos ulls s'enterboliren
entre la boyra freda;
dormint el cor no bategava;... pura
aygua de gel corria per mes venes.

Com lo sospir dels ecos
que s fon per dins les penyes,
com en la nit dels Morts, p'el vent mogudes,
en lo forsar s'apagan les candeles,

Morien calitjosos
recorts de jovenesa,
turments d'amor, vesllums de poesia
y el sant anhel de recullida cel-la.

Desde llavors sens forces
pel mon tresca qui tresca,
res anyor, res desitx... Tant sols m'agrada
jaure y dormir en la molsuda arena.

Com degotís dins l'ombra,
pausat mon cor batega

sempre en repòs. Mes ¡ay! sou prou fexugues
d'avorriment forjades les cadenes.

A voltes sent dins l'ànima
cruxits de gel qui's trenca;
cobr'forses per lluytar... Y ay Deu! m'etsisa
lo cant adormidor de la peresa.

JOAN GUIRAUD

100. *La Catedral gòtica*

Gegant que l mon esguarda com fita de los sigles,
mar gran del sentiment;
per l'estre y la bellesa que a brassos l'axecaren
no es prou la llengua humana, puig àngels t'ins-
[piraren
y t dà per esmolarte son cor l'Omnipotent.

Mes ah! dexa que s perda mon seny dins ta gran-
com au a dins l'espay; [desa,
y, entre ones de misteri, d'amor y d'esperansa,
trasporta la meva ànima, que al infinit s'atansa,
cercant de la bellesa lo perennal esglay.

Tes torres afilades desitjs semblan de gloria
per Deu petrificats;
tos archs de punta ayrosos, sospirs d'ànima pura
que per trencar s'esforsa lo pit que la detura,
al cel d'hont fó arrencada, abismes increats.

Pilars de gentilesa, columnes atrevides,
¿quin cor us va sentir?
Al mon no hi arrelava qui ab tanta valentia

sabé ab canyes de pedra suspendre l'harmonia
d'un cel inmens que al àguila podria be nodrir.

Entre l sagrat aroma que l'àbside perfuma,
¡oh goig misteriós!
tos finestrals parexen dels àngels les ullades,
d'augusta Amor encesa clarors mitj apagades,
del atri de la gloria vesllum maravellós.

Cisellan tes gornises recorts d'antiga historia,
cenefa d'esplendors;
y els capitells esmalta corona de brancatges,
al aspra de la vida parrals de bells fullatjes
hont sembla penjan ànimes lo niu de ses amors.

Gallarda claraboya los raigs del sol depura,
avans que ls deix brillar,
com hort qu'en tu plantaren los serafins joyosos
d'hont cullen les garlandes y ls rams de llums
[vistosos
que l peu del tabernacle s'afanyan a besar.

Quan ve de l'horabaxa la quietut sagrada
y l bull de gent fineix,
llevors l'ànima pura ab Deu que l'enamora,
suspesa en l'ampla volta com llàntia adoradora
apar qu'ab dols misteri són front húmil ungeix.

Concert de melòdies en somni de esperançes
pel cor fantasiat,
per l'esperit que plora ets símbol de grandesa,
pel pit qu'a Deu anyora eterna mar estesa
que fins al cel sublima un vol d'inmensitat.

. . . .
Art bell, que l'art pagana un jorn vengué a sos-
¿quin cor t'oblidarà? [treure

D'Atenes y de Roma la forma, si es preuada,
no s'alsa de la terra, es cel sense estelada,
estèril simbolisme per l'esperit cristià.

Dins tu mon pit axamplan espays de nova vida
y d'inmortalitat;
los plers que la confortan beu l'ànima ardorosa,
y sembla que al mirarte, oh volta sumptuosa,
al fons del cor devallen remors d'eternitat.

Del Deu de les grandeses, del llamp y les tempes-
en tu l'alè reviu; [tes,
de la eternal paraula penyora ets de miracle,
del infinit Paràclit puríssim tabernacle,
hont baxa a derramarse de tos amors catiu.

Oh artistes qu'una forma, de nostra fè imatge,
ab viu afany cercau...
Romàn encara dreta la mola gegantina,
la fe de nostres pares hi brilla ab llum divina,
ompliune l cor y l'ànima y altres gegants alsau.

INDEX ALFABETICH D'AUTORS

Pàgines

(1) Data de la publicació de sa poesia; nons ha sigut possible trobar les de naxement y mort d'aquest poeta.

Pàgines